

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2017 / 01 FİYATI: 5 TL

Biriz Beraberiz

Mete Akyol'a
“Toplumsal
Duyarlılık”
Ödülü Sh: 4

Kaya Boztepe:
Atatürk ve
Dış Politika Sh: 25

Cengiz Özakıncı:
İngilizlerin
Atatürk'e
Suikast
Örgütü Sh: 17

Kemal Arı:
Milli
Denizcilik Sh: 59

Zeki Sarhan:
İstanbul'
daki
Hintli
Askerler Sh: 63

Tekin
Özertem:
Şah ve Mat Sh: 99

Yiğit Mehmet
Üreten:
Zeytinyağı
ve Ötesi Sh: 85

Mümtaz İdil:
Martin
Luther Sh: 95

Bütün Dünya'dan Yeni Yılda Yeni Abonelik

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.

Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.

Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi

Tel: 0541 725 74 11

E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Caddesi No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anisal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Gürbüz Atabek, Kaya Karan,

Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal Arı, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydınel, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Haluk Cansın, Nevin Dedeoğlu, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gürbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakinci, Sanieye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan, Sezin San Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Tokar, İzmir Tolga, Melek Şirin Tolga, Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhrı, Orhan Velidedeoğlu, Dr. Öğüt Yazman, Aylin Yengin, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Okur-BütünDünya Yazışma Adresi:

okurlabasbasa@butundunya.com.tr

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 215 51 27-313

Faks: (0312) 222 90 07

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No:159

Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 23 / 12 / 2016

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

- 3** Yeni Yıl Umutlarımızı
Yeşertecek! *Dr. Ufuk Akyol*
- 4** Mete Akyol'a "Toplumsal
Duyarlılık" Ödülü

6

Başkent Üniversitesi'nde
Berkay İçin Anma Etkinliği
B.D. Yazı Grubu

- 9** Enerjide Bağımlılık, Kader
Değildir! *Necdet Pamir*
- 13** Atatürk'ün Ekonomik
Bağımsızlık Savaşı
Yaşar Öztürk
- 17** İngilizlerin Atatürk'e Suikast
Örgütü *Cengiz Özakıncı*
- 25** Atatürk ve Dış Politika
Kaya Boztepe
- 30** Misak-ı Milli Tam Bağımsızlıktır
Dr. Cihangir Dumanlı
- 33** İsmet Paşa ve Lozan *Cengiz Önal*
- 38** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 41** Atatürk Heykeli ve
Mete Akyol *A. Erdem Akyüz*
- 45** Muazzez İlmiye Çığ'dan
Mektup Var
- 49** Topkapı Sarayından Yedikule
Zindanına
Konur Ertop
- 55** Donanması Olmayan
İmparatorluk *Gürbüz Evren*
- 59** Milli Denizcilik *Prof. Dr. Kemal Arı*
- 63** İstanbul'daki Hintli Askerler
Zeki Sarıhan
- 66** Yağmalanan Tarih! *Yahya Aksoy*

İÇİNDEKİLER

- 69** Marsyas *Haluk Erdemol*
- 73** Michel Siffre *Sabriye Aşır*
- 77** Yeni Yıla Merhaba! *Metin Gören*
- 79** Yeni Yılın Hoş Gelmesi İçin
Nuray Bartoschek
- 81** Yaşam Dediğimiz Yolculuk
İzlen Şen Toker
- 85** Zeytinyağı *Yiğit Mehmet Üreten*
- 91** Cehennemi Kilitledim
Mümtaz İdil
- 95** Martin Luther *Mümtaz İdil*
- 99** Şah ve Mat *Tekin Özertem*
- 105** Yeniden Genç Olabilseydim
Mehmet Ünver
- 109** İki Tenorun Hikayesi
Barış Akyol
- 111** Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay
- 115** Çocuk Olmadıklarını Öğrendim
Michael Drury
- 119** İçimizdeki Kötü *Mehmet Uhri*
- 124** En İyi Arkadaşınız Kim?
Melek Şirin Tolga
- 127** Slinky *Sabriye Aşır*
- 129** Milas'ın Serveti *Can Pulak*
- 133** Elma Ağacım *Ronald Jager*
- 135** Korkmaktan Korkmayın
Aydan Doğançün
- 139** Güldüğün Kadar Öde
Zeynep Aburas
- 141** Mutfaktaki Sır *Yuval Noah Harari*
- 145** Fettucine Alfredo *Yasemin Ataman*
- 149** Soğuk Algnlığına İyi Gelen
Yiyecekler *Aylin Yengin*
- 24** İlk Dersimiz Türkçe
- 54** Fırçalayarak
- 84** Bilginizi Denetleyin
- 148** Çözümler
- 152** Kitaplar
- 154** Yarının Büyüklüğü
- 156** Bulmaca
- 158** Satranç
- 160** Bir Fotograf Bin Sözcük

Yeni Yıl Umutlarımızı Yeşertecek!

Saygıdeğer Bütün Dünya okurları,

Ellerimizi bağlayan zincirlerden, ayaklarımızı tutan prangalardan, dillerimizi mühürleyen damgalardan, gözlerimizi kapatan perdelerden, zihnimizi uyuşturan yalanlardan, kalbimizi soğutan acılardan kurtulacağız. Bu sene kurtulacağız tüm bu musibetten.

Yeni başlayan her yıl gibi bu yıl da, umutlarımızı yeşertecek, yenileyecek ve büyütecek. Ailemiz için, ülkemiz için, insanlık için daha taze, yepyeni ve kocaman umutlarımız olacak yeni yılda. Zira bizlere diz çöktürmek isteyenlerin asıl amaçlarının umutlarınızı yok etmek olduğunu biliyoruz ve asla buna izin vermeyeceğiz.

Ocak ayı sayımızda **Necdet Pamir**'in enerji ve bağımsızlık üzerine uzman gözüyle bir incelemesini bulacaksınız. Bu yazıda birçok "bilmediğimizi" "bulacağımız gibi,

ayrıca sıkıntıların çözüm önerilerini de okuyabileceğiz.

Cengiz Özakıncı ise Atatürk'e suikast için kurulan İngiliz örgütüyle ilgili çarpıcı gerçekleri paylaşıyor bizlerle bu sayıda.

**Ailemiz için,
ülkemiz için,
insanlık için
daha taze,
yepyeni ve
kocaman
umutlarımız
olacak yeni
yılda.**

Yiğit Üreten bir bankacı iken kariyerini terk edip zeytin ve zeytinyağı üreticisi olmuş bir girişimci. İlginç serüveninin ilk bölümünü bu sayıda okuyabilirsiniz.

Ayrıca "**Yasemin şef**"imiz çok özel tarifler verecek.

Bu sayıdan itibaren abonelik kayıtlarınız için **abonebd@gmail.com** adresini kullanabilirsiniz. Yeni abone telefonumuz da, hafta içi mesai saatlerinde, size **05417257411** numaradan tüm istek, uyarı ve sorunlarınız için yardımcı olacaktır.

Tüm dünya halklarına hak ettikleri mutlu yeni yıllar dileriz.

Saygılarımla
Dr. Ufuk Akyol

Mete Akyol'a “Toplumsal Duyarlılık” Ödülü

18 Aralık 2002 tarihinde evinini önünde uğradığı saldırı sonucu hayatını kaybeden öğretim üyesi, yazar Dr. Necip Hablemitoğlu, adına düzenlenen ödül töreniyle anıldı. Bu yıl ikinci kez düzenlenen “Hablemitoğlu Toplumsal Duyarlılık Ödülleri” töreninde ödüller sahiplerini buldu.

Topluma bireysel ve kurumsal emekleri ile katkı sağlayan kişi ve kurumları simgesel olarak hatırlatmayı amaçlayan ödül töreninin açılış konuşmasını Hablemitoğlu Ankara Enstitüsü Kurucusu Şengül

Prof. Dr. Mehmet Haberal, tören konuşmasında şehitlerimizi andı ve Türkiye'nin içinden geçtiği zor günlerde görevimizin ülkemize sahip çıkmak olduğunu vurguladı

Ödül törenine; Hablemitoğlu Ailesi'nin yanı sıra, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal, 24. dönem Ankara Milletvekili Sinan Aygün, Akyol Ailesi, Meclis İdare Amiri Tufan Köse, gazeteciler ve bazı siyasilere katıldı.

Hablemitoğlu yaptı. Törende, ödül verilen isimler arasında 3 Kasım 2016 günü aramızdan ayrılan Bütün Dünya Yayın Genel Yönetmeni Mete Akyol da yer aldı. Mete Akyol'un ödülünü, torunu Barış Mete Akyol, Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın elinden aldı.

Hablemitoğlu Ankara Enstitüsü'nce düzenlenen ve ATO Congressium'da gerçekleştirilen "Hablemitoğlu Toplumsal Duyarlılık Ödülleri" töreninde, dokuz isme ödülleri takdim edildi.

"Toplumsal duyarlılıkla sorumluluk almanın bir yürek işi olduğunu vurgulamak ve bu yürekliliği gösteren bazı isimleri topluma yeniden anımsatmayı" amaçlayan ödüller; **Mete Akyol, Işkın Moğol Alçı, Gülsüm Kav, Nasuh Mah-**

Gazeteci Mete Akyol'un ödülünü torunu Barış Mete Akyol, Mete Akyol'un can dostu Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın elinden aldı.

ruki, Abdullah Oskay, Saadet Özkan, İsmail Saymaz, Ayşenil Şamhoğlu ve Ali Tatar'a verildi. •

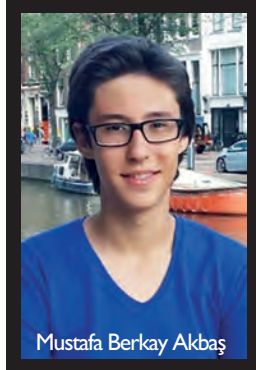
Başkent Üniversitesi'nde Berkay İçin Anma Etkinliği

İstanbul Beşiktaş'taki bombalı saldırıda yaşamını yitiren Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi Mustafa Berkay Akbaş için, Başkent Üniversitesi'nde anma etkinliği düzenlendi.

Bütün Dünya
YAZI GRUBU

İstanbul Beşiktaş'ta düzenlenen bombalı saldırıda yaşamını yitiren Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi Mustafa Berkay Akbaş için, Başkent Üniversitesi'nde anma toplantısı düzenlendi.

Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof.

Dr. Mehmet Haberal, üniversite yönetimi, öğretim üyeleri, Akbaş'ın arkadaşları ve sevenlerinin katıldığı anma etkinliği ile aynı saatlerde; Berkay Akbaş Sinop'ta son yolculuğa uğurlandı. Berkay'ın cenaze törenine Başkent Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Ali Haberal ve Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Haldun Müderrisoğlu da katıldılar ve acılı aileyi, bu zor günlerinde yalnız bırakmadılar.

Doktor olmak hayaliyle Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne giren 19 yaşındaki Berkay Akbaş için, Prof. Dr.

İhsan Doğramacı Konferans Salonu'nda düzenlenen anma etkinliğinde, Başkent Üniversitesi öğrencisi arkadaşları Berkay'ı anlattılar ve duygularını dile getirdiler. Prof. Dr. Mehmet Haberal, teröre karşı birlik beraberlik mesajı verdiği konuşmasında, ***“Berkay, çok genç, geleceği olan öğrencimiz, aramızdan hiç hak etmediği şekilde ayrıldı. Kendisini rahmetle anıyor, ailesine başsağlığı diliyorum. Başkent Üniversitesi'ndeki birlik ve beraberlik, insanlarımıza bu insanlık dışı olayları uygulayanlar için önemli bir derstir. Bu ülke bizim, başka***

Türkiye yok, gideceğimiz başka yer yok. Eğer birlik beraberlik içinde olur, ülkemizin geleceğini düşünürsek, hiç kimse ne birliğimize gölge düşürebilir ne de daha fazla insanımızın aramızdan ayrılmasına neden olabilir. Birlik ve beraberliğimizi sağlamak Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşlarının ve öncelikle de ülkeyi yönetenlerin birinci görevidir. Dünya bilmeli ki, kim ne yaparsa yapsın Türk milleti bir bütündür hiç kimse ayıramaz; ayırmaya da gücü yetmeyecektir, yeter ki birbirimize inanalım, birbirimize güvenelim.” dedi. •

Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal, öğretim üyeleri ve öğrenci arkadaşları Berkay Akbaş için saygı duruşunda

“**Zaman** her şeyin tartıldığı en doğru terazidir. Sonuç kimiler için adaletli olmasa da...”

Bu roman, yalnız savaşçıların hikayesidir... Zaferleri gibi yenilgileri, yaşamları gibi ölümleri de yalnız olanların hikayesi... Tek başına... Yiğitçe... Darağacına çıkılırken bile gölgelerinden başka eşlikçileri olmayanların, bir duvarın önüne dizildiklerinde üzerlerine çevrilen tüfeklerin namlularından başka kimsenin onları görmediği, doğru ya da yanlış, ben böyle öğrendim, böyle yaşadım, ölümüm de böyle olmalı, dalları gökyüzünü kucaklayan ulu bir ağaç gibi, başı dik, onurlu ve tek başına diyenlerin hikayesi...

“Tarih kaybedilen savaşların kahramanlık öyküleri, destanlarıyla dolu. Ben kaybedilmiş bir savaşın adı mezar taşına kazılı kahramanı olmak istemiyorum. Kazanılan bir savaşın, savaş meydanında kurda kuşa yem olmuş isimsiz bir neferi olmak benim rüyam. Kahraman olarak anılmasam bile... Onu benim bilmem yeterli... Ödülüm bu olmalı benim...”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Promete
Necdet Pamir

Enerjide Bağımlılık, Kader Değildir!

Ulusal bağımsızlığın ön koşullarından biri, enerjide bağımsız olmaktır.

Enerji, günlük yaşamın her alanında; evlerde, iş yerlerinde, sanayide, insan ve eşya ulaştırmasında kullanılan yaşamsal girdidir ve bu nedenle, ekonomik ve sosyal gelişimin en temel ve sürükleyici gereksinimlerinin başında gelir. Enerjide bağımlılık, ekonomide, dış politikada, güvenlikte bağımlılık demektir. Ulusal bağımsızlığın ön

koşullarından biri, enerjide bağımsız olmaktır.

Son yıllarda ülkeyi yönetenler, “enerji kaynaklarımızın yetersiz olduğunu ve kaldı ki ‘küreselleşen dünyada’, enerji kaynaklarının da sıradan mallar gibi alınıp satıldığını, bu nedenle, enerjide bağımlılıktan korkmamamız gerektiğini”, bilinçaltımıza kazıma çabasındalar.

Oysa öyle olmadığı, halen Irak'ta, Suriye'de ve bölgesel olarak da; dünya ispatlanmış petrol rezervlerinin % 48'inin, doğal gaz rezervlerinin % 44'ünün barındığı Orta Doğu coğrafyasındaki işgallerden, sivil katliamlarından ve kışkırtılan mezhep savaşlarından apaçık bellidir. **“Ülkemizin enerji kaynakları bakımından yetersiz olduğu” savı ise toplumu yanıltmayı hedefleyen, temelsiz ve doğru olmayan bir savdır.**

Ülkemize gelince; enerji tüketimimizin % 75'i ithalatla karşılanmaktadır. Son yıllarda enerji ithalat faturamız, toplam ithalatımızın yaklaşık dörtte birine erişmiştir. İktidar yetkilileri, “Dönemlerinde, enerjide dışa bağımlılığın azaltıldığını ve 2023'e kadar bağımlılığı azaltıp, yerli ve yenilenebilir kaynak payını arttıracaklarını” tekrarlamakla meşguller... Oysa “Ayinesi iştir kişinin/Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde.”¹

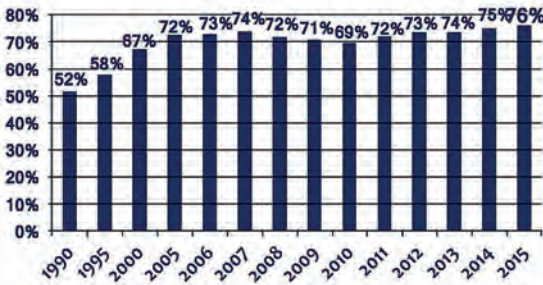
“Ülkemizin enerji kaynakları bakımından yetersiz olduğu” savı ise toplumu yanıltmayı hedefleyen, temelsiz ve doğru olmayan bir savdır.

Enerji Bakanlığı verileriyle, “kişilerin ayinesine” bir göz atalım: Tükettiğimiz enerjide dışa bağımlılık oranı; 1990 yılında % 52, 2002'de % 67, 2015 yılında ise % 76! Demek ki, azalmamış; aksine, çok ciddi artış “başarılmış”! 2002 yılında enerji ithalatına 9.2 milyar dolar, 2014'te 55 milyar dolar ödenmiş! **Azalmamış; hayli (!) artmış.** 2015'teki azalma ise petrol ve gaz fiyatlarındaki düşüştürme kaynaklı...

Yıllardır sürdürülen, salt ticari çıkarlara dayalı “politika”ların ve yanlış kaynak tercihlerinin “doğal” sonucunda; tükettiğimiz enerjinin % 32.5'i doğal gaz, % 26,2'si petrol ve % 28,6'sı kömürle karşılanıyor. Kü-

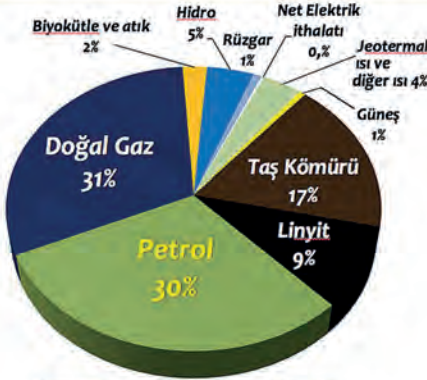
resel ısınmayı körüklemesi bir yana, asıl sorun, doğal gazda % 99, petrolde % 93 ve kömürde de neredeyse % 50 dışa bağımlı olmamız. Oysa **geçen yıl tükettiğimiz 265 milyar kilowatt-saat elektriğe karşın, henüz devreye alınmamış yerli (büyük bölümü yenilenebi-**

Türkiye'nin Birincil Enerji Tüketiminde İthalata (Dışa) Bağımlılık Yüzdeleri (1990-2015)

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

Türkiye Birincil Enerji Tüketimi, 2015

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

lir) kaynaklarımızdan ve enerji verimliliğinden elde edilebilecek elektrik üretimi, bu miktarın 3.5 katına eşit. Yerli kaynaklarımızın “çok yetersiz” değil, çok yeterli olduğu da görülüyor.

Dışa bağımlılığın bir diğer can sıkıcı boyutu ise petrol ve gaz dış alımlarımızda, çok yüksek oranda bağımlı olduğumuz ülkelerle sorunlu olan “dış” ilişkilerimizle bağlantılı... Tamamen dışa bağımlı olduğumuz doğal gazda, dış alımın % 55’i Rusya’dan, % 18’i İran’dan. Toplamları % 73. Ham petrol dış alımlarımızda ise Irak’a % 45.5, İran’a % 22.3 ve Rusya’ya % 12.3 bağımlıyız. Kömür dış alımında Rusya’nın payı ise yaklaşık % 30.

Bu ülkelerle ilişkilerimizin hiç iyi olmadığı açık... Irak ile neredeyse sıcak çatışmanın eşğindediz. Irak’ın toprak bütünlüğü ve Anayasası hiçe sayılarak; tüm Irak

halkına ait petrol, bir yandan kamyonlarla, diğer yandan Irak-Türkiye Boru Hattı ile Irak’ın yetkili hükümeti yerine, ülkenin kuzeyindeki bölgesel yönetimle, topraklarımızdan taşınıp, ihraç ediliyor. Elde edilen gelirin, BM kararlarına göre Irak Hükümeti’ne aktarılması gerekirken, Halk Bank’ta biriktiriliyor! Irak Hükümeti, BOTAŞ ve Türkiye aleyhine uluslararası tahkime gitti. Rusya ile uçak krizi sonrasında, “düşmanımın düşmanı, dostumdur” diyerek, dönemsel ve

sadece görüntüde bir yakınlık var. Bu sanal yakınlışmanın “tatlandırıcısı” ise Akkuyu’ya fahiş fiyatla nükleer santral ve Türk Akımı gibi, enerji odaklı ve son tahlilde Rusya’ya bağımlılığımızı arttıran projeler. Ruslarla da gaz fiyatı nedeniyle tahkimdeyiz. Ancak, Orta Doğu ve Afrika’da “Müslüman Kardeşler” odaklı bir politika sürdürmekte ısrar eden Türkiye’deki iktidara, Putin’in güveneceğini düşünmek, saflık olur. İran ile de benzer nedenlerle, bıçak sırtında ilişkilerimiz ve gene tahkim süreci var.

Başbakan Yıldırım “2023 yılına kadar enerjideki dışa bağımlılığımızı azaltacak, çeşitliliğimizi artıracak projeler üzerinde çalışmaya devam ediyoruz. Nükleer enerji santralleri bu bağlamda en önemli projeler arasında yer alıyor.” diyor. Düşünün: Enerjide gırtlığımıza kadar dışa bağımlıyız. Bu bağımlılıkta en fazla öne çıkan ülke Rusya. Doğal gazda

Akkuyu Nükleer Santral Anlaşması'na göre; santralin inşaatı, işletmesi, yakıt temini, atık yakıtın "halli", % 100 Ruslar'a verilmiş durumda.

% 55, petrolde % 12.3, kömürde % 30 Rusya'ya bağımlıyız. Ve Akkuyu Nükleer Santral Anlaşması'na göre; santralin inşaatı, işletmesi, yakıt temini, atık yakıtın "halli", % 100 Ruslar'a verilmiş durumda. Ve bu sayede enerjideki bağımlılığımız azalacak! Nükleerin diğer sakıncaları bir yana, Rusya'ya ve geneldeki bağımlılığımız iyice derinleşecek ama iktidardakiler "bu sayede bağımlılığın azalacağını" öne sürüyorlar! PES!

Çözüm, tükettiğimiz elektriğin 3.5 katı kadar bir potansiyel taşıyan (810 milyar kilowatt-saat); yerli ve yenilenebilir kaynaklarımızı doğru ve sürdürülebilir stratejilerle devre-

ye almak, enerji ekipmanlarını, üniversite-sanayi işbirliği ve devlet desteği ile ülkemizde imal etmek, enerjii çok daha verimli kullanmak, talebi yönetmek, enerji yoğun sektörler yerine, daha az enerji yoğun sektörlerde atılım yapmak ve niteliksiz kadroları işbaşına getirmek

için devre dışı bırakılan yetmişmiş insan gücümüzü, hızla devreye almaktan geçmektedir.

Unutmayalım: Ulusal Kurtuluş Savaşı'mızın önderi Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi; *"Tam bağımsızlık denildiği zaman; elbette siyasi, mali, ekonomik, adli, askeri, kültürel vs. her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarından herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, millet ve memleketin gerçek manası ile bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir."* •

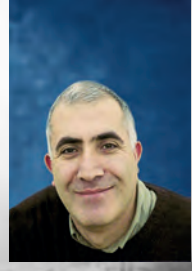
necdetpamir@butundunya.com.tr

Tam bağımsızlık denildiği zaman; elbette **siyasi, mali, ekonomik, adli, askeri, kültürel vs. her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik** demektir.

Bu saydıklarından herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, millet ve memleketin gerçek manası ile bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir."

M. Kemal Atatürk

Atatürk'ün Ekonomik Bağımsızlık Savaşı

Savaş sadece silah, asker, cephe, cephane, komutan demek değildi. İşin ekonomik yanı da vardı.

Çanakkale kahramanı Mustafa Kemal II. Ordu Komutan Yardımcılığı'na getirildiğinde cephelede kazandığı ve direndiği halde yenilgiye mahkûm edilmiş bir ülkenin savunmasını yürütürken karşısında bastırın çetin kış koşulları, pusudaki iç ve dış düşman yanında bir de ekonomik savaş vardı.

Mustafa Kemal, 100 yıl önce 1917 Ocak ayında ülkenin ekonomi

ve para politikasının çöküşe gittiğini görmüş ve ekonomik bağımsızlık savaşını yüz yıl önce başlatmıştı.

***

Osmanlı uygarlığa götüren trenleri hep kaçırıyordu. Sadece bilim, teknik, giyim, kuşam, yaşam, basım değil ekonomi, gelir ve para işlerinde de çağın gerisindeydi. Osmanlı'da para altın, gümüş ve bakır sikkelerdi. İlk kağıt para ise

1840'da Abdülmecid döneminde piyasaya sürülen "uzun bir kâğıdın üzerine yazılan ferman" anlamına gelen "kaime"ydi.

Osmanlının mali çukurdan kurtaracağına inandığı "kaime" ipi elinden kayıp boynuna dolandı. İstikrara değil istikraza (borçlanma) yol açan kaimelerden kurtulmak isteyen

Osmanlı onları geri toplamak ve altın para ile değiştirmek istediğinde, sarraflar resmi ve piyasa değeri arasındaki farkı kendi çıkarları doğrultusunda

kullandı. Bugün döviz ticaretini andıran kaime ticareti ortaya çıktı. Halkın kaimelerini elinden almakla yetinmeyen sarraflar "hayali ithalat"a başvuruyordu. Bankerler kendi kurdukları tezgâh olan ilk yarı resmi kaimeyi resmi kurdan dış ülkelere aktardıktan sonra aradaki kur farkını devlete ödetip karşılığında aldıkları yabancı parayı serbest piyasada dört beş katına bozduruyor, düşük kurdan aldıkları kaimeleri yeniden hayali ithalata yatırıyorlardı. Sol ceplerinde kaime sağ ceplerinde

Sultan Abdülmecid ve döneminin parası "Kaime"

yabancı para, alırken de satarken de kazanıyorlardı... Banka battı.

Para muslukları ve ipler Galata Bankerleri ve adı Osmanlı ama kendisi İngiliz-Fransız bankası olan Osmanlı (Merkez) Bankası'nın eline geçmişti. Banka piyasayı rahatlatmadığı gibi zor ve sıkıntılı günlerde, musluklarını kısıtı, Osmanlı'nın boynundaki kemendi sıkıtıkça sıkıti.

Osmanlı savaşa girdiğinde büyük hayallerle ve kendisini kurtaracağını sandığı

Almanya'yla parasal işbirliğine gitti. Osmanlı hem halka hem de bu üstlenme karşılığında Almanya'ya borçlandı. Yenilginin ardından da ilk olarak Alman bankalarında sözüm ona korunan halkına borçlu olduğu altınlarına el konuldu.

İngilizler Çanakkale'ye sadece asker ve gemileriyle değil, İstanbul'da kullanmaları için askerlerine dağıttığı üzerinde kendi paralarına değerinin Osmanlıcası yazan paralarla geldi. Aşamadıkları Çanakkale boğazından İngiliz devletinin

resmen bastırıldığı sahte paralar geçti ve bu paralar İstanbul'da dolaşıma sokuldu. Samsun'daki Alman kampında üzerinde Almanca yazılar bulunan paralar kullanıldı.

Osmanlı piyasasında parasal bir kaos hüküm sürüyordu. Ortadan ikiye kesilerek yeniden dolaşıma sokulan eski/yeni paralar yanında esnaf, ibadet yerleri ve dernekler "kağıt jetonlar", "para biletler" diye de adlandırılan küçük değerdeki kendi kağıt paralarını kullandılar. Piyasada çeşitli dillerde kilise paraları, Valilik ve Belediyelerin halkın ekme alabilmesi için bastırıldığı vesika paralar dolaşımdaydı. Halk bozuk para bulamadığında damga ve posta pullarının arkalarına karton yapıştırıldı, bozuk para haline getirilip piyasa sürüldü. "Para pul oldu."

***

Ülke manzarasının böyle olduğu 100 yıl öncesinde Atatürk Osmanlı ülkesini, parasını ve onurunu kurtarmak için çabalıyordu.

Mustafa Kemal önce kağıt para kullanımına açıklık getirdi:

"Türkiye Avrupa'nın ve dolayısıyla bütün ileri ulusların yazgısında yeni bir çığır açacak

100 yıl öncesinde Atatürk, Osmanlı ülkesini, parasını ve onurunu kurtarmak için çabalıyordu.

Galata Bankerleri - 1910

nitelik kazanan Genel Savaş'ın yıkımından varlığını ve bütün uygar yapıtlarını korumak amacıyla bütün hükümetler gibi altın toplayıp karşılığında kâğıt para çıkarıp tedavüle koymayı uygun görmüş ve uygulamıştır."

Sonra sözü asıl konuya vurgunculara, fırsatçılara getirdi. Kâğıt para ticareti yapan, halkın elindeki altını aşırıya çalışınların, tefecilik ve fahiş fiyatlarla mal satanların cezalandırılacağını duyurdu. Mustafa Kemal memleketin kurtuluşu için vatanperverlik gereği yurttaşları karşılıklı kolaylık ve yardımda bulunmaya davet etti.

Osmanlının cebini delikti hiç bir para onun cebini dolduramıyordu. Onun küllerinden doğan Türkiye Cumhuriyeti'nin kendine ait yeni

1927 yılında tedavüle çıkan ilk Türk paraları 5 liralık banknotlar madeni ve kâğıt paraları yoktu. Oysa para bir devletin egemenlik ve bağımsızlık sembolüydü.

TBMM 30 Aralık 1925'te ilk Türk banknotlarının bastırılmasına karar verdi. 1927 yılı Mayıs ayında Londra'da basımı başlayan banknotlar Eylül'de teslim edildi. Sayımdan sonra 90 yıl önce 5 Aralık 1927'de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kâğıt paraları tedavüle çıktı.

1928'de Yazı Devrimi oldu. Paralar Osmanlıcaydı. Yeniden bastırılma lüksüne de sahip değildi ülke. On yıl boyunca bu paralar kullanıldı. Altın para sisteminden, tedavülü zorunlu olan kâğıt para

sistemine geçildi.

Osmanlı'nın borçları da içte ve dışta Türkiye'nin üstüne kaldı. Atatürk, Türk parasının iç ve dış değerini korumaya dikkat etti. Borçlanmaktan da, karşılıksız para basmaktan da kaçındı. Hemen kendi merkez bankasını kuramayan Türkiye 1925'de çalışma izni dolan Osmanlı Bankası'nın imtiyazını on yıl daha uzatmak zorunda kaldı. Yeni anlaşmaya Hükümet'in banknot ihraç edebilecek bir devlet bankası kurması halinde Osmanlı Bankası'nın itiraz hakkı olmayacağını belir-

ten bir madde eklendi. 5 yıl sonra banknot ihraçı ayrıcalığına sahip bir anonim şirket olarak T. C. Merkez Bankası kuruldu. Bir buçuk yıllık hazırlıktan sonra çalışmaya başladı

Borçlarını ödeyemeyen Osmanlı devleti 1881'de iflas etmiş, Batılı devletler Düyun-u Umumiye (borçlar idaresi) kurarak Osmanlı'yı mali denetime almıştı. Kurtuluş Savaşı ile mali denetimden kurtulan Türkiye Cumhuriyeti son ödeme tarihi 1983 olarak belirlenen Osmanlı'dan kalan borçları 29 yıl erken ödedi.

İzmir İktisat Kongresi'ni top- layarak ekonomik ve mali savaş başlatan Atatürk'ün çizdiği yolla 1954'de kapanan borç defterini Atatürk'ün ekonomi modelinden uzaklaşan Türkiye için bu kez IMF açıyordu... •

yasarozturk@butundunya.com.tr

İşgal Altında İstanbul'da Yüzbaşı J. G. Bennett

İNGİLİZLERİN ATATÜRK'E SUIKAST ÖRGÜTÜ

ATATÜRK, 30 Nisan 1919 günü İstanbul Hükümeti'nce İngiltere'nin onayıyla Dokuzuncu Ordu Kıtaaatı Müfettişliğı'ne atandı. Kendisine verilen görev, Karadeniz bölgesinde Pontusçu Rum çetelerinin saldırılarına karşı direnen Türk çetelerini ortadan kaldırmaktı. Mustafa Kemal, Samsun'a Türkleri bastırmak göreviyle gönderildiğini, kendisi sağlığında yayımladığı anılarında açıklamıştı.¹ Kendisine verilen Türk direnişini bastırma

görevinin tam tersini yapacağını yüreğinde bir sır gibi saklayarak 16 Mayıs günü İngiliz vizesiyle Bandırma Vapuru'na binen Mustafa Kemal, 19 Mayıs günü beraberindekilerle Samsun'a çıktı. Görevlendirme belgelerinin tıpkıbasımları da Milli Eğitim Bakanlığı'nca *Tarih Vesikaları Dergisi*'nin Nisan 1943 tarihli 12. Sayısında yayımlanmıştı.

Atatürk'ün Samsun'a kimlerce hangi görevle gönderildiğı konusunda gizlenen hiçbir şey olmadığı

halde, Zaman gazetesi, 19 Mayıs 1989 günü **“Atatürk Samsun’a İngiliz vizesiyle gitti”** ve iki yıl sonra 19 Mayıs 1991 günü, **“Türk ve dünya basınında ilk defa: Bir 19 Mayıs belgeseli: Samsun’a İngiliz vizesi.”** başlığı altında İngiliz damgalı vize belgelerinin fotokopilerini yayımlayacaktı. Kazım Karabekir’in arşivinde bulunup damadı tarafından fotokopileri? Zaman gazetesine

Zaman gazetesi, 19.05.1991

ve M. Bardakçı'ya³ verilen bu vize belgeleri, Kazım Karabekir'in Eylül 1992'de yayımlanacak olan **“Paşaların Hesaplaşması”** - kitabında da yer alacak ve Atatürk'ü karalayan yayınlara konu olacaktı.

Karşı Devrimci çevreler, Atatürk'ün İngiliz işgali altında bulunan İstanbul'dan Samsun'a İngiliz vizesiyle gitmiş olmasını, onu **“işgalci İngilizlerin adamı”** olarak damgalayıp karalamak amacıyla kullanıyordu. Nitekim, Nezih Uzel'in 2008'de

“İngiliz İstihbarat Subayı Yüzbaşı Bennett Anlatıyor: Atatürk'e Nasıl Vize Verdım” başlığıyla yayımlanan kitabı da Atatürk'ü İngilizcilikle suçlayanlarca kanıt olarak gösterilecekti.

Uzel, mütearreke döneminde, İstanbul'da İngiliz ordusunda önce **“irtibat”** sonra **“istihbarat”** subayı olarak görev yapan **John Godolphine Bennett** ile 1972 yılında

İstanbul'da bir tekkede karşılaşmış; kendisiyle o tarihte yaptığı söyleşiyi 26 yıl sonra 2008'de işte bu başlıkla kitaplaştırıp yayımlamıştı. 1974'te ölen Bennett, 1972'de Uzel'in teybe aldığı konuşmalarında, Mustafa Kemal ve beraberindekilere Samsun'a gidiş vizesini bizzat kendisinin verdiğini anlatıyordu.

“Atatürk Samsun'a İngiliz vizesiyle gitmiş, demek ki İngilizlerin adamıymış” diyenler, Atatürk Samsun'a çıktıktan kısa bir süre sonra İngilizler'in onu öldürmek için bir gizli örgüt kurduğunu ve İngiliz ajanlarının Atatürk'ü öldürmek üzere Ankara'ya gönderildiğini bilmiyorlar mıydı? Üstelik, İngilizlerin kurduğu Atatürk'e Suikast Örgütü'nün yöneticisi de, **“Atatürk'e Samsun vizesini ben verdim”** diyen, Yüzbaşı Bennett idi.

Nezih Uzel, “Atatürk'e Nasıl Vize Verdım”, 2008

John G. Bennett, (soldan üçüncü) İşgal yıllarında, İstanbul'da.

M. Kemal'i öldürecekler için gerekli tüm bilgileri toplamak üzere Ankara'ya gönderildiğini açıklamıştı.

1972'de

Nezih Uzel'le söyleşisinde "Atatürk'e Samsun vizesini ben verdim" diyen Yüzbaşı Bennett'in, gerçekte Mustafa Kemal'i öldürmek üzere kurulan gizli örgütün yönetiminde olduğu gerçeği; ilk kez 1921 Mayıs'ında, suikastçı İngiliz Ajanı Mustafa Sagir'in Ankara İstiklal Mahkemesi'nde verdiği ifadeleri yayımlayan Hakimiyeti Milliye ve Anadolu'da Yeni Gün gazeteleri aracılığıyla şöyle duyurulmuştu:

"Mustafa Sagir, Mustafa Kemal'in öldürülmesi planını

J. G. Bennett (sağda) Nezih Uzel'le (solda) 1972'de İstanbul'da söyleşi yaptıkları Özbekler Tekkesi'nde.

Hint Hilafet Komitesi'nden Kuvayı Milliye'ye milyonlarca lira yardım getiren Hintli bir Müslüman görünümüyle 6 Aralık 1920 günü Ankara'ya gelen İngiliz Ajanı Mustafa Sagir, kısa süre sonra Ankara'da Mustafa Kemal'e suikast hazırlıklarını kanıtlayan belgelerle birlikte suçüstü yakalanmış; sorgusunda, Bennett'in yönetimindeki gizli suikast örgütü tarafından

Anadolu'da Yeni Gün, 09.05.1921, Bennett'in Ankara'ya gönderdiği suikastçı İngiliz Ajanı Mustafa Sagir'in duruşma tutanakları

Hakimiyeti Milliye, 10.05.1921, Bennett'in Ankara'ya gönderdiği suikastçı İngiliz Ajanı Mustafa Sagir'in duruşma tutanakları.

uygulamak için kurulan komite üyelerinin adlarını açıkladı.”⁴ “Albay Nelson, Binbaşı Monford, Papaz Frew, **Yüzbaşı Bennett** ve daha diğer arkadaşları ki, Mustafa Kemal Paşa hakkında suikast yapmak tertipleriyle meşguldürler.”⁵

İngiliz Yüzbaşı Bennett'in yönetimindeki Mustafa Kemal'e suikast örgütünce gönderildiği Ankara'da yakalanıp, suikast hazırlamaktan suçlu bulunarak idam cezasına çarptırılan İngiliz ajan Mustafa Sagir, İngilizlerin İmparatorluk Bayramı'na denk gelen 24 Mayıs 1921 günü Anka-

Cumhuriyet g., 04.01.1926, s.3.

ra'da asılacak ve bu durum, İngilizlerce, Atatürk'ün ileri kerte de İngiliz düşmanı olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilecekti:

“29 Mayıs 1921'de İstanbul İngiliz Yüksek Komiserliği'nden Mr. Rattingen imzasıyla İngiltere Dışişleri Bakanlığına gönderilen son derece gizli şifreli telgrafta, İngilizler Mustafa Sagir'i Ankara'ya casus olarak gönderdiklerini kabul etmişlerdi. (...) Rattingen'e göre olayın önemi Ankara Hükümeti'nin İngilizlere'ye karşı düşmanca

tavrını sürdürüleceğini göstermesinden kaynaklanıyordu.”⁶

“Atatürk'e Samsun vizesini ben verdim” diyen Yüzbaşı Bennett'in, gerçekte İngiliz Ajanı M. Sagir'i M. Kemal'i öldürmek üzere Ankara'ya gönderen suikast örgütünün bir yöneticisi olduğu gerçeği; olayların tanığı olan Yunus Nadi'nin 1926'da Cumhuriyet gazetesinde yayımladığı yazı dizisinde bir kez daha dile getirilecek; ardından Haftalık Mecmua, 1927'de 22 bölümlük bir

Haftalık Mecma, 14.02.1927, s.4.

yazı dizisiyle, Yüzbaşı Bennett'in yönettiği suikast örgütünü ve bu örgütün M. Kemal'e suikastle görevlendirdiği İngiliz ajan *Mustafa Sagir*'in eylemlerini, ayrıntılarıyla işleyecekti.⁷

Bennett'in M. Kemal'i öldürme örgütünde yönetici olduğu, yazı devrimi öncesi yapılmış bu yayınlardan başka, Murat Sertoğlu'nun 1955'te yayımlanan "*Mustafa Sagir*" kitabında bir kez daha dile getirilmişti.

Prof. Dr. Bülent Çukurova, 1994'te yayımlanan "*Kurtuluş Savaşında Haberalma ve Yeraltı Çalışmaları*" kitabında, İngiliz Yüzbaşı Bennett'in M. Kemal'e suikast örgütünün yöneticisi olduğu

Murat Sertoğlu, "*Mustafa Sagir*", 1955.

gerçeğini, Genelkurmay ATASE Arşivi ve Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (TİTE) Arşivlerinden belgelerle şöyle ortaya koyuyordu:

"İngilizlerin de büyük ölçüde destek ve örgütlemesiyle Kuva-yı Milliye mensubu kumandanlara

suikastler yapılmış planlanmıştır. Bu plana göre İngilizlerin tahrik ettiği ve yönlendirdiği Ermeni suikastçılarının Bandırma yoluyla Afyonkarahisar'ın geçerek Anadolu

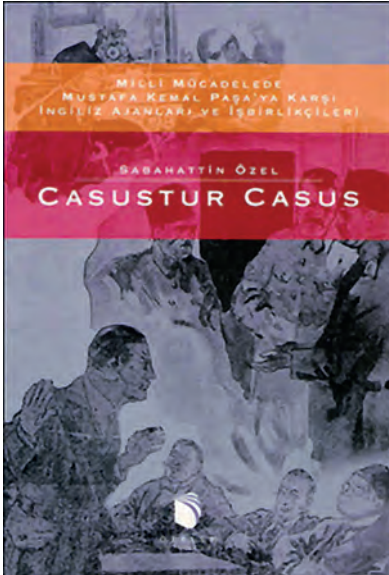
içlerine sokulması düşünülmüştür.⁹ İngilizlerin oluşturduğu bu suikast örgütünün merkezi Berlin'de

kurulmuş ve buradaki İngiliz binbaşısı bu merkezin başına getirilmiştir.¹⁰ İstanbul'da ise suikastçıları yönlendirme görevi *Captain Bennett* ile, İngiliz haberalmasına çalışan Binbaşısı *Asaf Tayyar*'a verilmiştir.¹¹ 20 Ocak'ta *Bennett* ve *Asaf Tayyar* Ankara'ya hareket etmişlerdir."¹² -

"İngiliz Haberal-

Prof. Dr. Bülent Çukurova, "*Kurtuluş Savaşında Haberalma ve Yeraltı Çalışmaları*", 1994.

Prof. Dr. Sabahattin Özel, "Casustur Casus", 2009.

ması bu çalışmalara başlayınca İstanbul'da İngiliz Siyasi Temsilciliğinde görevli memurlar karargâhtan uzaklaştırılmıştır.¹³ **Mustafa Kemal ve Diğer Kumandanlara yapılacak suikastleri düzenlemek için sızan Ermenileri, Bennett İzmir'den bizzat yönetmeye karar vermiştir.**¹⁴

Bennett'in Atatürk'e suikast örgütünün yönetiminde olduğu gerçeği, Prof. Dr. Sabahattin Özel'in 2009'da yayımlanan "Casustur Casus"¹⁵ kitabında, İstiklal Mahkemesi tutanaklarıyla, ATASE ve TİTE arşiv belgeleriyle bir kez daha gözler önüne serilmiş ve anılan kitapta bu örgütün diğer suikast girişimlerine ilişkin şu bilgiler verilmişti:

"Gerçekte suikast işinin baş-

“Mustafa Kemal ve Diğer Kumandanlara yapılacak suikastleri düzenlemek için sızan Ermenileri, Bennett İzmir'den bizzat yönetmeye karar vermiştir.”

langıcı Erzincan'ın Horun Mahallesi'ne kadar dayanıyordu. (...) İngiliz ajanı Yüzbaşı Asaf Tayyar tarafından önce Damat Ferit'e, daha sonra İngiliz generaline takdim edilmişlerdi. Bu sırada Süleymaniyeli Pepe Salim, Adil ve Şevket gizli bir cemiyet kurmuşlardır. (...) Adil, Mustafa Kemal'e atacağı bir kurşun için ailesine 20.000 lira verilmesini şart koşmuştu.”¹⁶

“Diğer taraftan 1921 yılı başlarında Anadolu'ya suikast amaçlı olarak otuz subay gönderilmiş, kendilerine eylemleri için üç ay süre tanınmıştı. Bunlara öncelikle Mustafa Kemal Paşa, İsmet Bey ve diğer Kuvayı Milliye önderlerini ortadan kaldırma görevi verilmişti. İngilizler otuz subayın İstanbul'daki ailelerine 150'şer lira aylık bağlamışlar, her başarılı suikastın ödülünü de 10.000 lira olarak saptamışlardı.”¹⁷

Prof. Dr. Selahi R. Sonyel de

1995'te yayımlanan kitabında, M.Kemal'e suikast hazırlamak suçundan idam edilen İngiliz Ajan Mustafa Sagir'in, Bennett tarafından Ankara'ya gönderildiğine ilişkin bir İngiliz Devlet Arşivi belgesine göndermede bulunuyordu.¹⁸

* * *

Atatürk'e Samsun vizesi veren İngilizlerin, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasından kısa bir süre sonra onu öldürmeye karar verip, bu amaçla bir suikast örgütünü kurmuş ve bir çok suikast girişiminde bulunmuş olmaları; yurdumuzu İngiliz-Fransız-İtalyan-Yunan işgalinden kurtaran ordularımızın Başkumandanı Atatürk'ün, Karşı-Devrimcilerce ileri sürüldüğü gibi İngilizci olmadığının en somut kanıtıdır.

Biz yıllardır ortaya koyduğumuz bu gerçekleri, son olarak 19 Mayıs 2015 günü Kanal B'de yayımlanan **19 Mayıs Özel** ve 19.11.2016 günü yine Kanal B'de yayımlanan **Tarihin Bilinmeyen Yüzü** programlarında, yukarıda belirttiğimiz yayınları

ve belgeleri kaynak göstererek yineledik.

“Söz uçar yazı kalır” derler; bu nedenle bir kez daha yazıyoruz.

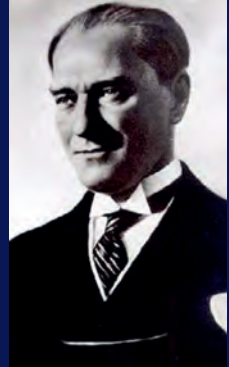
Gerçekleri karartanlara kaygı; gerçekleri araştırıp belgeleriyle ortaya koyanlara saygıyla... •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

- 1-Hakimiyeti Millîye ve Milliyet gazeteleri, 13.03.1926 vd. “Büyük Gazi'nin Hatıratından Sahifeler”. Ayrıca Hakimiyeti Millîye, 19.05.1932, s.1 ve Ulus gazetesi, 19.05.1937, s.9, 10. FR-Atay, “19 Mayıs 1919” başlıklı yazı. Ayrıca, Afet İnan, “Gerilla Hakkında İki Hatıra”, Belleten, 1937, sayı 1, s.10-14. 2-Mustafa Armağan, Zaman g. 15.05.2011 ve 24.05.2015. 3-Murat Bardakçı, “İşte, 19 Mayıs Gerçeği”, Hürriyet g. 21.05.2005 ve “Yandum Ali'nin Tekkeci Subayı”, Sabah g., 18 Şubat 2007. 4-Berthe Georges-Gaulis, “Kurtuluş Savaşı Sırasında Türk Milliyetçiliği” çev. Cenap Yazansoy, İstanbul 1981, s.143-147'den aktaran Prof. Dr. Sabahattin Özel, “Casuslar Casusu”, 1. Basım, Derlem y. Nisan 2009, s. 228. 5-Hakimiyeti Millîye, 22-27 Mayıs, 29-30 Mayıs 1921, Anadolu'da Yeni Gün, 22-26 Mayıs, 29-30 Mayıs 1921. Aktaran: Prof.Dr. Sabahattin Özel, a.g.e. s. 315. 6-Bülent Gökay, “Anadolu'da Bir İngiliz Casusu”, Tarih ve Toplum, sayı 98, Şubat 1992, s.23 vd. aktaran Prof.Dr. Sabahattin Özel, a.g.e. s.413. 7-Prof.Dr. Sabahattin Özel, a.g.e. s.49-165. 8-Bülent Çukurova, “Kurtuluş Savaşında Haberalma ve Yeraltı Çalışmaları”, 1. Basım, Ardiç y. Ankara 1994. 9-Bülent Çukurova, a.g.e. s. 171, dn.384-ATASE Arş. A.1/7895, K.1561, D.120, E38, TİTE Arş. K.39, F13266. 10-Bülent Çukurova, a.g.e. s. 171, dn.385- TİTE Arş. K.39, F13266. ATASE Arş. ATASE Arş. A.1/7895, K.1561, D.120, E23, 23/1. 11-Bülent Çukurova, a.g.e. s. 171, dn.386- ATASE Arş. A.1/7895, K.1561, D.120, E23, 23/1, K.1560, D.118, E30/1. 12-Bülent Çukurova, a.g.e. s. 171, dn.387- ATASE Arş. A.1/7895, K.1560, D.118, E30, 30/1. 13-Bülent Çukurova, a.g.e. s. 172, dn. 386- ATASE Arş. A.1/7895, K.1561, D.120, E23, 23/1, K.1560, D.118, E30/1. 14-Bülent Çukurova, a.g.e. s. 172, ATASE Arş. A.1/7895, K.1560, D.118, E30/1. 15-Prof.Dr. Sabahattin Özel, “Casuslar Casusu”, 1. Basım, Derlem y. Nisan 2009. 16-Prof.Dr. Sabahattin Özel, a.g.e., s. 208, dn. 129. T.İ.T.E. A.3, 415-54-52. 17-Prof.Dr. Sabahattin Özel, a.g.e., s. 208, dn. 130. T.İ.T.E. A.3, 229-57-128. 18-Prof. Dr. Selahi R. Soneyl, “Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri”, TTK 1995, s. 184, dn. 59. FO 371/6472/E 8417.

“Tarih ne güzel aynadır. İnsanlar, özellikle ahlâkta gelişmemiş kavimler, en büyük kutsal kavramlar karşısında bile hasis duygulara tâbi olmaktan nefislerini men edemiyor. Tarihin sinesine geçen büyük hâdiselerde, bu hâdiseler içinde âmil ve fâil olanların hal, hareket ve muameleleri onların ahlâk seviyelerini ne açık gösterir.”

M. Kemal Atatürk

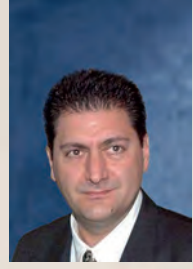

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Projektör (Fr.) a-Düzenleyici b-Fıkra c-İşildak d-Eşleme	6 Kantitatif (Fr.) a-Oran b-Niceleyici c-Maliye d-Mahalli	11 Kalifiye (Fr.) a-Vasıflı b-Hedef c-Gizemli d-Varlıklı
2 Transparan (İng.) a-Saydam, şeffaf b-En yüksek c-Fizik tedavi d-Düzey	7 Viraj (Fr.) a-Örtülü b-Tanıtmalık c-Süzek d-Dönemeç	12 Gurme (Fr.) a-Tatbılır b-Yönleyici c-Zıpzıp d-Yalıtkan
3 Episot (Fr.) a-E-posta b-Göz kalemi c-Hacim d-Dilim	8 Şütör (İng.) a-Saldırgan b-Tüzük c-Atıcı d-Uyum	13 Lokalize (Fr.) a-Yelpaze b-Yerel c-Sınırlandırılmış d-Serbestlik
4 Poligon (Fr.) a-Gösterge b-Atış alanı c-İşildak d-Hedef	9 Steril (Fr.) a-Yansıtıcı b-Arınık c-Uyuşturma d-Eleme	14 Travma (Fr.) a-Süreç b-Sarsıntı c-Kavrayış d-Kızdırıcı
5 Forex (İng.) a-Yabancı para b-İlke söz c-Kısa koşu d-Nicelik	10 Nodül (İng.) a-Işın tedavisi b-Gösterge c-Hoş koku d-Yumrucuk	15 Ekspediyon (Fr.) a-İndirim b-İntihal c-Züppe d-Sefer

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

ATATÜRK VE DIŞ POLİTİKA

4 Şubat 1919 tarihinde Alemdar gazetesinin yazarlarından Refii Cevat, Mustafa Kemal Paşa ile Şişli'deki evinde bir görüşme yapar.

Tam sorularını bitirip veda etmek üzere ayağa kalkarken Mustafa Kemal “*Sorularınız bitti mi?*” diye sorar.

Bitti cevabını alınca “*Bu vatan içine düştüğü bu felaketen nasıl kurtarılır, istiklaline nasıl kavuşturulur şeklinde bir soru sormanızı beklerdim.*” der.

Refii Cevat şaşırır, “*Af buyurunuz Paşa Hazretleri, bugün içinde bulunduğumuz bu şartlardan bu vatanın kurulmasını en uzak ihtimalle dahi mümkün görmediğim için böyle bir soru sormadım*” der.

Paşa çakmak gözlerini devirir, “Siz gene de böyle bir soru sormuş olunuz, ben de cevabımı vereyim” der. “Bakınız Cevat Efendi, sizin imkânsız gördüğünüz kurtuluş yolları vardır. Bu gün herhangi bir teşkilatçı Anadolu’ya geçer de milleti silahlı bir direnişe hazırlarsa bu yurt kurtarılabilir.”

Refii
Cevat

Aralarındaki asıl rekabet şimdi başlayacaktır. Asırlarca birbirleriyle boğuşan Fransızlarla İngilizleri ortak düşman tehlikesi birleştirdi. Şimdi o eski rekabet bıraktıkları yerden tekrar başlayacaktır. İtalya’nın da başı dertte, onlar da her an bir iç karışıklık yaşayabilirler. Sonuçta, Anadolu’da başlayacak bir milli direnişle hiçbiri mücadele edecek durumda değildir. Böyle bir mücadelenin tam sırasındır.”

O zamanlar inanılmaz ve imkânsız görünen ancak tüm söylemlerini

gerçekleştiren Atatürk’ün analiz ettiği dış politika harfiyen doğrudur. Dinamiktir, gözü pek, atakır ama maceracı değildir.

“Biz kendimizi bilen kimseleriz, olmayacak isteklerimiz yoktur” diyen Atatürk gerçekçidir. Dış politika hedeflerimizi ulusal gücümüzle

sınırlı tutmuştur. Diyaloglara her zaman açık kalmış, çok iyi bildiği tarihten dersler çıkartarak gelecek için çok doğru öngörülerde bulunmuştur. II. Dünya Savaşı’nın çıkacağını, böyle bir savaşın sonuçlarını tahmin etmiş, “Yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesiyle savaşı hayatı zorunluluk olmadıkça reddetmiştir.

Atatürk, Kurtuluş Savaşı boyunca izlediği dış politikanın esaslarını 1919 Erzurum Kongresi’nde saptayıp 28 Ocak 1920’de Osmanlı

Refii Cevat bir an heyecanlanır ancak bilir ki Osmanlı erimiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında gücü tükenmiş, silahları alınmış, askeri terhis edilmiştir. Şehit sayısı sağ kalandan çok, sağ kalanların da ayakta duracak halleri yoktur. Paşa sakince devam eder konuşmasına:

“Aklunuzdan geçenleri tahmin ediyorum, doğrudur, görünüş tamamen aleyhimizde ama siz sanıyor musunuz ki, savaşı kazanmakla müttefikler aralarındaki bütün sorunları çözmüşlerdir.

Meclis-i Mebusan'ında kabul edilen Misâk-ı Millî'ye dayandırmıştır. Ülkenin sınırları çizilmiş, İstanbul ve Boğazların güvenliğinin sağlanacağı belirtilmiştir. Bağımsız devletin siyasî, adlî, malî gelişimini engelleyen bağların (kapitülasyonlar) kaldırılması her zaman onun öncelik listesinde yer almıştır.

İstanbul işgal altındadır. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı 16 Mart 1920'de kapanırken Ankara'da bir güneş doğmaktadır. 23 Nisan 1920'de TBMM açılmış, yeni devlet tüm kurumlarıyla oluşmaya başlamıştır. Dışişleri Bakanlığı da bu dönemde kurulmuş, Atatürk Kurtuluş Savaşı boyunca çeşitli ülkelerle diyalog içinde bulunmuş, savaşla dış siyaseti bir arada sürdürmüştür.

Yoklukla, cehaletle, imkânsızlıklarla mücadele eden Atatürk bir yandan düzenli ordu kurmaya çalışırken bir yandan da dış politikayla uğraşmaktadır. 1917 Sovyet İhtilâli sonrası Moskova'ya elçiler yollayan Atatürk, Lenin ile temas haline geçer. Millî Mücadele boyunca Rusya'dan silâh, cephane ve nakdî yardım akışı sağlar. Birinci İnönü savaşı sonrası toprak taleplerinden de vaz geçen Ruslar Millî Misak-ı tanır ve bir dostluk anlaşması imzalanır. Bu şekilde Doğu Cephesi kapanarak o bölgedeki askerlerimiz Batı'ya kaydırılır.

“İlk hedefiniz Akdeniz'dir” emriyle bir imkânsız daha başararak yıkılmaz denilen cepheleri 6 saatte yok eden Türk ordusunun başında Mustafa Kemal Paşa 10 gün sonra İzmir'deyiz der. 9 gün sonra İzmir'e girdiklerinde **“Çocuk, ne yapalım, düşman bizi yanlttı.”** diyen Atatürk'ü ilk ziyaret eden İngiliz Donanma Komutanıdır.

Gazi önce misafirperverlik gösterir. Amiral, kendi vatandaşları ile azınlıkların durumlarını küstah bir şekilde hesap sorar edasıyla

Şu 'Efendi Devlet' rolünü bir kenara koyunuz Amiral! Milletleri de tehdit etmekten vazgeçiniz! İngiltere ve müttefiklerinin kıyameti koparıp koparmayacağını düşünmem!

sorgulayınca kadar gülümsemekte olan Mustafa Kemal Paşa, amiralin tehditle karışık sözünü bıçak gibi keser ve **“Şu 'Efendi Devlet' rolünü bir kenara koyunuz Amiral! Milletleri de tehdit etmekten vazgeçiniz! İngiltere ve müttefiklerinin kıyameti koparıp koparmayacağını düşünmem! Bunlar memleketimin iç işleridir; kimsenin bu işlere karışmasına müsaade etmem.”** der.

İnsanların karşısında ezilip, büzüldüğünü görmeye alışık olan İngiliz Amiral şaşırır, **“Avrupa devletleriyle birlikte arkaladığımız**

Rum ve Ermenilerin güven içinde bulundurulmasını sadece rica ettik. Yoksa biz bu güvenliği sağlayacak güçteyiz.” der.

Ortalık buz gibi olmuştur.

Paşa'nın çakmak gözlerden ateş çıkmaktadır. **“Arkaladığınız Yunan Ordusu'nun denizde yüzen leşlerini herhalde görmüş olmalısınız.**

☪ Karşımda oturduğunuz, sizi konuk saymama borçlusunuz! (...) Savaş hukuku yürürlüktedir. Gemilerinizi derhal karasularımızdan çekmenizi size ihtar ediyorum! ☪

Türk Ordusu asayişi sağlayacak güçte olduğu gibi, limanı da boşaltacak güçtedir. Donanmanızın en kısa zamanda limanı terk etmesini istiyorum!”

Mustafa Kemal Paşa'nın sözleri, art arda tokat gibi yüzünde şakladıkça, Amiral ne yapacağını şaşırır ve **“Siz İngiltere'ye savaş mı açıyorsunuz?”** diye sorar.

Paşa gözlerini devirir, soğuk, sert ve son derece etkili bir şekilde bu tarihi yanıtı verir.

“Savaş açmak mı? Siz yoksa Sevr Antlaşması'nın hâlâ yürürlükte olduğunu mu sanıyorsunuz? Biz onu çoktan yırttık... Karşımda oturduğunuz, sizi konuk saymama borçlusunuz! Bizim gözümüz-

de ‘Barış antlaşması yapmamış’ iki devletiz. Savaş hukuku yürürlükte dir. Gemilerinizi derhal kara sularımızdan çekmenizi size ihtar ediyorum!”

Salih Bozok, kapıdan büyük havalarla giren, sonra oturduğu koltukta küçüldükçe küçülen, özür dileyerek, eğilip, selam vererek ayrılan amiral ve bu hikayenin gerisini şöyle anlatır.

“Verilen zaman bittiğinde, büyük İngiliz donanmasının uzaklaşmasını seyrettik.”

Dönüp Mustafa

Kemal'e bakar ve bir kez daha hayranlık ve şaşkınlıkla izler.

Paşa donanmanın gidişini bile izlemez. O çoktan daha sonra neler yapacağını planlarını yapmaktadır.

Mustafa Kemal'in aklında tek bir plan vardır. Mümkünse tek bir kurşun sıkmadan, algı yönetimini iyi kullanarak İngilizleri yurttan kovmak. **“Zafer kazanan ordularını tutamam”** diyerek Gelibolu, Çanakkale hattına yönelttiği ordular

karşısında İşgal Kuvvetleri Komutanı General Harrington, bazı Yunan birliklerinin komutasının kendisinde olduğunu, İngilizlerin Yunan hareketini çok yakından izleyip bu harekâta umut bağladıklarını, ancak Türklerin Mustafa Kemal'in önderliğinde Yunan'ı İzmir'den denize dökerek tarihin en büyük zaferlerinden birini kazandıklarını, Yunan'ın bozguna uğratılmasından sonra Türklerin İstanbul ve Boğazları İngilizlerin elinden almak için taarruz planları yaptığı, İngilizlerin de buna engel olmak için bütün hazırlıkları yaptığı, İngilizlerin Türk taarruzundan bir hayli çekindiği gibi birçok gerçeği hatıralarında "itiraf" etmiştir.

Yani, aynı 4 Şubat 1919 tarihinde Mustafa Kemal'in gazeteci Refii Cevat'a söyledikleri olmuştur. I. Dünya Savaşı'nda 700 binden fazla kayıp veren İngilizlerin 1922 sonlarında Anadolu'da yeni bir savaşı sürdürecektir kadar "askeri", "maddi" ve "moral" gücü yoktur. İngiliz kamuoyu artık savaş istememektedir. Yunan ordusunu bozguna uğratan Mustafa Kemal'in düzenli ordularının "kararlı" ve zafer kazanmanın verdiği "gururlu" tavrı karşısında İngilizler yeni bir savaşı göze alamazlar. Özellikle, 31 Ağustos 1922'de Irak'ta, Albay Ödemiş Bey komutasındaki Türk birliklerinin İngilizleri Derbent Savaşı'nda bozguna uğratmaları, İngilizlerin geri adım atmalarında etkili olmuştur.

Kurtuluş Savaşı sırasında, İrlanda, Mısır, Afganistan, Hindistan ve Irak'ta çıkan "İngiliz karşıtı" isyanlar ve "bağımsızlık hareketleri" ve Mustafa Kemal'in özellikle Hindistan'daki ve Irak'taki isyan ve bağımsızlık hareketlerini "gizli-açık" desteklemesi, İngiltere'yi kaygılandırmıştır.

İngilizlerin, 1922'de Türklerle savaşı göze alamamalarının en önemli nedenlerinden biri de Mustafa Kemal'in daha 1920'de İtalyanlarla, 1921'de ise Ankara Antlaşması'yla Fransızlarla anlaşarak, İngilizleri yalnız bırakmasıdır.

7-8 Temmuz sabah saat dört, sene 1919, yer Erzurum.

Paşa, özel kalemi Süreyya Yiğit ve Mazhar Müfit hâlâ ayakta dırlar.

Mazhar Müfit'e seslenir, "*Defterin yanında mı doktor!*"

Daha ortada Sivas Kongresi yok, Meclis yok, düzenli ordu yok.

Cep delik, cepken delik.

Araç yok, araç bulsalar yakıt yok. Ekmek yok ekmek...

"*Yaz doktor...*" der. Çakmak gözlü adam kendinden son derece emin, kazanacakları büyük zafer ve kuracakları Cumhuriyet sonrası neler yapacağını anlatmaktadır.

Öykümüze devam edeceğiz... •

kayaboztepe@butundunya.com.tr

"Milli mücadelelere şahsî hürs değil, milli ideal, milli onur sebep olmuştur."

M. Kemal Atatürk

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Cihangir Dumanlı

Misak-ı Milli Tam Bağımsızlıktır

Atatürk'ü strateji dehası yapan en önemli niteliği stratejide “**hedef -güç dengesi**”ni çok iyi kurması, (gücüne göre hedef belirlemesi)dir. Bunun en somut göstergesi Misak-ı Milli (Ulusal Ant) metnidir.

Büyük önderin kurtuluş savaşının başlangıcında belirlediği ulusal hedef, ulusal sınırlar içinde ulusal egemenliğe dayalı tam bağımsız yeni bir devlet kurmaktır.

Ulusal sınırlar neresi idi ve neye göre çizilmeliydi?

Atatürk'e göre bu sınırlar Türklerin yoğun olarak yaşadıkları bölgeler olmalı, Türk olmayan unsurlar dışarıda bırakılmalı, fakat Türklere kalan ulusal sınırlar içerisinde “**tam bağımsızlık**” sağlanmalı idi.

M. Kemal Atatürk

Bu kavram Osmanlı İmparatorluğu'nun anlayışından büyük sapma demektir. Bir din-tarım devleti olan Osmanlı mümkün olduğu kadar büyük

topraklara sahip olmak istemiş, sonunda bu toprakları koruyabilmek için bağımsızlığını kaybetmiştir. Atatürk'te ise “kendi gücümüzle koruyabileceğimiz topraklarımız olsun, fakat bu topraklar içinde tam bağımsız yaşayalım” düşüncesi hakimdi. Atatürk bu düşüncesini Harp Okulu yıllarında geliştirmişti.

Mustafa Kemal Harp Okulu'nda iken Osmanlı İmparatorluğu'nun o zamanki yapısının değiştirilmesi gerektiğini savunmuş, Arap, Arnavut gibi milliyetlere mensup olanlara kendi kaderlerini belirleme haklarının verilmesini savunmuştur. Bu suretle Osmanlı İmparatorluğu elbette küçülecekti. Mustafa Kemal bu küçülmeyi makul buluyordu. Ona göre devletin sınırları Batı Trakya dahil olmak üzere ve Bulgaristan'ın güneyinde Türklerle meskûn bir kısım Rumeli arazisi içeride kalmalı, güneyde Halep ve Musul Anadolu'ya bağlanmalıydı.¹

Bu ana fikir etrafında savaşın siyasi hedefini tanımlayan bir bildirinin esasları ilk kez Erzurum Kongresi'nde oluşturulmuştur. Buna göre ana dili Türkçe olan halkın çoğunlukta bulunduğu Türkiye sınırlarının olduğu gibi kalmasında ısrar ediliyor, buralara karşı girişilecek her türlü teşebbüsün direnmeyle karşılanacağı belirtiliyordu.²

Erzurum Kongresi'ni takip eden Sivas Kongresi'nde Erzurum Kongresi'nin kararları teyit edilmiş, böylece Misak-ı Milli esasları Sivas Kongresi'nce de benimsenmiştir. Sivas'ta en önemli konulardan birisi yeni bir meclisin toplanması idi. Kongreden sonra 16 Kasım 1919'da yapılan komutanlar toplantısında

yeni meclisin İstanbul'da toplanması, fakat bu meclise seçilecek mebusların Ankara'ya çağırılarak durum hakkında aydınlatılmaları kararlaştırıldı. Erzurum ve Sivas Kongrelerinde alınan kararlara dayanarak hazırlanmış olan Misak-ı Milli, siyasi bir program gibi tasarı

Mustafa Kemal ve Erzurum Kongresi'ne katılanlar

olarak hazırlanmış, Meclis-i Mebusan'ın açılmasına giderken Ankara'ya uğrayan mebuslarla tartışılmış ve İsmet İnönü'nün kaleminden çıkan bu metin Hüsrev Gerede tarafından İstanbul'a götürülerek Mecliste okunmuştur (22 ocak 1920)³

Yeni mebusların Mecliste bir **Müfafa-i Hukuk Grubu** kurmaları ve Mustafa Kemal'i başkan seçmeleri istendi. Yeni Osmanlı Meclisi Kemalist bir çoğunluğa sahip olarak 19 ocak 1920'de açıldı, fakat Müdafa-i Hukuk Grubu yerine **Felah-ı Vatan** adında dar ve gevşek bir teşekkül meydana geldi.⁴ Meclis

başkanlığına da Mustafa Kemal değil, Reşat Hikmet bey (ölmüş Ce-lalettin Arif Bey) seçildi.⁵ Meclisin açılışından memnun olmayan itilaf devletleri Harbiye Nazırı Cemal Paşa ile Genelkurmay Başkanı Cevdet Paşa'nın istifasını istediler. Bu davranış Misak-ı Milli'nin mecliste onaylanmasını sağladı.⁶

Meclis-i Mebusan Misak-ı Milli'yi 28 Ocak'ta oy birliği ile kabul etti ve 17 Şubat 1920'de ilan etti.⁷ Ancak kabul edilen metnin Sivas metninden bazı farklılıkları vardı: Sivas metninde 1918 ateşkes sınırlarının bizde kalması öngörül-müşken kabul edilen metinde buna **“ve dışı”** ibaresi eklendi. Sivas'ta **“istiklal ve milliyet esasına riayet gösteren dış iktisadi ve teknik yardımlar kabul edilir”**⁸ denmekte idi. Mecliste kabul edilen metinde bu husus daha açık olarak ifade edildi ve **“devlet bağımsızlığına halel getirecek hiçbir müdahaleyi hoş karşılamaz”** ifadesi yer aldı.⁹

İlan edilen Misak-ı Milli'nin sadeleştirilmiş şeklinin 6. Maddesi şöyledir:

*“Ulusal ve ekonomik gelişmemizi sağlamak ve devlet işlerini günün kurallarına uygun düzenli yönetimle çevirmeyi başarmak için her devlet gibi bizim de (...) tam bir bağımsızlığa ve özgürlüğe sahip olmamız yaşamımızın ve var olmamızın hareket noktasıdır.”*¹¹

Mustafa Kemal 30 Nisan 1921'de Misak-ı Milli'yi TBMM'ne onaylattı.¹²

Böylece Erzurum Kongresi'de esasları saptanan, Sivas Kongresi'nde teyit edilen ve Osmanlı Meclisi'nce kabul edilen Misak-ı Milli kurtuluş savaşımızın resmen kabul ve ilan edilen siyasi hedefi haline geldi ve demokratik-ulusçu hareketin dünyaya duyurulan programı oldu.¹³

Zaferden sonra Lozan Barış Görüşmeleri'ne giden Dışişle-ri Bakanı İsmet Paşa'ya verilen direktif Genelkurmay Başkanı ve altı bakanca Misak-ı milli temelinde hazırlanmıştır.¹⁴

Sonuç:

Kurtuluş savaşımızın siyasi hedefi olan Misak-ı Milli savaş içerisinde kongrelerde ve meclislerde geliştirilmiş, savaşın yönetimi ve barışın yapılmasında temel rehber olmuştur.

Misak-ı Milli'nin iki esası, sınırlarımızın gücümüze uygun çizilmesi ve bu sınırlar içinde **“tam bağımsızlık”**tır. Bu amaçlar kurtuluş savaşı ve Lozan Barış Anlaşması ile gerçekleştirilmiştir.

Bu nedenle Misak-ı Milli bu günkü bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin de temelini oluşturmaktadır. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

1- Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam Cilt-II, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1964, S.221 2- Lord Kinross, Atatürk, Bir Milletten Yeniden Doğuşu, çev: Necdet Sander, Altın Kitaplar, İstanbul, 2013. S. 222 3- Orhan Çekiç, İmparatorluktan Cumhuriyete 1920, Teşkilatlanma, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2015, s.197 4- Aydemir, a.g.e. s.216 5- Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Alfa Yayınları, İstanbul, 2005, s.275 6- Kinross, a.g.e. s. 245 7- Fikret Bayır, Strateji Ustası Atatürk, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2014s. 265 8- Aydemir, a.g.e. s.123 9- Andrew Mango, Atatürk, The Biography Of The Founder Of Modern Turkey, Overlook Pres, New York, 1999, s.269 10- Vurgu tarafından yapılmıştır. C.D. 11- Çekiç a.g.e. s.198 12- Celal Erikan, Kurtuluş Savaşı Tarihi, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2008, s.134 13- Sina Akşın, Kısa Türkiye Tarihi, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2007, S.144 14- Erikan, a.g.e. s.401

79

İsmet Paşa ve Lozan Barış Konferansı

İkinci Dönem Görüşmeleri

(23 Nisan-24 Temmuz 1923)

2

Konferans'ın İkinci Dönem Görüşmeleri'ne 23 Nisan 1923 günü başlandı. İngiltere'nin Birinci Dönemdeki delegesi Lord Curzon gitmiş yerine, İstanbul'daki işgal kuvvetleri komutanı Sir Horace Rumbold getirilmişti. Fransa ise; İstanbul'daki Yüksek Komiseri General Pelé tarafından temsil edili-

yordu ve tutumunu, önceki döneme ilişkin, nedense daha da sertleştirmişti. Yunanistan Temsilcisi Venizelos ise değiştirilmemişti.

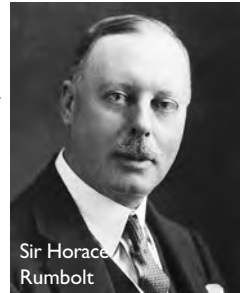
Bu dönemin çalışmalarında Gündemi oluşturan hususlar içinde Yunan Tazminatı, Kapitülasyonların kaldırılması ve Osmanlı Borçları gibi konular önde gelenlerdi.

Yunan Delegesi Venizelos, Türk Heyeti'nin tazminatta ısrar etmesi durumunda Konferans'ı terk edebi-

İsmet İnönü Lozan'da
II. Dönem görüşmelerinde

leceği talimatını aldığını belirtmişti. Bu tehditlerine dayanak oluşturma amacıyla da; bir yandan Batı Trakya'ya askeri yığına yapmaya başladıkları biliniyordu. Aslında, bir anlamda Yunanlar

Sir Horace
Rumbold

yeniden ateşle oynamaya başlamışlardı.

İngilizler oluşabilecek tehlikeyi görmüşler ve durumun daha da vahim sonuçlar doğuracak bir ortama sürüklenmemesi için Yunan İdarecileri, “...çılınca bir maceraya girmemeleri için...” uyarıyordu.

Sonunda çözümü yine Venizelos buldu ve Yunanistan’dan talep edilen savaş tazminatına karşılık Karaağaç’ın Türkiye’ye bırakılmasını önerdi.

Venizelos Yunanistan’dan talep edilen savaş tazminatına karşılık Karaağaç’ın Türkiye’ye bırakılmasını önerdi.

Savaşın bir ülke ve bölge için ne anlam içerdiğini bilen ve Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı’nın her aşamasını başından sonuna yaşamış olan İsmet Paşa, tecrübeleri ve geleceği görebilme yeteneğinin verdiği destekle Venizelos’un bu önerisini, bütün sorumluluğu üzerine alarak kabul etmiştir.

Bu hususun, Ankara Ulusal Hükümeti Bakanlar Kurulu Başkanı

Eleftherios Venizelos

Rauf (Orbay) Bey ile İsmet Paşa arasında anlaşmazlığa yol açmasına karşın, Mustafa Kemal Paşa’nın araya girmesi ve İsmet Paşa’yı, verdiği karar doğrultusunda, desteklemesi sonucunda olay tatlıya bağlandı.

Kapitülasyonların Kaldırılması, Osmanlı Borçları’nın Osman-

lı’dan ayrılan ülkeler arasında paylaştırılması, Türkiye’nin payına düşen miktarın nasıl ödeneceği gibi konular da görüşmeler sürecinde, ilgili tarafların mutabakatını sağlayacak şekilde sonuçlandırıldı.

Adalar konusu görüşülürken İsmet Paşa, Türkiye’nin güvenliği bakımından yakın ve küçük adaların ülkesine bırakılmasını, diğerlerinin askerlikten arınmış olarak tarafsız veya bağımsız hale konulmasını talep etti. Müttefikler bu öneriyi karşı çıktılar ve sonuçta Gökçeada ve Bozcaada’nın Türkiye’de kalması, diğer adaların ise askerlikten arındırılması ve kendilerine yöresel bir idare verilmesi benimsendi.

İngiltere’nin, Musul konusunun çözümününün Barış Antlaşması’ndan sonraya bırakılması ve Birleşmiş Milletler Teşkilatı tarafından halledilmesi şeklindeki önerisi üzerine Türkiye’de ve özellikle de Meclis’te sert tartışmalar yaşandı. Ancak olay Mustafa Kemal Paşa’nın, “...Musul meselesinin, oradan vazgeçildiği

anlamına gelmediği, bir yıllık sürenin Türkiye'nin lehine çalışabileceği..." şeklindeki ve sakinleştirici açıklamasından sonra kabul edildi.

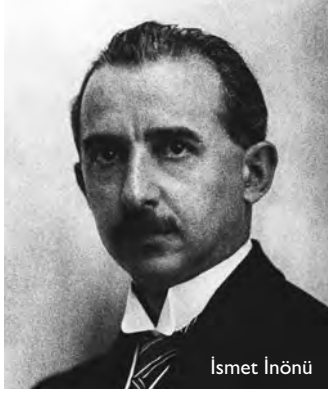
Sürüncemede olan konulardan birisi de Türk topraklarının boşaltılmasıydı. İstanbul ve Tarafsız

Bölge denilen Boğazlar bölgesinde işgal kuvvetleri askeri vardı.

Müttefikler, Türkiye üzerinde baskı aracı olarak kullanmak amacıyla, Türk topraklarının boşaltılmasını mümkün olabildiğince geriye atmak istiyordu. Fakat askıdaki bütün pürüzler ortadan kaldırılınca, barışın imzalanmasından sonra Türk topraklarını boşaltmayı kabul ettiler.

Böylece 17 Temmuz 1923'de yapılan son toplantıda askıda kalan bütün konular çözüme bağlanmış oldu. Dolayısıyla da toplam 143 madde ve 18 ek belgeden oluşan Lozan Barış Antlaşması imzalanmaya hazır hale getirildi.

Bunun üzerine, İsmet Paşa anlaşmayı imza için Ankara'dan yetki istedi. Hükümetten beklediği cevap gecikince, Mustafa Kemal'e, 18 Temmuz 1923 tarihinde bir telgraf göndererek, "...herhangi

İsmet İnönü

bir tereddüdün hâsıl olup-olmadığı..."

hususunu sordu.

Mustafa Kemal silah arkadaşına gönderdiği cevapta herhangi bir olumsuzluğun söz konusu olmadığını belirtti ve bu seferki hizmetini de, **"Tarihi bir başarıyla taçlandırma..."** olarak tanımladı,

dolayısıyla onu ve mesai arkadaşlarını kutladı.

Mustafa Kemal Paşa'nın bu cevabı üzerine, Türk Heyeti Başkanı İsmet Paşa, Lozan Barış Antlaşması'nı, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzaladı.

İsmet İnönü Lozan Antlaşmasını imzaladı (24 Temmuz 1923)

Lozan Barış Antlaşması onaylanmak amacıyla Meclis'e sunulduğunda; heyecanlı konuşmalar yapıldı. Genelde Antlaşma beğeniyile karşılanmış olmakla beraber; her şartta eleştiriyi genel bir karakter haline getirmiş olanlardan bazıları, Antlaşmanın bazı maddelerini be-

genmedikleri konusundaki eleştirilerini yine de yaptılar.

Eleştiriler üzerine İsmet Paşa yaptığı bir konuşmasında özetle, *“Antlaşmanın, Anadolu Toprakları bütünlüğünde bir vatan yarattığını bu vatanın iç idaresi bakımından ayrıcalıklardan, mükellefiyetlerden kurtulmuş, hür bir vatan olduğu...”* hususlarını belirterek cevap verdi.

“Yakın tarihimizde bir başka müdahalesi olmasaydı bile İsmet Paşa, yalnız Lozan’daki mihnetleri, direnişleri ile unutulması mümkün olmayacak bir yer işgal edebilirdi.”

İsmet Paşa, Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı’ndaki başarılarını, Mudanya Ateşkes Antlaşması’yla adeta unutulmaz bir noktaya taşımıştır. Bunun üzerine, Lozan Barış Konferansı süresince ve Türk Ulusu adına ortaya koyduğu kararlılık, direnç ve dünyaya karşı haklılığımıza olan inancı sayesinde Lozan Barış Antlaşması’nı imzalamasıyla, başarılarının buraya kadar

olan kısmın, tarihteki yerine adeta perçinlemiştir.

Şevket Süreyya Aydemir, *“Yakın tarihimizde bir başka müdahalesi olmasaydı bile İsmet Paşa, yalnız Lozan’daki mihnetleri, direnişleri ile unutulması mümkün olmayacak bir yer işgal edebilirdi.”* şeklindeki sözleriyle, İsmet Paşa’nın başarılarının taçlanmasını belgelemiştir.

Lozan Konferansı’na Danışman olarak katılan M. Cemil (Bilsel) Bey, konuyla ilgili bir değerlendirmesinde, *“İlim adamları için doğuruyu aramak ve doğuruyu söylemek ilme ve tarihe karşı bir sorumluluk ve borçtur. Hiç kimseye hoş görünmek fikriyle değil, sırf okuduklarımdan ve gördüklerimden anladığım tarihin ve hakikatin önünde söylüyorum: İsmet Paşa Lozan’da memlekete büyük hizmet etmiştir. Lozan Avrupa’nın göbeğinde, muahedesiyle de, zabıtlarıyla da, tatbikleriyle de İsmet Paşa adına dikilmiş ebedi bir abidedir. Tıpkı Lozan da dâhil bütün kurtuluşun, Gazi Mustafa Kemal’in abidesi olduğu gibi.”* yargısında bulunmuş ve açıklamıştır.

İsmet Paşa da; Lozan Konferansı’nın bir imtihan olduğunu vurgulayarak, anılarında bunun önemini; *“Mudanya Mütarekesi’nden sonra Lozan Konferansı, milletimizin Avrupa ortasında davet olduğu büyük bir imtihandır. Türkiye medeni âlem ortasında, davasını açık ve kesin olarak izah ve müdafaa edecek medeni ve siyasi bir seviye-*

de midir?

Acaba oradaki manzara Anadolu dağlarında şu veya bu tesadüfün veya Türkiye'ye hasım devletler tarafından işlenen şu veya bu hatanın tesadüfî neticesi midir? Yoksa bir milletin belli bir hedefe doğru girdiği şuurlu bir mücadele midir? Lozan imtihanında işte bu suallerin cevabı verilmiştir.” sözleriyle ifade etmiştir.

Sonuç olarak şu ifade edilebilir ki, Lozan Barış Antlaşması;

Mustafa Kemal'in son derece güç şartlar içinde başlattığı Milli Mücadele sürecinde gerçekleştirilen Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı sonucunda Mehmetçiğin süngüsü ile çizdiği sınırların, İsmet Paşa'nın yoğun gayretleriyle adeta tescil edildiği büyük bir başarının adıdır.

Mümkün olan ile olmayanın sınırını büyük bir isabetle doğru hesaplayan Mustafa Kemal, Ulusal And sınırları içinde, yönetim bakımından her türlü dış müdahaleye kapalı, tam bağımsız bir devlet oluşturmayı amaç edinmişti. Dolayısıyla Lozan'da tam bağımsızlığa gölge düşürebilecek her türlü kaydın kaldırılması için yoğun bir mücadele verildi.

Batı'lı emperyalist güç odaklarının her an ölümünü beklediği ve **“Hasta Adam”** olarak nitelendirdiği Osmanlı'nın yıkıntıları arasından, yepyeni ve tam bağımsız genç bir Türk Devleti yani Türkiye Cumhuriyeti doğdu.

Genç Türkiye Cumhuriyeti,

Gazi Mustafa Kemal

Batı'nın asırlardır sürdürdüğü siyasi ve ekonomik vesayetinden yakasını kurtardı. Dolayısıyla Avrupalı emperyalistlerin, “Doğu Sorunu” adı altında yürüttüğü ve Sevr Antlaşması'yla gerçekleştirme noktasına kadar getirdiği uluslararası siyaset yok oldu ve tarihin uygun gördüğü mekânda utançla yerini aldı.

Lozan'da; emperyalist gücün Anadolu üzerindeki oyunlarına son verildi ve tetikçi olarak kullandıkları ve büyük hayallerin cazibesi ile kaldıramayacağı büyük bir yükün altına giren Yunanistan'ın adeta bir felaket yaşadı ve Anadolu macerası noktalandı.

Sonrasında ise gerçeklere dayalı ve dengeli bir barış antlaşması niteliği ve Türkiye'nin basiretli yöneticilerinin idaresi ile ülkeye, tarihinin en uzun barış dönemi sağlandı ve yeni bir Türk Devleti'nin, yani Türkiye Cumhuriyeti'nin doğmasına ve bu devletin dünya devletlerince tanınmasının yolu açıldı. •

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Başbakanı İsmet Paşa

Hakimiyeti Milliye

Ekonomik Karakter

Türkiye, yakında uygulamaya konulacak yeni gümrük tarifeleriyle, yeni bir ekonomi yaşamına girecektir. Ekonomik bağımsızlığımızın doğal bir sonucu olan bu yeni yaşamda göstereceğimiz çalışmalar ve başarıların derecesi tamamen bize ait olacaktır. Bu itibarla, Türk'ün diğer alanlarda olduğu gibi, ekonomik alanda da büyük bir yetenek göstermesi, hepimiz için ulusal bir gurur konusudur. Genel için yeni ekonomi döneminin görev ve zorunluluklarını, bir ülke sorunu olarak daima göz önünde tutmak ve her birimize düşen sorumluluğu

Savaş sırasında, vatanın selameti için hep aynı suretle çarpan kalpler, ekonomik mücadeleler sırasında da aynı güçle ve aynı duyguyla çarpmaya devam etmelidir.

ciddiyetle yerine getirmek gerekir.

Her gün görüyoruz: Milletler arasında ekonomik alanda çetin bir mücadele hüküm sürmektedir. Bu savaşımın genişliği ve etkisi, sıradan bir savaşın etki ve sonuçlarından bile büyüktür. Savaş bir milletin sınırlarına ve birikmiş servetlerine etki edebilir.

Fakat ekonomik mücadele, eğer yenilgiyle sonuçlanırsa, o milletin enerjisine, yaşam tarzına ve geleceğe yönelik ümitlerine kadar zarar verir. Ekonomik yaşama ait yanlış bir formül ya da anlayış, bir milleti yıllarca yoksulluğa ve zafiyete düşürebilir. Savaş sırasında, vatanın selameti için hep aynı suretle çarpan kalpler, ekonomik mücadeleler sırasında da aynı güçle

ve aynı duyguyla çarpmaya devam etmelidir.

Ülkesini ve milletini gerçekten seven bir vatandaş bunu, sadece olağanüstü zamanlarda değil, normal yaşamın sakinliği esnasında, bir şekilde devam eden mücadelelerde de kanıtlamalıdır.

Kaldı ki, Türkiye için ekonomik mücadele, diğer ülkelerde olduğundan daha fazla bir özelliği, bir olağanüstülüğü haizdir. Siyasi savaşta susmuş ve hayal kırıklığına uğramış bir kısım düşmanlarımız vardır ki, intikam almak için başka silah ve araçlardan medet ummaktadırlar.

Bunlar içte ve dışta, Türkiye'nin benzersiz zafer ve devrimlerini ekonomik alanlarda sürdüremeyeceğini kimi zaman bağırarak, bazen de fısıldayarak söyleyip duruyorlar. Bunların ilk güvendikleri nokta, tahmin ettikleri ihmal ve saflığımızdır.

Biz normal zamanlarda, insani formüllere çok bel bağlayan hoşgörülü insanlarız. Dün çarpıştığımız bir yabancı veya Türk olmayan birinin, ertesi gün kesesi açık bir müşterisi olmaktan çekinmeyiz. Hâlbuki bu çağ sadece tatlı dil ve güler yüzle yetinilecek zaman değildir. Türk'ün, ekonomik ve teknik yeterliliğinin diğer milletlerinkinden hiç de aşağı olmadığını kuşku yoktur.

Eğer bu yeteneğe bir de; "Ekonomik Karakter" demek istediğimiz ekonomik düşünce ve ilgi katılırsa, başarının bizim olacağına inanıyoruz. Hükümetimiz ve girişimcilerimiz bu ilgiyi kıskırtmak için her önlemi almışlardır.

Şimdi biraz da vatandaşlık dayanışmasının, en önemli uygulamaya alanının, ekonomik konular olduğunu düşünmek ve her günkü alış-veriş yaşamımıza ona göre bir yön vermek sırası bize gelmiştir. Bununla beraber üreticilerimiz, gerek kendilerinin ve gerekse ülkenin çıkarlarını düşünürken, özellikle ve daima tüketicilerin vatani uygulamasına dayanmaya alışmamalıdır.

Unutmamalıdır ki, dünya ekonomisi milletleri de az çok birbirine bağlamıştır. Onun için üreticilerimiz bir an önce dünya ekonomisinin nabzına ve gidişatına uymak zorundadırlar. Bu zamanda alıcı satıcıyı değil, satıcı alıcıyı aramaktadır.

Biz normal zamanlarda, insani formüllere çok bel bağlayan hoşgörülü insanlarız.

Ulusal ekonomi çarkının iyi işleyebilmesi için her iki tarafın da, vatani olduğu kadar ekonomik ve ahlaki görevleri vardır. Söz konusu olan bizim geçici şahıslarımız değildir. Bütün bir milletin gelişmesi ve geleceğidir. Ekonomi seferberliğinde, karşılıklı fedakârlıklarla ve "Ekonomik Bir Karakter" sayesinde zafere varacağımız kuşku götürmez bir gerçektir. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi 19.8. 1929

Tarihe, dile ve kültüre ilişkin 100'ü aşan esere imza atan; Türk-İtalyan ilişkileri konusundaki araştırmaları nedeniyle İtalyan Hükümetince "Cavaliere Nişanı"yla ödüllendirilen; 1997'de Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) Bilim Ödülü'nü, Türk Devrim Tarihi/4 "Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye" ile 1999 Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü'nü, Ankara Üniversitesi Hizmet Ödülü'nü (2005) ve Ankara Üniversitesi Çınarı Ödülü'nü (2013) alan; Fakülte Dekanlığı (1969-72), TRT Yönetim Kurulu Üyeliği (1972-78), Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı (1978-79), Türk Dil Kurumu Başkanlığı (1977-83), Dil Derneği Başkanlığı (1992-2000) görevlerini başarıyla yürüten Prof. Şerafettin Turan, anıları eşliğinde Türkiye'nin 90 yıllık gerçeğine ışık tutuyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

Ulus Meydanı'ndaki Atatürk Heykeli ve Mete Akyol

Sayfanın üst kısmında göreceğiniz üzere, yazar köşemizin adı “Bilmek Gerek.”

Her konuda bilmenin ve görmenin ne kadar önemli olduğuna değinmeden önce bu başlığın seçiliş şekli ve önemini açıklamak istiyorum.

Türk basın, yayın, siyaset ve

toplum yaşamında önemli olaylarda imzası bulunan, yılların dergisi Bütün Dünya’yı Başkent Üniversitesinin Kültür Yayını olarak çıkararak, değerli dost ve usta gazeteci Mete Akyol, yazdığım sayfanın ismini kendisi seçmiş ve “Bilmek Gerek” adını vermişti.

Akyol: “Bilmek Gerek” başlığı

altında uzun süre Kanal B’de söyleşiler ve çalışmalar yaptığını ifade ederek, bu ismi benim devam ettirmemi istemiş, bu suretle bana çok büyük bir onur ve görev vermişti. Onun emanetine ve bana yüklediği büyük sorumluluğa her zaman layık olmaya çalıştım ve çalışacağım.

Gerçekten, **bilmek gerek.**

Yaşamın değerini bilmek gerek. Yaşadığımız günü ve ortamı, sorunları, bu sorunların çözümünü **bilmek gerek.**

Özellikle bölünmez birlik, bütünlük ve bağımsızlığımızın değerini, Atatürk İlke ve Devrimlerinin niteliğini, bunları korumanın ve güçlendirmenin gerekli olduğunu; bilmek gerek.

Özellikle bölünmez birlik, bütünlük ve bağımsızlığımızın değerini, Atatürk İlke ve Devrimlerinin niteliğini, bunları korumanın ve güçlendirmenin gerekli olduğunu; **bilmek gerek.**

Ulusal değerlerimizi ve hatta çevremizi **bilmek gerek.**

O kadar ki senelerce yaşadığımız kentin ve hatta mahallemizin bir fotoğrafını görünce “Burası neresi, ne kadar güzel bir yermiş!” diyerek şaşırıyoruz. Çünkü baktığımız yeri yeteri kadar görmüyor ve bilmiyoruz.

Yaşadığımız kenti, yaşadığımız toprakları, bu günlere nasıl geldiğimizi ne kadar biliyoruz? Her

gün önünden geçtiğimiz yapıların tarihi değerini ve anlamını biliyor muyuz? Bozkır şeklinde bir ova iken Cumhuriyet’in kurulması ile Başkent olan ve Cumhuriyet’in simgesi olan Ankara’dan, Cumhuriyet’in temel kurumları İstanbul’a taşınmak isteniyor. Bunun ifade ettiği anlamı biliyor muyuz? Bütün bunları bilmek için, yaşadığımız kenti, Cumhuriyet’in başkentini ve gelişimini bilmemiz gerekir.

“**Bakmak**” ile “**görmek**” ara-

sında büyük fark vardır. Baktığımız şeyin ne kadarını görürüz, gördüğünüz şeyin ne kadarını anlarız? Bunu belirlemek için şöyle bir soru sorulur: “**Ankara Ulus’taki Atatürk heykelinde, atın hangi ayağı havadadır?**”

“Ankara Ulus’taki Atatürk heykelinde, atın hangi ayağı havadadır?”

Bu sorunun yanıtını en alta vereceğiz ama her gün önünden geçtiğiniz bu heykele, bir kere de görerek bakmamız ve bilmemiz gerekiyor. Orada Cumhuriyet tarihinin izlerini bulacaksınız.

1. Meclis’in kurulduğu alanın yani şimdiki Ulus Meydanı’nın eski ismi “**Hakimiyeti Milliye Meydanı**”dır. Meydanda yer alan Atatürk Heykeli, Yunus Nadi’nin başlattığı bir kampanya ile, hazine para almadan, halktan toplanan para, yüzük, altın yardımları ile yapılmış ve 27. Kasım 1927 günü açılmıştır. Heykel, Heinrich Krippel’in

eseridir.

Gazi Mustafa Kemal, Sakarya isimli atının üzerinde oturmakta ve Meclis binasına doğru bakmaktadır. Bu bakış şekli özel olarak tasarlanmıştır. Hırslı ve güçlü bir at olan Sakarya, Gazi'den komut beklemektedir. Her an dört nala kalkmaya hazırdır. Alın "aynalı" tabir edilen şekilde beyazdır.

Ayaklarında da "seki" denilen beyazlık vardır.

Heykelin çevresinde iki Mehmetçik, bir de Kuvayi Milliyeci kahraman Kara Fatma'yı simgeleyen bir kadın heykeli bulunmaktadır.

Eli ile gözlemini güneşe siper eden Mehmetçik, Polatlı istikame-

tinden gelecek düşmanı gözlemektedir. Tüfeğinin ucuna kasaturası takılı olarak, derhal süngü hücumuna kalkacak bir pozisyonda beklemektedir. Ayağında "tozluk" yerine, dizinden itibaren, delikli postalına kadar sekiz defa sarılmış "dolak" vardır.

Kara Fatma, omuzunda bir top veya şarapnel mermisi taşımaktadır. Ayağında çok nazik ve ince işlemeli Anadolu işi, deriden yapılmış çarığı "gön" vardır. Şalvarı, kuşağı, başındaki yemenisi ile izlenmeye değer bir güzelliğindedir.

Diğer Mehmetçik, göğsü bağı hafif açık, gökyüzüne doğru açılmış avucu ile arkadaşlarını hücumu çağıran bir kahramanlık timsali gibi dikilmiş durmaktadır. Sanki bir sonraki bakışınızda, yerinden fırlamış hücumu kalkmış olacaktır.

Heykelin kaide yüzlerinde "kabartma rölyefler" vardır. Birisinde, kucağında bebeği ile yürüyen ve kağnıda taşıdığı top mermilerinin ıslanmaması için mermilerin üzerine, be-

beğinin mintanının serildiği gerçek bir kompozisyon resmedilmiştir. Heykelin açılışında bu figürü gören Atatürk'ün gözlerinin yaşardığı söylenir.

Zafer Heykeli, Ulus Meydanı düzenlenirken 1956 yılında yerinden kaldırılarak on metre kadar Kızılay yönüne doğru taşınmış ve oturduğu kaidesi biraz yükseltilmiştir.

Yarın önünden geçerken veya Ankara'ya geldiğiniz bir gün, heykele bir de bu gözle ve “göre-

rek” bakın. Atatürk'ün bindiği atın hiçbir ayağının havada olmadığını göreceksiniz ve bunu, nasıl olup da bu güne değin görmediğinize şaşıracaksınız.

Cumhuriyetin değerlerine ilişkin pek çok ipucu bulacaksınız. Bulduğunuz her yerde buna benzer ip uçları vardır. Yeter ki, bakın ve görün ve bilmenin gerekli olduğunu düşünün.

Mete Akyol'un deyimi ile “Bilmek Gerek” sözcüğünü unutmayın.

erdemakyuz@butundunya.com.tr

Mete'nin Ardından

Yazan: Dr. SITKI AYDINEL

Aniden aramızdan ayrılması ile başta Bütün Dünya ailesi olmak üzere hepimizi üzüntüye boğan usta gazeteci, örnek insan ve yılmaz cumhuriyet beğçisi sevgili Mete Akyol arkasında pek çok güzel anılar, çok iyi dostluklar ve gençlere örnek olacak tavırlar bıraktı.

Mete Akyol, bu günlerde çok ihtiyaç duyduğumuz cesur ve dürüst gazeteci ve yurtsever bir aydın profili çizmiştir. Silivri nöbeti onun sadece bilen değil, aynı zamanda bildiğini ve inandığını uygulayan bilge bir kişilik olduğunu Türkiye'ye ve dünyaya örnek olacak bir şekilde göstermiştir. Gençlerimizin örnek almasını dilerim.

Sevgili Mete şimdi Cumhuriyet Nöbeti'ni senden devralıyor ve tüm yazar kadrosu ile birlikte bir nöbet ciddiyeti ile sürdüreceğimizi ifade ediyoruz. Ruhun şad olsun. Gözün arkada kalmasın... •

Muazzez İlmiye Çığ'dan *Mektup Var*

Noel Bayramının Kökü Türkler'de

Batı dünyasının en büyük bayramı olan Noel Bayramı'nın Türkler'den kaynaklandığını öğrenmek bana çok heyecan verdi.

Asla şovenist dedikleri tarzda bir Türkçü değilim. Ortaya atılan bir konu hakkında kaynaklara bakar, mantığa, bilime uygun bulur sam üzerinde dururum.

Bu konuda ilk yazı bana, e-posta yolu ile “**Christmas-Xmas Tree**” ve **Türkler** adıyla altında Azerbaycan'dan **Adnan Atabek** imzasıyla geldi.

Adnan Atabek Christmas'ın büyük geleneğinin Türkler'de Akçam ağacı ile ilgili olduğunu, Filistin ve Mısır'da bu ağaç yetişmediğinden bu geleneğin onlardan kaynak-

lanamayacağını yazıyor. Türklerde çok eskiden beri bu ağacın kutsal sayıldığı, Sibiry'a da bulunan mezarlarda ölülerin bu ağacın dallarıyla birlikte gömülmüş olmasından anlaşılıyor

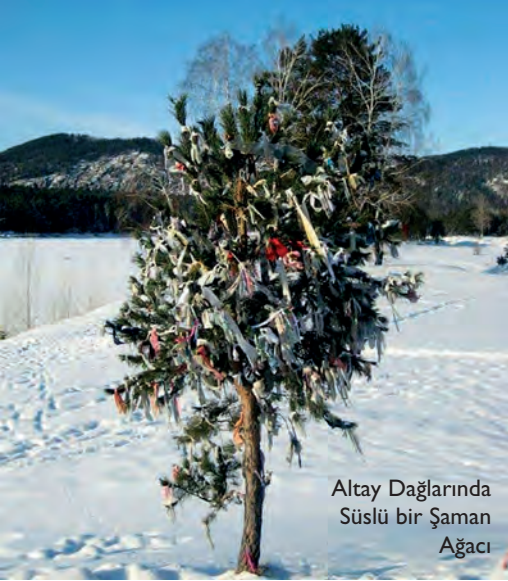
Christmas'a kaynaklık eden bu Türk bayramı Adnan Atabek'in yazdığına göre ne ve nasıldı?

Eski Türkler'de Aralık ayının 21'ini 22'ye bağlayan gece, gecenin kısaltmaya, günün uzamaya başladığı zaman onların bayram günü idi. Çok eski Türk'lerin

Akçam
resimlemesi

inancına göre, yeryüzünün tam ortasında, yerin göbeği sayılan yerde ucu gök yüzüne kadar uzayan hayat ağacı dedikleri bir Akçam ağacı vardı. Gök yüzünde, iyi ruhların koruyucusu gök tanrısı Ülgen, ay ile güneşi, gece ile gündüzü idare ederdi. 21 Aralık gecesi, günün geceyi yenmesi, günün, daha doğrusu

Altay Dağlarında
Süslü bir Şaman
Ağacı

güneşin zaferiydi. İşte bu zaferi Türkler Akçam ağacı altında toplanarak kutluyorlardı. Ülgen'e dua eder, eğlenceler yapar, ağacın altına hediyeler koyarak, geçmiş sene gerçekleşmiş olan dilekleri için tanrıya teşekkür ederlerdi. Gelecek sene için yaptıkları dileklerin gerçekleşmesi için de dallarına kumaşlardan yapılmış bantlar bağlarlardı. Çeşitli Türk halkları bu bayramı Nardugan, Nartuken, Nartavan, Nardava, Nardvan şeklinde adlandırmışlar. Nar

kelimesi Moğolca güneş anlamına geliyor. Dugan da doğmaktan geliyor. Yani güneşin doğması, dünyayı daha uzun zaman aydınlatacağı demek.

Daha sonra aynı öyküyü ADJİ, Murat, Kıpçaklar¹ adlı Kitapta Çam Bayramı adı altında okudum. Orda da şöyle anlatılıyor bu bayram:

Türklerde çam ağacı tanrı Ülgen'in ağacı olduğu için bir kutsallık kazanmış. O, mızrak gibi boyu ile Ülgen'e doğru yolu gösteriyor, yeraltı ruhlarıyla yerüstü varlıklarını birbirine bağlıyor. Bugün Noel bayramı denilen bu bayram Türklerde Çam Bayramı olarak tanrıların ve ruhlarının dinlenme yeri olan Yer-Su'ya adanıyor. Gök tanrısı Ülgen'in gökyüzünde sarayı var. O gece ile gündüzü, ay ile güneşi idare ediyor. Güneş Türkler için çok önemli ve kutsal. O dünyayı ısıtıp

21-22 Aralık gecesi

gün geceyi yenerek uzamaya, güneş de dünyayı daha çok aydınlatmaya başlıyor. İşte bu gece Çam Bayramı olarak kutlanıyor. Evlere bir çam ağacı alınıyor.

aydınlatıyor. Ülgen de onun hareketlerini düzenliyor.

21-22 Aralık gecesi, gün geceyi yenerek uzamaya, güneş de dünyayı daha çok aydınlatmaya başlıyor. İşte bu gece Çam Bayramı olarak kutlanıyor. Evlere bir çam ağacı alınıyor. Onun altına o seneyi iyi geçirdikleri için tanrı Ülgen'e hediyeler konuyor, dallarına ertesi yıl tanrıdan istediklerine karşılık adak bantları bağlanıyor. Türklerin ağaca adak için bez bağlaması bu çağlardan geliyor.

O gece aile, dostlar toplanıyor, özel yemekler hazırlanıyor, yeni giyisiler giyiliyor. Çalgılar çalınıyor oyunlar oynanıyor. Oyunlardan biri el ele tutunarak halka olup "koraçum, koraçum" diye şarkı söylemek ve dönmek. Koraçum, azalsın anlamına geliyor; yani gece azalsın demek. Halka olmak da güneşi ve güneşin gelmesini gösteren bir simge. O gece kötülükler kalkıyor, kötü olanlar iyi ve cömert oluyor, dostlar, çocuklar hediyelerle sevindiriliyor. Ülgen'in kardeşi, kötülüğün ve karanlığın koruyucusu olan Erlik de o akşam iyi ve cömert oluyor. Sırtında Türklerle mahsus olan kürkü kemeri,

Özellikle Kazaklarda ve Kırgızlarda "Soğuk Tanrısı" olarak adlandırılan Türk, Ayaz Ata, Orta Asya ve Altay mitolojilerinde Noel Baba ile özdeşleşen karakterdir.

Anadolu'da ve Orta Asya'da çaputlarla kaplanmış kutsal ağaçlar her yerdedir.

başında kırmızı kürklu başlığı, ayaklarında Türklerin icat edip giydiği çizmeler, elinde hediyeler dolu torbası ile evleri dolaştığı düşünülmü-

yor, onu simgeleyen birini çocuklar “yardım ve mutluluğun ilahilerini söyleyerek karşılıyorlar. Aradan yüzyıllar geçtiği halde bu gelenek Türkler arasında şu veya bu şekilde sürmektedir. Erlik “dede Moroz” olmuş, daha sonra Santa Claus ve Noel Baba’ya dönüşmüştür. Ayrıca Türklerde geyik de kutsaldı. Bunun izlerini Anadolu’da da buluyoruz.

Bu Türk bayramı, Hıristiyanlıktan önce Türkler’le Batıya, yani Avrupa’ya geçiyor. Hıristiyanlar pagan Avrupalılar tarafından sahiplenilen bu kutlamayı devam ettiriyorlar. MS 325 de İznik’de toplanan Hıristiyanlığın dogmalarının kararlaştırıldığı konsülde bu pagan, yani ilkel bayramın İsa’nın doğuşu olarak kutlanmasına karar veriliyor. İsa da güneş gibi dünyayı aydınlattı diye kabul edildiğine göre ona yakıştırılmakta bir sakınca görülüyor. Böylece Türklerin Çam Bayramı, Noel Bayramı olarak dünyaya yayılıyor.

Bu geleneğin Anadolu’da nasıl sürdüğünü, İsveç’den gelen yazar araştırmacı sayın Abdullah Gür-gün’den öğrendim. Kendisine bu

çam bayramını anlattığımda bana şunları söyledi:

Ailesi ne zaman olduğunu bilmediği bir tarihte Bafa gölü civarında yerleşmiş. Onların düğünlerinde eve çam getirilir üstü süslenir ve etrafında oyunlar oynanmıştır. Ayrıca yakınlarında etrafı zeytin ağaçlarıyla kaplı bir tepenin tam üstünde bir çam ağacı, çamin altında da bir kaynak bulunuyormuş. Bu ağaç kutsal görüldüğü için kesilmiyormuş. İç Anadolu’da da çamin, düğünlerde kız ve erkek tarafından birbirlerine gönderildiğini, fallarda çam ağacının evlenmeyi ifade ettiğini öğrenince bir geleneğin binlerce yıl nasıl sürdüğünü anlıyoruz. Daha araştırılsa kim bilir neler bulacağız eski geleneklerimizden batıllara geçen.

Yine bu geleneğin İran’da bulunan bir kısım Türkler tarafından Çille bayramı olarak büyük şenliklerle kutlandığını, bu güne mahsus özel yemekler yendiğini uzun uzun yazmış bana sayın dostum mimar Esmailnia Aref. Belki daha başka yerlerden de bu bayramın izlerini bildiren haberler alacağız, kim bilir? •

1-Türklerin ve Büyük Bozkırın Kadim Tarihi-Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları. S.47- 50.)

Ülkemizdeki bir çok üzücü olaylar arasında birdenbire beni yürekten vuran derin acılara sokan, kardeşim gibi sevdiğim, dert ortağım Sevgili, Mete Akyol’un âni ölümü oldu. İçim yandı. Gözyaşlarımı tutamadım. Olacak gibi değildi, ben dururken o nasıl gidebilirdi? Ne kadar yansak boş. Sağlık sorunlarım nedeniyle yazım Ocak ayına kaldı. Beni affet sevgili Mete Akyol... Işıklar içinde yat... Her zaman kalbimizdesin!

Muazzez İlmiye Çığ

Büyük Yapıtlarımız Konur Ertop

TOPKAPI SARAYINDAN YEDIKULE ZINDANINA

Tarih boyunca her ülkede hükümdarların tahttan indirilip, öldürüldüğü görülmüştür. Saltanat kavgaları yaşanmış, gelecek korkusuyla şehzadeler ortadan kaldırılmıştır. Adaletsiz uygulamalar halkı ezmiştir.

Böyle olaylar kendi tarihimizde de görülür. Padişahlar, şehzadeler öldürülmüştür. Sadrazamların kafası kesilmiştir; yeniçeri ayaklanmalarında isyancıların parçaladıkları da az değildir...

Bütün bu kanlı olaylardan bir tanesi tarihe, “Haile-i Osmaniye” (Osmanlı faciası, trajedisi) diye geçmiştir.

Söz konusu facia, Osmanlı tarihindeki ilk büyük reform girişimini boğan ayaklanma ile uyanık ve ileri görüşlü genç padişah II. Osman'ın öldürülmesi olayıdır.

Babası I. Ahmet öldüğünde saray oyunları sonucu,

■ II. Osman'ın, sefer kararı alınınca rakibi saydığı kardeşi Şehzade Mehmed'i öldürtmesi yaptığı yanlış işlerin en önemlilerinden biri oldu.

genç şehzadenin hakkı yenerek amcası I. Mustafa tahta oturtuldu. Ancak üç ay sonra akıl sağlığı yerinde olmadığı için tahttan indirilince Genç Osman 13 yaşında padişah oldu.

Nasıl biriydi? İlber Ortaylı onu şöyle tanımlar:

“Genç ve zekiydi, birçok yetişkinin fark etmediği şeylerin kokusunu alıyordu, bazı şeylerin değişmesi gerektiğini anlamıştı. Harem yapıısından, saltanat veraseti sisteminden rahatsızlık duyduğu açıktı. Asıl önemlisi, imparatorluğu zaferlerden zafere götüren kapıkulu askerinin yani yeniçeriler ve sipahilerin artık çürümeye başladığının farkındaydı.”

Tahtta değişiklik meydana geldiğinde gerçekleştirilen törenlerin önemli bir parçası, askere “cülus bahşişi” verilmesidir. Kısa süre içinde art arda iki kez büyük harcamaların yapılması hazine için

ağır bir yük oldu. Bazı birliklerin paralarını tam alamadıklarından yakınması hoşnutsuzluk yaratmıştı.

II. Osman'ın yönetim organında yaptığı değişikliklerden memnun kalmayanlar da az değildi. Genç padişah, hocası Ömer Efendi ile Dârüssaâde Ağası Mustafa Ağa'ya güveniyor, onların önerilerine değer veriyordu.

Genç padişah özellikle merkezdeki orduyu yenilemeye, taşradaki kuvvetlerin durumunu düzenlemeye çalıştı.

Kıyafet değiştirerek İstanbul'da denetlemelere çıkıyor, meyhane, bozahane gibi yerlere baskın yaparak suçlu bulduğu kapıkulu askerlerini sert biçimde cezalandırıyordu. Sık sık Tophane'ye gidip top döküm işleriyle ilgileniyor, top ve tüfek tâlimlerini izliyordu.

Lehistan seferine çıktığı zaman 17 yaşındaydı. Sefer kararı alınınca rakibi saydığı kardeşi Şehzade Mehmed'i öldürtmesi yaptığı yanlış

işlerin en önemlilerinden biri oldu.

Hazinenin durumunu sıkı sıkıya gözetmesi nedeniyle çıkarı zede-lenen çevreler tedirgindi. Padişah, askerinin bahşisini ödemekte tutumlu davranıyordu. Ulemanın (hacı hoca takımının) arpalık denen ödeneklerini kestirmişti. Bu yüzden de askerle ulemayı karşısına almış sayıldı.

Hotin kuşatmasında beklenen başarı sağlanamadıysa da uygulanan barış koşulları elverişli sayıldı; Hotin Kalesi, Osmanlı Devleti'ne tâbi Boğdan Voyvodalığı'na bırakıldı.

Ancak padişah, askeri birliklerin yetersiz olduğunu görmüştü. Orduya yeni bir düzen kazandırmak gerekiyordu. Kızlarağası Süleyman Ağa ile hocası Ömer Efendi'nin Mısır ve Şam askerini örnek gösterdikleri, yeni düzende bir ordunun o kaynaklardan beslenebileceğini ileri sürdükleri söyleniyordu.

Padişahın Hotin dönüşünde yeniçeri ocaklardaki asker sayısını azaltma yolunda önlemler alması hoş gitmedi.

Birkaç ay sonra Lübnan'da Ma'noğlu Fahreddin'in isyanını bastırmak, bu arada hacca gitmek için hazırlıklara başladı. O tarihe değin hiçbir padişah bu dinsel görevi yerine getirmemişti. Genç Osman'ın Hac yolculuğunu, Yeniçeri ocağını ortadan kaldırmak için tasarladığı düşünülüyordu. Ana-

dolu'dan asker toplamak, Şam ve Mısır askeriyle yeniçerilerin üstüne yürüyüp onları ortadan kaldırmak, başkenti Bursa, Kahire gibi yerlere taşımak istediği dedikoduları yayıldı.

Padişahın daha başka eylemlerinden hoşlanmayanlar da vardı:

O güne değin padişahlar yalnızca yabancı ülkelere getirilmiş cariyeyle nikâhlanırken II. Osman Şeyhülislam Esat Efendi'nin kızıyla evlenerek harem düzeninde önemli bir değişiklik meydana getirmişti.

Böyle bir yenilikten hoşlanmayan Şeyhülislam, Padişahın Hac yolculuğunu da onaylamadı. Hacca

■ Padişah askerinin bahşisini ödemekte tutumlu davranıyor, ulemanın ödeneklerini kestiriyordu. Bu yüzden askerle ulemayı karşısına aldı.

gitmek yerine kendi adına bir cami yaptırmasının daha uygun olacağını ileri sürdü. Padişahların adaletle hükmetmelerinin hacca gitmelerinden daha iyi olduğu yolunda fetva verdi.

Sefer çadırlarının Üsküdar'a geçirildiği haberi ulema ve asker arasında yayılınca padişahın hayatına mal olacak ayaklanma başladı.

Baskılardan ve arpalıklarının kesilmesinden dolayı gücünmüş ulema, ocaklarının geleceğini tehlikeli gören yeniçerileri destekliyordu. Padişahı bu işlere yönlendirdiği düşünülen Hoca Ömer Efendi ile Dârüssaâde Ağası Süleyman Ağa'nın daha başka görevlilerle birlikte idamı isteniyordu. Saraya giren âsiler, önceki padişah I. Mustafa'yı

engellendi. Ancak Genç Osman kısa bir süre sonra götürüldüğü Yedikule zindanında boğularak öldürülmekten kurtulamadı. Cinayetın akıllamayacak ayrıntılarından biri, artık hayatta olmadığı haberini saraya götürecek olanların kanıt olarak şehidin kulağını keserek yanlarına almalarıydı!

Genç Osman'ın kısa süreli saltanat döneminin, Osmanlı devletinde yenileşme yönünde atılan adımların ilkinin oluşturduğu kabul edilmiştir. Ancak İmparatorluğun bu ilk yenileşme hareketi başarısız kalmış, Genç Osman'ın yaşamı, kanlı bir olayla sona ermişti. Geniş yankılar yaratan olayın ayrıntıları resmi tarihe geçerken pek çok gerçeğin üstü örtülmeye çalışılmıştı.

II. Osman'ın solaklarından (padişahı korumakla görevli yeniçeri bölüğünden), şiirlerinde Tûgî mahlasını kullanan Sefer oğlu Hüseyin, görgü tanığı olduğu bu ayaklanma üzerine, "Vaka-i Sultan Osman Han" adıyla, halk diliyle bir kitap

■ Genç Osman'ın kısa süreli saltanat döneminin, Osmanlı devletinde yenileşme yönünde atılan adımların ilkinin oluşturduğu kabul edilmiştir.

ikinci kez tahta geçirdi.

II. Osman'ı ise ağır hakaretlerle Aksaray'da Yeniçeri ortalarının camisine götürdüler. Burada isyancıların sadrazamlığa getirdiği Kara Davut Paşa, Genç Osman'ı birkaç kez öldürmeğe kalktıysa da

yazmıştı. Kâtip Çelebi, bu kaynaktan öğrendiklerini, olayın hiç bir yanını gizlemeden aktarmıştı.

O dönem okurlarının kolayca anlayacağı açık bir anlatımla, konuşma diliyle yazılmış olan Tûgî'nin yapıtı halk arasında, yeni-

çeri odalarında sık sık okunuyordu. Ancak elyazması çoğaltılırken çağın koşullarına göre çıkarmalar, eklemeler yapılmıştı. Yapıttan hoşlanmayanlar da az değildi. 20. Yüzyıl başında araştırmacı Necip Asım böyle bir yazmayı, tarihimiz için kara bir lekedir diye yok etmişti!

Hüseyin Tuği'nin anlatımıyla ayaklanma sırasında akıl hastası I. Mustafa'nın yeniden tahta oturtulmak üzere, Topkapı sarayında kapatıldığı bölmeden çıkarılması şöyle olmuş:

“Sultan Mustafa'nın hizmetinde olan cevârinin (cariyelerin) biri âvaz-i hazin (acıklı feryat) ile: ‘Sultan Mustafa bundadır!’ dedikde derhal matbahdan (mutfaktan) baltalar ve kazmalar getirüüp kubbenin üzerinde kursunları kesüp kubbeyi deldiler... Amma ki aşağı inmek mümkün değil, ip bulunmadığından vüzeranın (vezirlerin) oturdukları divanhânenin perdelelerin iplerin kesüp, üç nefer sipâh ve üç nefer yeniçeri kendülerini ip ile bağlayup aşağı indiler.”

Genç Osman'ın öldürülmesi ise kapatıldığı Yedikule zindanında olmuş:

“Gice yatsu vaktinde Sadrazam kendüsi ve kedhudası (kâhyası) ve cebecibaşı (silahçı ocağından görevli) varup Sultan Osman'ı, katle mübaşeret eyleyüp (öldürmeye girişerek) kemend attıklarında, gürbüz dilaver (yiğit) olmağın, dilirâne (yiğitçesine) hareket edicek Kilindir Uğrusı nam sipâhi, merhûmun

■ Bir imparatorluk böylesine umursamazlık, aymazlıklar nedeniyle yok oldu.

hayaların sıkup ol mahalde can teslim eyledi.”

Genç Osman'ın öldürülmesinin yankıları Osmanlı toplumunda uzun yıllar sürüp gitmişti. Evliya Çelebi'nin aktardığı Abaza Mehmet Paşa'nın IV. Murat dönemindeki ayaklanması da o olayla ilişkilidir:

İsyancı Mehmet Paşa, saraydaki sorgusunda, II. Osman'ın yeniçerilere karşı giriştiği mücadeleyi haklı bulduğunu anlatmış. Ayaklanması, Osman Gazi'nin intikamını bu asi kâfirlerden almak içinişmiş!

Yıkıma sürüklenen Osmanlı imparatorluğuna Kâtîp Çelebi'den Koçi Beye, Lutfi Paşa'dan Defterdar Sarı Mehmet Paşa'ya kadar ileri görüşlü pek çok aydın kurtulma önerileri getiren ıslah risaleleri yazmış, ancak bunlara hiçbir yetkili kulak asmamıştı. Yaşamını yeniçeri ayaklanmasında yitiren yenilikçi genç padişahın acı sonu ilerde III. Selimin de başına gelecekti.

Bir imparatorluk böylesine umursamazlık, aymazlıklar nedeniyle yok oldu. Tarihten bu konuda da ders almak, kolay kurulmamış olan yeni Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının büyük görevidir. •

konurertop@butundunya.com.tr

Fırçalayarak

Serdar Gnbilen

Donanması Olmayan İmparatorluk

Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında, her alanda yaşanan çürümüşlük ve tükenmişlik, neredeyse yok denecek hale gelmiş deniz kuvvetlerinde de daha açıkça görülüyordu.

Bu durum, 1911 yılındaki Trablusgarp ve 1912-1913 yıllarındaki Balkan Savaşları'nda açıkça ortaya çıkmıştı.

Padişah 2. Abdülhamit döneminde, özellikle de 1897'deki Osmanlı-Yunan Savaşı, donanmanın içler acısı halini gözler önüne sermesi bakımından önemlidir.

Dönemin Donanma Komutanı

Hasan Rami Paşa, Padişaha sunduğu 31 Mart 1898 tarihli bir raporda, *“Donanmamızın İstanbul'da olması 2 nedenden ötürü çok sakıncalıdır. Birincisi, Haliç'te demirleyen harp gemilerinde görev yapan yüksek rütbeli subaylarımız, hiçbir sosyal ve askeri kurala uymadan, herhangi bir faaliyette bulunmadan vakit geçirmektedir. İşsiz geçen*

zamanları onları birçok alanda geri bırakmaktadır. İkinci sorun ise Donanma'nın, Haliç'te kalması nedeniyle subay ve askerlerimizin eğitim yapamamasıdır. Bu da, savaş gemilerini hareket ve faaliyet kabiliyetini sıfırlamaktadır. Söz konusu iki sorun, Osmanlı Deniz Kuvvetleri'nin geri kalmasında rol oynayan önemli nedenlerdir” demektedir.

Hasan Rami Paşa

Dönemin uzmanları da, Osmanlı Donanması için *“Büyük savaş gemileri çok yaşlı bu nedenle de yavaş kalıyor, ayrıca denizcilikten ve deniz savaşlarından anlayan subayları, komuta heyeti yok”* değerlendirmesini yapmaktadır.

Birçok alanda reforma giden Osmanlı, İkinci Meşrutiyet sonrasında Donanmayı yenileme işini İngiltere'ye vermişti. Amiral Limpus'un başkanlık ettiği İngiliz subaylarından oluşan bir heyet İstanbul'a gelmişti. Ancak İngilizlerin gerçek niyeti Balkan Savaşları döneminde ortaya çıkacaktı. İngilizler, deniz savaşları stratejisini, teknik ve taktik birikimlerini Türk subayları ile ya

Amiral Limpus

da olabildiğince geç aktardılar. Böylelikle de, Osmanlı Donanması'nın savaşa hazırlanması için değil de hazırlanmaması için çalıştılar. İngiliz eğitim heyetinin asıl ihaneti ise Balkan Savaşları sırasında ortaya çıkacaktır. Bu savaşlarda, Yunan gemilerinde sadece danışmanlık değil ateş idare subaylığı da yaparak, deniz kuvvetlerini geliştirmek

üzere görevlendirildikleri Osmanlı'nın aldığı büyük yenilgide pay sahibi oldular.

Balkan Savaşı sırasında Osmanlı Donanması'nın Karadeniz'de bulunması ve burada asker taşıma işine önem vermesi, Ege Denizi'nin tamamen Yunan Donanması'na kalmasına yol açmıştı. Savaş sırasında deniz yolları kapatılan Osmanlı, silah temin edemez duruma düşmüştü. Yunanlar ise önce Limni adasını aldılar. Ada'da bulunan yaklaşık

kırk askerden oluşan Türk birliği, 20 Ekim 1913 tarihinde çıkartma yapan Yunan alayı karşısında direnemedi. Yunanlar, çevredeki 6 adayı daha alarak, Limni'nin Mondros Limanı'nda bir üs kurdular.

Midilli ise adadaki Türk yöneticilerin Yunan istilasına karşı

yaptığı hazırlık nedeniyle biraz daha fazla direniş gösterdi. Yunan donanması adaya 21 Kasım 1903 tarihinde, topçu ateşi desteği altında büyük bir güç çıkarıldı. Kıyılara yakın

olması nedeniyle Anadolu'dan yardım geleceğini düşünen Türk askerleri, bir yandan çekilerek diğer yandan da direnerek, olası takviye güçlerin rahatça çıkması için adanın 2 limanını korumaya çalıştı. Ancak beklenen yardım gelmedi ve 1 aylık direnişin ardından 20 Aralık 1913 tarihinde, Midilli, Yunanistan'ın eline geçti. Sakız ve Sisam'da da aynı son yaşandı. Sakız Adası'na 24 Kasım 1913 tarihinde çıkan Yunan güçlerine karşı Türk askerleri 2 ay direndi. Anadolu'dan beklenen yardım bu adaya da gelmeyince, Sakız da düştü. Sisam'da da büyük bir direniş gösteren sınırlı sayıda ki Türk askerinin gücü tükenince Yunanlar, birkaç ay gibi kısa sürede, stratejik önemi çok büyük adaları ele geçirdiler.

Anadolu kıyılarına yüzme mesafesi yakınlıktaki, stratejik önemi büyük bu 4 adanın, Osmanlı Devleti'nin tarihine ve büyüklüğüne yakışmayan bir şekilde kaybedilişinin acı bir tarafı daha vardır. O da, bu adalarda yaşayan Türklerin tahliye edilemeyip, Yunanların insafına bırakılması ve öldürülmelerine adeta göz yumulmasıdır.

8 Ocak 1913 tarihinde yapılan Mondros Deniz Savaşı'nın Yunanlar tarafından kazanılmasında en önemli rolü yine İngilizler oynamıştır.

Balkan Savaşı'nın Deniz Cephesi'nde, sonucu belirleyen savaş ise Mondros'ta olmuştur. 8 Ocak 1913 tarihinde yapılan Mondros Deniz Savaşı'nın Yunanlar tarafından kazanılmasında en önemli rolü yine İngilizler oynamıştır. İngiliz subaylar Yunan gemilerinde bizzat komutanlık yaparak, savaşımıştır. Bu durum, savaşa katılan bazı İngiliz subayların itirafları ile de kanıtlanmıştır. Örneğin, Ekim 1928'de yayınlanan Times gazetesine röportaj veren İngiliz Amiral Maker, Mondros Deniz Savaşı'nda Yunan Donanması'nı komuta ettiğini açıklamıştır.

Balkan Savaşı öncesine dönersek, 1911 yılındaki Trablusgarp Savaşı da, Osmanlı'nın deniz kuvvetlerinin eksikliğini en çok hissettiği savaş olmuştur. Öyle ki, Trablusgarp'a gönderilen ve aralarında Mustafa Kemal'in de bulunduğu birçok Türk subayı, bölgeye Mısır üzerinden gidebilmiştir. Osmanlı yönetimi, İtalyan donanmasının sadece Akdeniz'de değil Ege'deki deniz yollarını kesmesi nedeniyle Trablusgarp'a subay ve asker göndermekte çok zorlanmıştır. Hatta

bazı Türk subayları, Marsilya'ya giderek, buradan kalkan yolcu gemileri ile Trablusgarp'a ulaşmıştır. Trablusgarp yani bugünkü Libya nedeniyle yaşanan Osmanlı-İtalyan savaşının başlangıcından sonuna kadar, Osmanlı Donanması Çanakkale Boğazı'nda bekletilmiştir.

Savaş tarihçileri, gerek Trablusgarp gerekse Balkan Savaşları'nın kaybedilmesinde, Osmanlı'nın Deniz Kuvvetleri'nin bir köşede beklemesinin büyük rol oynadığı konusunda birleşirler.

Trablusgarp ve Balkan Savaşları sırasında Osmanlı Donanması'nı yakından izleyen İngiliz Amiral So-

Amiral Calthorpe

merset Arthur Gough Calthorpe, anılarında gerçekleri acı bir şekilde dile getirmiştir.

İtilaf Devletleri adına 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'ni imzalayan, Kurtuluş Savaşı sırasında da İstanbul'da İngiliz Yüksek Komiseri

olarak bulunan Amiral Calthorpe, *“Karada harika işler yapan Türk ordusunun, son 3 yüz yıldır, denizi ihmal etmesi, gelişmelerin gerisinde kalması, donanması olmayan bir devlet haline gelmesi, sonunu hazırlayan nedenlerden biridir. Denizi ihmal etmenin sonuçlarını dağılarak ödemiştir”* demektedir. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Dünya neden kaoslar silsilesi yaşıyor?

Dünya kaosları kötü kişiler ve kararlardan dolayı değil olanları durup seyreden ve onlara ses çıkarmayanlar yüzünden yaşıyor.

Dünya nereye gidiyor?

3. Dünya Savaşı doğal kaynak eksikliğinden çıkacaktır. O savaşta hangi silahların kullanılacağını bilmiyorum ama 4. Dünya Savaşı'nda taş ve sopalar olacağını biliyorum.

Siz atomu keşfettiniz, Hiroşima ve Nagazaki'nin tepesinde atom bombası patlattılar. Ne düşünüyorsunuz?

Her savaş, insanlığın ilerlemesini engelleyen kötülük zincirine bir halka ekler. Ben atomu insanlığın yararı için keşfettim. Ama insanlar atomla birbirlerini öldürüyorlar. Böyle olacağını bilseydim, bir ayakkabı tamircisi olurum.

Başarının formülü nedir?

$A=X+Y+Z$ (A: Başarı, X: Çalışmak, Y: Çalıştığı konuyu oyun gibi görmek Z: Konuşmak yerine üretmek.)

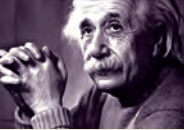
Bilimin en son ulaşabileceği nokta ne olmalı?

Dünyada tek bir çocuk dahi mutsuz olduğu sürece, büyük icatlar ve ilerlemeler yoktur.

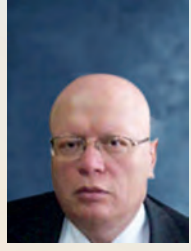
Ne zaman dünyanın sırrına ereceğiz?

Bir kum tanesinin sırrını çözmeyi başarsaydık, bütün dünyanın sırrını öğrenmiş olurduk.

Einstein'a Sorular ve Yanıtları...

Tarih Kürsüsü
Prof. Dr. Kemal Arı

Cumhuriyet Döneminde
Yeni Ülkü:

Milli Denizcilik ①

Atatürk, Ulusal Bağımsızlık Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin ekonomik olarak her yönden gelişmesi gerektiğine inanmaktaydı.

Bu amaçla köklü reformlar yapılması gerektiğine inanıyordu. Bu alanlardan biri de denizcilikti. Türkler ne yazık ki denizcilik alanında son yüzyıllarda önemli bir gelişme gösterememişlerdi. Oysa 24 Temmuz 1923 Lozan Antlaşması, ekonomik yönden de Türkiye'nin bağımsızlaşabilmesinin önünü açacak büyük olanakları yanında getirmişti.

Haydarpaşa limanı (1900) *üstte*-
İzmir Pasaport (1880) *altta*

Osmanlı Devleti 19. Yüzyıl'da hızla gelişen Avrupa kapitalizmi için bir pazar olmaktan öte ekonomik alanlarda yol alamamıştı. Ekonomi bütünüyle yabancıların denetimindeydi. 1838 Ticaret Antlaşması ile ülkenin ekonomik bağımlılığını en üst düzeye çekmiş oldu. Osmanlı Devleti adeta kendi kıyılarına hap-solmuştu.

19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra gerek denizcilik ve gerekse demiryolları alanında görülen hızlı

gelişmeler, Osmanlı Devleti'nin boğazını iyice sıkışmış görünüyordu. Ticari denizcilikte Osmanlı Devleti hemen hiç varlık gösteremiyordu. Selanik, İstanbul ve İzmir gibi limanlarda yabancı sermaye ile yapılan modern limanlardaki aktif işletmeler büyük ölçüde Levantenlere ve öteki yabancılara aitti.

İktisat Kongresi ve Denizcilik

Lozan Barış Antlaşması'nın ikinci evresi için Lozan'da toplantılar yeniden açıldığında, İzmir'de de Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın istekleri doğrultusunda İzmir İktisat Kongresi toplanması için hazırlıklara başlandı. İktisat Vekili Mahmut Esat Bey (Bozkurt) doktorasını İsviçre'de "Kapitülasyonlar" üzerine yapmıştı ve Türkiye'nin

bağımsızlık çabalarında bu konunun ne büyük bir sarmal yarattığını çok iyi biliyordu. Ülkenin refaha ulaşarak, o sarmaldan kurtulması için ekonominin milli bir nitelik kazanması kaçınılmazdı. Bu amaçla 17 Şubat 1923'te Atatürk'ün öngörüsü ve ağırlıklı olarak İktisat Bakanı Mahmut Esat (Bozkurt) Bey'in öncülüğünde İzmir'de yeni politika arayışlarını masaya yatıran büyük bir kongre düzenlendi. Kongreye pek çok kesimden temsilci katılarak, raporlarını okudular. Dönemin

İktisat Vekili Mahmut Esat Bey kongrede bir konuşma yaptı.

Etkinliğin amacını şöyle açıkladı: *“İktisat Kongresi’ni toplamaktan amaç, Türkiye’nin her tarafı bir olduğu halde, mesafenin uzaklığından ve yolların kötülüğünden, üzümlere söylemeliyiz ki İstanbul’daki tüccarlarımız Avrupa’nın uzak memleketlerindeki tüccarları, İstanbul’daki çiftçilerimiz, uzak memleketlerdeki çiftçileri tanıdıkları halde, Erzurum’u, Diyarbakır’ı, Bitlis’i tanıyamayacak kadar kötü durumdadırlar.”*

İktisat Kongresi’nde denizcilikle ilgili sorunlar kapsamlı biçimde ele alındı. Sektörün uzmanları, hazırladıkları raporları kongreye sundular ve bunlar üzerine kapsamlı tartışmalar yapıldı; önemli kararlar alındı. Bu önemli kararların bir kısmı da denizcilik, denizcilikle ilgili sorunlar ve deniz ticareti ile ilgiliydi. “Ticaret-i Bahriye Meseleleri” başlığıyla karara bağlanan ilkeler şunlardı: Türkiye, kendi limanlarında yabancı bayrak taşıyan gemilerin ticaret yapmamasına gayret edecekti. Böylece kabotaj sorunu çözümlünce, bağımsızlık hakkı sağlanmış olacaktı. Türkiye’de gemi işleten armatörlere vapur alabilmeleri için çok büyük olanaklar sağlanacaktı.

Sermaye bulunması önemle

vurgulanıyordu. Çünkü sermaye ülkede belki de en az bulunan şeydi. Bu amaçla, deniz ticareti sigortacılıkla ilgilenen bankalar kurulmalıydı. Ülkede bir Donanma Cemiyeti vardı. Bu cemiyetin sermaye ve kazancı şehit çocuklarına ayrılmalı ve dağıtılmalıydı. Denizcilikle ilgili sanayinin canlandırılması büyük yararlar getirecek, önemli bir işti. Hükümete ait arazilerden tersane alanı olabilecek yerlerin bedelsiz olarak bu alanda uğraşan sanatkar ve işçilerine verilmesi gerekliydi.

Ülkede bazı gemi yapım tezgâhları vardı. Bunların yapımında gerekli olan bazı maddeler, deniz yükleme araç gereçleri ve motorlarından ülkeye getirilirken vergi alınmamalıydı.

Yapım tezgâhlarının ve ustalarının beş sene vergiden muaf tutulma-

Atatürk, İzmir İktisat Kongresi’nde

ları bile öneriler arasındaydı. Deniz yükleme araç-gereçlerinin bilimsel ilkelere uygun yapılması gerekiyordu. Bu denizcilik alanında gelişmek için gerekli bir konuydu. Bunun için de planlı hareket edilmeliydi. Denizcilik Bakanlığı tarafından tezgâhlara yönelik inşaat planlarının

yapılması ve uygulamanın denetlenmesi gerekiyordu.

Üç yüz tondan fazla yüklemeye yapmaya uygun araç-gereç yapacak tezgâhlara hükümetçe ödüller verilmeli, böylece gemicilik sanayinin canlanması desteklenmeliydi. Deniz taşıma araçlarının kesinlikle sigortalanması sağlanmalı, bu gemi işleten kişiler için zorunlu hale getirilmeliydi. Türkiye gemiciliğinin en büyük çatısı Seyrüsefa İdaresi devletin bürokratik yapısından kurtarılmalı, ticari bir kurul tarafından yönetilmesi sağlanmalıydı. Hükümet, gerektiği zaman yararlanmak üzere oluşturulan Deniz Taşıma Araçlarına ilişkin yasaya kesinlikle uymalıydı .

Kimi gemiler, limanlar arasında posta görevi görüyordu. Bunlardan fener ve sağlık vergileri yarım ölçüde alınıyordu. Bu hak, tüm Türk gemi işletmeleri için yaygınlaştırılmalıydı. Hangi zamanda gelirse gelsin, bir gemi limana geldiğinde pratikasının verilmesi sağlanmalıydı. Türk limanların neredeyse tümü açıktı ve iyi durumda değildi. Karadeniz ve Akdeniz’ e ivedi olarak limanlar yapılmalıydı. Yükleme ve boşaltma işlerinin yapılabilmesi için kolaylıklar sağlanmalı ve kayık limanlarının yapımı sağlanmalıydı. Kefalet alınmak koşuluyla, motorlara da transit eşyası taşımalarına izin verilmeliydi. Esnaf derneklerinin kurulmasına önayak olunmalı, balıkçılık ve balık ürünlerinin desteklenmesi için, balık

vergisinin kaldırılması sağlanmalı üretim gelişmesi için destek verilmeliydi .

İzmir İktisat Kongresi sonunda bir “Misak-ı İktisadi” yayımlayarak ekonomik bağımsızlığa vurgu yaptı ve denizcilik ve deniz ticaretinin önceliklerine ağırlık verdi.

Mustafa Kemal Paşa ünlü konuşmalarında birinde ülkesinin değişik sorunlarına ayrıntılı biçimde değinmiş; genel durum üzerine bilgiler verdikten şu cümlelerle Türk denizciliğine vurgu yapmıştı:

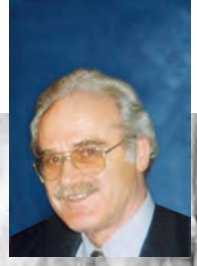
“Efendiler!.. Bahriyemizi köklü ve ciddi bir biçimde düzeltip geliştirmeyi düşünmeliyiz. Bu konuda ağırlıklı konu özellikle seçkin kişileri gerekli donanımla yetiştirip, ondan ülkenin ivedi gereksiniminde yarar sağlamaktır. Bunu yaparken de her halde ülkenin gücü üzerinde hayale dayanarak düşüncelerden uzak kalmaktır...”

Türk denizciliğini güçlendirmek; gemi satın alınarak ya da üretilerek ülkenin gereksinimleri için kullanmak... O zamanki deyimle, “Türk bahriyesini” dünyanın büyük taşıma filolarının yanında güçlü bir noktaya getirmek; üç yanı denizlerle çevrili olan ülkede, deniz ticareti ve taşımacılığında en yüksek verimi elde etmek...

Bu temel düşünce, cumhuriyeti kuran kadroların en önemli hareket noktasını oluşturmuştu.

Ancak bu amaca ulaşılabilmesi için bir çok önemli adım atmak gerekiyordu. •

kemalari@butundunya.com.tr

İstanbul'daki Hintli Askerler

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkınca 30 Ekim 1918'de ateşkes anlaşması imza edildi. İtilaf donanması iki hafta sonra İstanbul'a demir attı. Kısa zamanda kente çıkan İngiliz, Fransız ve İtalyanlar, devletin denetimini ellerine aldılar. Basını sansür altına aldılar. Bu arada hangi binalarda oturacaklarını kararlaştırdılar ve buraları boşalttırarak kendileri yerleştiler.

İstanbul'daki asayişi artık onlar

sağlıyordu. Hükümete istediklerini yaptırıyorlardı.

Hangi komutan görevden alınacak, kim nereye

İtilaf Devletleri 16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal ederek yönetime el koydular.

atanacak, hükümeti kim kuracak, kimler tutuklanacak, bunlara Mütteliklerin İstanbul komiserleri karar veriyor, hükümet de bunlara "Olmaz" diyemiyordu.

Bunlar ağır bir yenilgiye uğramanın bedeliydi.

Bununla da kalınmadı. İngilizlerin öncülüğünde İtilaf Devletleri 16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal ederek yönetime doğrudan el koydular.

İngilizlerin Üniversiteyi de işgal edecekleri kulaktan kulağa yayılıyordu.

İngiliz askerî yetkilileri İstanbul'un işgalinden 5 gün sonra üniversiteye gelerek işgal edecekleri yerlerin keşfini yaptılar. Kendilerine layık buldukları odaları ayırdılar. Üç gün sonra da üniversitenin yarısını, Vezneciler'e bakan kısmını işgal ettiler. Buraya Hintli askerleri yerleştirdiler. Onların üniversite öğrencileri ve memurlarıyla temasını önlemek için de araya bir tahta perde çektiler.

O tarihte Hukuk Fakültesi'nde öğrenci ve memur olan İsmail Hakkı Sunata, işgal altındaki İstanbul'daki olayları anlatırken üniversitenin işgaliyle ilgili bilgiler de veriyor.

Onun anlattığına göre: Yerleştirilmelerinden bir süre sonra Hintli askerlerden bazıları, akşam saat beşten sonra araya yapılan tahta bölmeleri zemin katta aralayarak öğrenim yapılan kısma geçmeye başlamışlardır. Bunu hademeler

Posta Telgraf ve Telefon İdaresi'nin önünde nöbet tutan İngiliz İşgal Kuvvetleri'nin Hintli Sih askerleri. (16 Mart 1920)

haber verir. İsmail Hakkı Efendi de onlarla konuşmak için akşam beşten sonra üniversitede kalır. Üç Hintli asker gelir. Onları Konferans salonuna alırlar.

Fakat dil farkı nedeniyle birbirleriyle anlaşamazlar. O tarihlerde üniversitede revaçta olan dil Fransızcadır. Bizimkiler İngilizce bilmezler. Hintlilerden de Fransızca bilen yoktur. Hintliler, Hindistan'dan gelmiş bazı Müslüman gazeteleri gösterirler. Farsça ve Arapça kelimelerin yardımıyla yarım yamalak anlaşmaya çalışırlar.

Koca kavuklu Hintliler iyi insanlardır! Türklerden bir şeyler öğrenmeye çalışırlar. Öyle ya, ta Hindistan'dan savaşmak için getirildikleri bu Türkler nasıl insanlardır? Bu savaş niçin yapılmıştır?

Öyle anlaşılmaktadır ki bu Hintliler de İngilizlerden memnun değildir. Mecusilerden de mefret

etmektedirler. “Mecusi” dedikleri Hindistan’ın Buda dinindeki diğer halkıdır. Alt katta bir odayı cami yapmışlardır, orada namaz kılmaktadırlar. İngiliz işgal komutanlığı onları dışarıya bırakmaz. Bu nedenle merak ettikleri İstanbul camileri hakkında öğrencilerden bilgi almaya çalışırlar.

Ramazan bayramı gelir. Hintli askerler Bayram namazı için camiye yakın olan Beyazıt Camii’ne gitmek isterler. İsmail Hakkı, hademelerden birine bunları bayram namazına götürmelerini tembih eder.

Bayramdan sonra görevde geldiği

Halkın üç Hintli askerle bayramlaşmaya kalkması, arada tekbirler getirilmesi heyecan yaratmış.

zaman Müslüman Hintlilerin hepsinin buradan kaldırıldığını, yerine “Mecusi” askerlerin yerleştirildiğini görür. Aradaki tahta perdeler de tamir edilmiş, ara kapatılmıştır!

Hademeler bunları bayramın birinci günü erkenden camiye götürmüşler. Hintli askerler, ön safa mihrabın önüne varmışlar. İmamın arkasında birinci safa durmuşlar. Bayram namazında hatip minbere çıkarak hutbe okumuş, sonra inip namazı kıldırmış. Namaz ve dua bittikten sonra Hintliler kalkıp hatibin

elini öpmüşler. Bunu gören bir cami dolusu halk da onlarla bayramlaşmış. Bu kadar halkın bu üç Hintli askerle bayramlaşmaya kalkması, arada tekbirler getirilmesi heyecan yaratmış. Cemaatin dağılmasını geciktirmiş... Üç Hintli askerın bayram namazı için camiye kaçtıklarını İngilizler haber almışlar. Bu nedenle onları üniversiteden alarak yerlerine Mecusi askerleri koymuşlar. Galiba tembih edilmiş oldukları için Mecusiler, Türklerin tarafına sert sert bakıyorlarmış.

Üç Müslüman Hintli askerın camiye giderek buradaki Müslüman Türk halkıyla buluşması ve dini duygularla kaynaşması, din kardeşliğinin böyle zamanlarda olumlu bir durum yarattığını gösteriyor.

Yalnız din kardeşliği değil, zalimin ezdiği bir kitlenin mensubu olmaktr bu yakınlığı doğuran. İngiliz sömürgesi olan Hindistan halkı, ister Müslüman olsun, ister Buda dininden, isterse Mecusi, Türklerle dayanışmaya girmiştir.

Gerçekte, Türk Kurtuluş Savaşı verilirken Hindistan’da da İngiliz sömürgelerine karşı güçlü bir direniş vardı. Yalnız bugünkü Pakistan ve Bangladeş’i oluşturan Müslüman Hintliler değil, Hindular da Türkiye’nin bölünmesine ve sömürgeleştirilmesine karşı mücadele ettiler. Bunun adı ezilen milletlerin kardeşliğidir. •

zekisarihan@gmail.com

Kaynak: İ. Hakkı Sunata, İstanbul’da İşgal Yılları, 2. baskı, İstanbul, 2006, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 101.

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Yağmalanan Tarih!

Savaşların
her alanda
yarattığı yıkım
ne yazık ki
önlenemiyor.

Basında verilen bilgilere göre, terör örgütü DAESH kontrolündeyken yağmalanan, Suriye'nin tarihi Palmira kentinden, Yemenden ve Libya'dan kaçırılan bazı tarihi eserler, İsviçre'nin Cenevre kentinde bir depoda bulundu.

Kabartmalardan ve büstlerden oluşan tarihi eserlerin, Palmira, Yemen ve Libya'dan getirildiği ortaya çıktı. Ele geçirilen eserler

arasında üçüncü yüzyıldan kalma, Libya'dan getirilmiş bir Afrodit heykeli, Palmira'dan kaçırılan kabartmalar ve iki cenaze rölyefinin bulunduğu kaydedildi. Bu eserlerin, Birleşmiş Milletler ve UNESCO kararları gereğince dünya kültür mirası olarak çıkarıldıkları ülkelere yollanması gerektiği ifade edildi.

Ölümlere, yağmacılığa, tarihi ve kültürel varlıkların yıkılıp yok olmalarına neden olan savaşların her alanda yarattığı acı ve acımasız

Suriye'deki antik kent Palmyra. Yıkımdan önce ve sonra

sonuçları ne yazık ki önlenemiyor.

Tarih, coğrafya ve bibliyografya alanında yirminin üzerinde eser veren Kâtip Çelebi (1609-1657), iki kez kaleme aldığı Cihannüma adlı eserinde Kristof Kolomb ve Magellan keşiflerinde de bahsederek Japonya'dan Anadolu'ya, Orta Doğu'ya ve Afrika'dan Avrupa'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyadan bilgiler vermekte.

Kâtip Çelebi, Cihannüma eserinde, Arap Yarımadası ve Suriye-Şam memleketinin özelliklerinden söz etmiştir:

“Buraya aynı zamanda ‘Arz-Mukaddes’ adı verilir. Kenan topraklarına Yunanca’da Suriye derler. Bu ülkenin şanı yüce olup peygamberler diyarı, salihlerin merkez ve dervişler ocağıdır. İlk kible buradadır. Burası aynı

zamanda ‘Haşr’ ve ‘Neşr’ yeridir. Mukaddes topraklar, büyük ribatlar, sınır boyları ve dağlar, Hz. İbrahim’in göçtüğü yer ve mezarı buradadır. Aynı zamanda Hz. Eyyüb’ün diyarıdır. Şam Hz. Mesih’in doğduğu yer ve beşiğidir. Hz. Musa’nın geçtiği çöl, Hz. Sekeriya’nın mihrabı, Lut kavminin şehirleri (...) burada bulunmakta.”(...)

Tarihi kültür varlıkları tahrip ediliyor

“Şam memleketi, mukaddes bir yerdir. Suyu şirin ve havası güzeldir. Abdullah İbn el- As’dan şu söz nakledilmiştir. ‘Hayır on kısma ayrılmıştır; dokuz kısmı Şam topraklarında, bir kısmı ise başka yerdedir.(...) Şam topraklarına bu ismin verilmesinin sebebi, Benî Kenan’dan bir kavmin Kâbe topraklarından uzaklaştırılıp bu bölgeye yerleştirilmesinden dolayıdır. Bazıları ise Şam’ın adının Sam İbn Nuh’tan geldiğini söyler. Sam, Süryanice’de Şam’dır...”

Irak’ta, Libya’da, Mısır’da, Suriye’de sürdürülen savaşların, bütün boyutları ile ele alınması gerekir. Tarih yağmacılığı yanında çeşitli uygarlıklara ait özgün kültür varlıklarının tahrip edilmesi ve acımasız insan ölümleri dünyanın yüz karası olarak sürüp gitmektedir.

Bir zamanlar “Kırk arşın atlanan Halep ve şekerleri ile de ünlü Şam” şimdilerde kan ağlamakta. Tarihi İpek yolu’nun güney bölgesinde yer alan ve asırlardır ticarete, inançta ve hayat felsefelerinde öyle bir yer tutan bu kütür ve tarih coğrafyasına yazık olmakta. Yazık ki ne yazık !...

Bir zamanlar “Babil Festivali” nedeniyle gittiğim Irak’ta Babil, Bağdat ve çevresinde yaptığım araştırmaları “Si-An’dan Tiran’a Tarihi İpek Yolu” kitabımda harmanladım. *“Bir insan şanslıysa, onu Fırat’ın sularına bırakın, avucunda inciyle dışarı çıkacaktır.”* diye bir Babil atasözü bulunmakta.

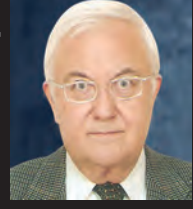
Bu bölgelerde sürüp giden iç ve dış kaynaklı savaşlarda, milyonlarca insan yok oldu...

Bu bölgelerde sürüp giden iç ve dış kaynaklı savaşlarda, milyonlarca insan yok oldu, binlerce kadın ve çocuk hayata küstü ve ünlü Mezopotamya uygarlık eserleri Bağdat Müzesi’nden yağmalandı. ABD’de ve Avrupa müzayedelerinde paha biçilmez bedellerle satışa sunuldu. Fırat’ın suları kanlı aktı. Petrol kuyularını koruyan işgalciler bir yandan da tarihi eserlerin yağmalanmasına göz yumdular. Semiramis’in çiçekler ve barış güvercinleri ülkesi yaşanamaz oldu. Yağmur gibi yağın bombalar, insanları, doğayı, kültür varlıklarının ve geçmiş uygarlıkların tarihi mirasını yok etti. Savaşların iç yüzünü görmek ve anlamak isteyenler Orta Doğu’ya bakmalı ve ders almalıdırlar...

Geçmişte söylenen, *“Bağdat, Bağdat olalı böyle vali görmedi”* sözü, *“Bağdat, Bağdat olalı böyle zulüm, acı ve yağma görmedi”* şekline döndü. *“Şam’ın şekerini”* ve *“Halep’de kırk arşın atlayanlar”* unutuldu.

Tarih yağmacılığı, en büyük insanlık suçudur. Tarihe ihanet edenler geleceklere balta vurmuş olurlar. Tarih affetmez!

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

Suçlar ve Cezalar 2

Marsyas

Apollo ile Marsyas'ın yarışmasını betimleyen bir Roma lahit kabartması. (MS 290 civarı.)

Mitolojide doğanın çeşitli öğelerini simgeleyen dişi varlıklar veya periler, yani Nympha'ların yanı sıra Satyr diye anılan erkek varlıklar da vardı.

Uzun sivri kulakları, ufak boynuzları, tüylü gövdeleri ve toynaklı ayaklarıyla görünimleri tanrı Pan'a benzeyen bu varlıkların yaşlılarına Silenos denirdi. Ağaçların yapraklarına yürüttüğü özuların akışını damarlarında duyumsayan bu doğa yaratıkları hiç dinmeyen kösnüllüklerine gem vurmaya gerek duymadan azgın tekeler gibi Nympha'ların peşinde

koşar, hayvanlarla birlikte kırsalın durgunluğuna canlılık getirirlerdi.

Frigya'nın ana tanrıçası Kybele'nin çevresinden olan Satyr Marsyas çift borulu kaval (veya flüt) çalmada ustalaşmıştı. Bir diğer flüt ustası Pan yedi kamışlı flütünü kendi yapmıştı, (BD.2015/1) ama Marsyas hazıra konmuş, kırsalda dolaşırken yerde bulmuştu kavalını. O kaval aslında Athena'ya aitti. İki geyik

Apollo derisini yüzmek için Marsyas'ı ağaca bağlatıyor. Giovanni Francesco Romanelli (1610-1662)

kemiğini birleştirip yapmıştı onu. Olympos'un şölen akşamlarında kavalını çalarken Hera ile Afrodit'in ellerini ağızlarına götürerek gülüşlerini gizlemelerine ve Eros'un çocuksu kahkahasına bir anlam veremeyen Athena çalışında bir tuhaflık olup olmadığını görmek için tek başına Frigya'ya inmiş, تنها bir su kenarında yüzünün sudaki yansımalarına baktığında dostlarını neyin güldürdüğünü anlamıştı. Kavalını üflerken dudaklarını büzmesi ve yanaklarını şişirmesi sonucu güzel yüz hatlarının bozulmasıydı onları güldüren. Athena elindeki kavalı öfkeyle fırlatıp atarken bir de ilenç fısıltı çıkmıştı ağzından: "Kim bulup çalarsa lanet olsun ona."

Marsyas kavalıyla kulağa hoş gelen ezgiler çalmakta usta olma-

sına ustaydı, ama ustalığını kibirli bir övünçlenliğe dönüştürmüştü. Bunda köylülerin de payı vardı. Onu överken "Apollo'nun liri bile senin kavalınla boy ölçüşemez," diyorlardı. Apollo'yu öfkeleniren şey Marsyas'ın bu sözleri bir gülümsemeye karşılama-sı olmuştu. Demek Marsyas da aynı

görüştüydü. Sonunda Apollo Marsyas'ı yarışmaya çağırdı.

Pan ile Apollo'nun yarışmasının aynı yörede yapılması söyleneceye ilginç bir boyut getiriyor. Bu nedenle Apollo ile Marsyas'ın yarışmasında kral Midas'ın hakemlik yaptığını yazanlara rastlanıyor. Oysa Pan'ın yarışmasında hakem Tmolus idi; Midas ise izleyicilerden biri olarak sadece kendi görüşünü belirtmiş ve yenik düşen Pan'ın yerine cezayı alan kendisi olmuştu. Üstelik Marsyas'ın yarışmasının bir hakemi değil, dokuz hakemi vardı: Mousa'lar, Zeus ile bellek tanrıçası Mnemosyne'nin kızları olan esin perileri. (İng. Muses.)

Bu kez karşısında bir tanrı (Pan) değil, bir ölümlü bulan ve bu küstahlığa daha da öfkelenen Apollo kazanınca ne yapacağını öngörmüş gibi bir de şart koşmuştu: "Kim ye-

nerse yenilene istediğini yapacak.”

Apollo'nun unvanlarından biri olan Apollo Mousagetes (Mousa'ların Efendisi Apollo) hakemlerin tarafsızlığı konusunda bir kuşku uyandırıyor olsa da hakemlerin taraf tutmadığı anlaşılıyor. Çünkü her iki yarışmacının çalgılarından çıkan ezgilerden hoşnut kalan hakemler kararsız kalıyor. Böylece başabaş sonuçlanan yarışmaya Apollo kendi kararıyla bir aşama daha ekliyor. “Haydi, çalgılarımızı ters çevirip bir kez daha yarışalım,” diye bir öneri getirdiğinde Marsyas belki de Athena'nın laneti sonucu bir akıl tutulmasıyla kavalini tersten çalamayacağını düşünmeden bu öneriyi kabul ediyor. Böylece lirini ters çevirse bile rahatça çalmayı sürdüren Apollo'nun yarışmayı kazanması kaçınılmaz oluyor.

Yenik düşen Marsyas'ın aldığı ceza onun korkunç biçimde ölümüne neden oldu. Apollo onu bir çam ağacına asarak derisini yüzdü. Marsyas “Pişmanım! Müzik bu

acıya değmez!” diye çığlık atarak işkence içinde son nefesini verirken Apollo'nun deriyi astığı mağaranın ağzından akmaya başlayan Marsyas'ın kanları bir dere oluştu. Adını alan derenin günümüzün Çine Çayı olduğu söylenir.

Not: Platon'un Symposium (Şölen) başlıklı kitabında şölendeki konuşmacılardan Alkibiades çirkinliğiyle tanınan Socrates'i Marsyas'a benzettiğini söyler.

PIERIDES

Apollo ile Marsyas'ın yarışmasında hakemlik yapan Mousa'lar yine bir yarışma söylencesinde bu kez yarışmacı olarak rol oynuyorlar. Rakipleri de sayıları Mousa'lar gibi dokuz olan, Makedon kralı Pierus'un kızları. Babalarının isminden dolayı Pierides diye anılan bu kızlar sayılarının Mousa'lara denk olmasından başlayarak ölümlü olduklarına ve karşılındakilerin Zeus'un kızları olduğuna bakmadan kibire kapılıp ezgi söylemedeki kişisel yetenek ve becerilerinin

Pierides ile Mousa'ları yarışması. Rosso Fiorentino, (1495-1540)

Pierides yarışmasını betimleyen Majolika stili bir tabak (16. yy)

Mousa'lara üstün olduğuyla övünüp onlara meydan okumak küstahlığında bulunmuşlardı. Sivri dilleriyle birinin bıraktığı yerden öbürü söze girerek Mousa'lara laf atıp duruyor-

Apollo ve Mousa'lar eğlenirken. Giulio Romano (1499-1546)

lardı. “Boş sözleriniz ve yapmacık sevimliliklerinizle cahil insanları kandırmayı bırakın. Kendinize güveniyorsanız yarışın bizimle.”

Mousa'lar önce ağzı kalabalık, kendini bilmez kız kardeşler diye baktıkları Pierides kızlarını kendilerine denk görmeyip onlardan uzak kalmayı düşünmüşler, fakat artan satışmalar karşısında alta kalmayı kendilerine yedirememişlerdi. Kaçınılmaz olan yarışmanın hakemliğini

Makedon kırlarının Nympha'ları üstlenmiş ve simgeleri oldukları dağların, nehirlerin, ağaçların, kaynakların ve mağaraların onuru üzerine yemin ederek adil bir karar vereceklerine söz vermişlerdi.

Yarışmada iki grubun seçtiği birer kız kardeş yarışmacı ezgilerini dillendirecekti. Önce Pierides'lerden olan yarışmacı başladı. Bildiği küçük öyküleri peşpeşe sıraladığı bir ezgi söyledi. Mousa'ların temsilcisi, Orpheus'un (BD.2014/6) annesi, destansı ezgilerin esin perisi Calliope idi. Tek bir öyküyü, Persephone'nin kaçırılış öyküsünü, (BD.2014/5) annesi Demeter'in onu ararken çektiği acıları vurgulayarak dillendirdi

ezgisini. Nympha'lar Calliope'yi seçtiler. Pierides kızları yenik düşmeyi hazmedemeyip yine ağız kalabalığı içinde, el kol hareketleriyle peşpeşe

itirazlarını sürdürürken ağızlarının gagalara, inip kalkan kollarının kanatlara dönüştüğünü gördüler. Hakem Nympha'lar dokuz kızın yerinde gagaları durmadan oynayan, ama civıltı yerine tıktırtılı sesler çıkaran dokuz saksığan görünce şaşır kaldılar. •

halukerdemol@butundunya.com.tr

Notlar: • Antik yazarlar destanlarına esin versinler diye “Anlat bize ey Mousa” diyerek söze başlarlar.
• Müzik ve müze sözcükleri Mousa'lardan kök alıyor.

Zamanı bilmediğimizde,

beden saatimizin devreye girdiğini o kanıtladı:

Michel Siffre

Yazan: SABRİYE AŞIR

1960'larda uzay teknolojileri alanındaki yarış doludizgin sürerken, bilimadamları bir yandan da insanoğlunun uzay yolculuğunun ve uzayda yaşamının nasıl üstesinden gelebileceğini çözmeye çalışıyorlardı. İnsan, yüksek düzeyde izole edilmiş biçimde ve sınırlı bir alanda kalmaya dayanabilir miydi? Peki ya güneşi görmeden, uyku ve uyanıklık zamanları nasıl belirlenecek, uyku döngüsü nasıl oluşacaktı?

23 yaşındaki Fransız jeolog ve mağarabilimci Michel Siffre, Soğuk Savaş döneminde bilimadamlarının çözmeye uğraştıkları bu sorulara, kendisi bizzat bir deney yaparak yanıtlar bulmak istedi.

Siffre ve iki ay günışığı görmeden yaşadığı sığınak

Zaman kavramından uzakta, “kendi uzay koşullarını” oluşturmak için en uygun yerin, bir mağara olduğuna karar kılan Siffre, deneyi için 1962 yılında Fransa ile İtalya arasındaki Alpler’de yerin yaklaşık 120 metre altında iki ay boyunca günışığı görmeyen bir sığınakta yaşadı. Zamanı algılamasını sağlayacak

günışığından eser olmayan bu mağarada Siffre, yanında bir saat de bulundurmamıştı. Siffre’nin içerisinde bulunduğu güç koşullar bununla da sınırlı değildi. Mağaranın çevresi buzullarla kaplıydı, çadırının etrafına sık sık buz parçaları düşüyordu ve mağara içerisindeki nem yüzde 98’i buluyordu. Bu nedenle Siffre, genellikle ıslak ve üşüyerek geçirdiği yeraltındaki 63 günde, hipotermi yaşadı.

Deneyine 14 Eylül 1962’de son veren ve 63 gün kaldığı mağaradan çıkan Michel Siffre, çıktığında tarihin 20 Ağustos olduğunu zannediyordu. Zihni, zaman kavramını yitirmişti ama... İlginç bir biçimde, bedeni yitirmemişti. Mağarada geçirdiği süre içerisinde Siffre, araştırma görevlileri olan asistanlarına her uyandığında, her yemek yediğinde ve her uyuduğunda telefonla bilgi verdi. Bu bilgiler Siffre’nin farkında olmadan, uyumasının ve uyanmasının bir döngü oluşturduğunu ortaya koyuyordu. Ortalama bir gün Siffre için 24 saatten biraz fazla sürüyordu. Michel Siffre’nin bu deneyi, insanoğlunun bedensel bir saati olduğunun keşfedildiği anlamına geliyordu.

Siffre bedenindeki tüm gelişmeleri kaydediyordu

Deneyin başarısı Siffre'nin araştırmalarını daha da yoğunlaştırmasını sağladı. On yıl sonra, NASA'nın desteğiyle Teksas, Del Rio yakınındaki bir mağaraya indi ve 6 ay süren yeni bir deneye başladı. Buradaki koşulları önceki deneyimine göre çok daha iyiydi. Mağara sıcağı ve kaldığı yer daha rahattı. Onu tek rahatsız eden ise, kalp, beyin ve kas aktivitelerinin izlenmesi için başına takılan elektrotlardı. Ancak onlara da alıştı... İlk iki ay boyunca deneyler yaptı, müzik dinledi ve mağarayı keşfe çıktı. Ancak 79. günde, müzikçalarının bozulması, kitap ve dergilerinin küf tutmaya başlamasıyla direnci kırıldı. Depresif bir duygu durumuna bürünmüş ve intiharı düşünür olmuştu. Delirmenin eşiğine geldiği anlar oldu.

Michel Siffre'nin bu deneyi, insanoğlunun bedensel bir saati olduğunun keşfedildiği anlamına geliyordu.

Tüm bunlara karşın, Teksas deneyi ilginç sonuçlar verdi. İlk ayda Siffre, 24 saatten biraz daha uzun süren ancak düzenli bir uyku-uyanma döngüsüne kavuştu. Ancak sonraları, bu döngü rastgele değişimler göstererek, 18 saat ile 52 saat arasında değişti. Deneydeki

Siffre zamanla başına takılan elektrotlara da alışmıştı

bu sonuçlar, 24 saatten daha uzun uyku-uyanma döngüleri oluşturabilmek adına; askerler, denizciler ve astronotlara yarar sağlayabilecek, önemli bir bulgu oldu.

Saatın kaç olduğunu bilmek, ne zaman uyumamız, ne zaman uyanmamız ve ne zaman beslenmemiz gerektiği ile ilgili bize yardımcı olur. Peki ya zamanı algılamamız mümkün olamadığında? Siffre'nin, gündüz ya da gece hakkında hiçbir fikri olmadan yeraltında geçirdiği günler gösterdi ki, saatin ya da gündüz-gecenin ayırında olmasak bile, bedenimiz düzenli uyku ve uyanıklık döngüleri oluşturabiliyor.

Siffre'nin deneyini ve bu deneyin sonuçlarını bilimsel açıdan ele alan Marco A. Sotomayor, zamanı zihinsel bakımdan bilemediğimiz ya da algılamadığımız durumlarda, beynimizdeki zaman ölçme siste-

Siffre deneyin sonunda bakıma alınıyor.

minin devreye girdiğini belirtiyor. Ancak bir süre sonra, beynimizin zaman algısı da bozulabiliyor. Uyumak, uyanmak, beslenmek gibi yaşamsal aktivitelerimizi bir düzene oturtmaksa, bu noktada beden saatimize kalıyor. Sotomayor, zaman algısı olmadığına, uyku ve uyanıklık döngüsünün PER ve CLK adı verilen proteinlerin miktarına göre oluştuğunu belirtiyor ve ekliyor: “Siffre o karanlık mağarada kalırken, hipotalamusun suprakiazmatik nükleusu ya da SCN olarak bilinen, en ilkel saati kullanıyordu. Örneğin sabah ışığı gözkapaklarımızdan sızarak uyanmamıza yardımcı eder. Ve optik sinirler yoluyla beynimize iletilerek, dış dünyada

Ekliyoruz: “Siffre o karanlık mağarada kalırken, hipotalamusun suprakiazmatik nükleusu ya da SCN olarak bilinen, en ilkel saati kullanıyordu. Örneğin sabah ışığı gözkapaklarımızdan sızarak uyanmamıza yardımcı eder. Ve optik sinirler yoluyla beynimize iletilerek, dış dünyada

neler olup bittiği konusunda bizi hazırlar. Ancak özellikle gece baktığımız parlak ekranlar, bu sinyallerin karışmasına neden oluyor ve beden saatimizin koordinasyonunu bozuyor. Televizyon izledikten sonra uyumakta güçlük çekmemizin nedeni budur. Korteksimizdeki ve diğer beyin bölgelerindeki nöronlar, korteksin ne kadar zaman geçtiğini hassas bir şekilde yargılamak için kullandığı zamanlanmış, öngörülebilir döngüler içinde iletişim kurabilir. Bu, zaman algısını yaratır. Siffre'nin deneyi, bu anlamda da etkileyici bulgular ortaya koydu. Her gün 120'ye kadar saydı ve bir yandan da diğer tarafta

kronometresini çalıştırdı. 120'ye kadar saydığına 2 dakika geçmiş olması gerekirken, gördü ki aslında 5 dakika geçmişti. Issız ve karanlık bir mağarada kalan

Siffre'nin beyni, zaman algısını yitirmişti.

Bu sonuç bizi, zaman algımızı daha nelerin etkilediği konusunda meraklandırıyor. Ve eğer zaman objektif değilse, bu ne anlama geliyor?

Hepimiz zamanı farklı biçimlerde deneyimliyor olabilir miyiz?” •

Yeni Yıla Mer- haba!

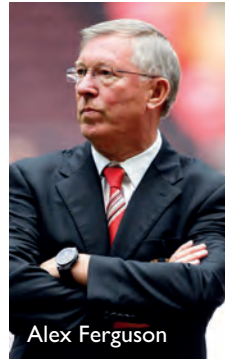

“UMUDUN tükendiğyerde yeni bir gün, yeni bir ay ve yıl başlar” demişti, Real Madrid’in efsane oyuncusu **Di Stefano**. Manchester United’i başarıdan başarıya koşturan **Alex Ferguson**, **“Yeni yıl, geçen yılın poposuna sert bir tekme atmayı ihmal etmemelidir.”** şeklinde bir tümce kullanmıştı, yıllar öncesinde...

“İsviçre’nin bir dağ köyü Lugazona da, Schaffer Sormani adında bir genç kayakçı bölge yarışmalarına iddialı bir şekilde hazırlanıyordu... Çok formdaydı. Antrenörü öyle diyordu. Sormani’nin şampiyonluğu

bekleniyordu. Son antrenman için Alp Dağları’nın zirvesine tırmanırken bunları düşlüyordu. İtalyan asıllı İsviçreli genç kayakçı. büyük

bir hızla ve umut kapılarını aşı zirveden aşağıya doğru iniyordu, neşe içinde. Sormani ne olduğunu anlamadan, birden bire önce korkuluklara,

Alex Ferguson

sonra bir ağacın kalın gövdesine çarptı. Gözlerini açtığında hastanedeydi ve vücudunun büyük bir bölümü alçılar içindeydi. Ne olduğunu anlayamamıştı. Annesini sonra da

Sormani, umudunun tükendiği o yerde, o parkurda ülkesi için yeniden umutla yarıştıyordu.

babasını gördü hayal meyal. Bir şeyler anlatmak istedi, gücü yetmedi yeniden uykuya daldı. Schaffer Sormani ölümünden dönmüştü. Kaza anını anımsamıyordu. Yakınlarına, "Kayak takımlarımın ayağımın altında fırladığını gördüm." diyordu, o kadar...

Yıl 2012... Sormani çok öfkelenmişti, belki de sporculuk yaşamına son noktayı koyabileceği 2011 yılını bir hafta önce kutlama bile yapmadan adeta kovarak göndermişti. Ülkesi İsviçre'nin ulusal takımında yarıştıyordu. 37 gün bir yatağa adeta zincirlendiği esaret günlerinden sonra yeniden dağlara dönmüş ve umudunun tükendiği o yerde, o parkurda ülkesi için yeniden umutla

yarıştıyordu. Kapıları birer birer geçti Sormani. Birine çarptı ama önemsizdi. Diğerlerini de başarıyla atlattı, final çizgisine doğru süratle iniyordu... Harika bir yarış çıkarıyordu. Bir yıl önce umudunun tükendiği alanda, şimdi yeni bir başlangıç yapıyor, izleyenlere öpücükler yolluyordu.

İSVİÇRELİ kayakçı bu kez şampiyon olmuş, madalya ve başarı belgeleriyle adeta taçlandırılmıştı. Yeni şampiyon Sormani'nin çevresini saran gazetecilere verdiği ilk demec ilginçti: **'Yeni yıl yeni umutlar demektir. Lütfen eski**

yılları siz de anımsamayın!'"¹

Yeni yıla merhaba.

Geçmişten günümüze değin yaşanan tüm olumsuzlukları unutabilmek adına, ülke sporumuzun, sporcularımızın 2016 yılında yaşadıklarını 2017 umut yılında tekrar etmeyeceklerini düşünerek; ve içimizden birilerinin, rekortmen duayenlerin, bir daha asla geri gelemeyeceklerinin bilinciyle daha çok çalışarak...

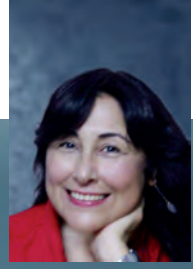

Di Stefano

Ne demişti, Real Madrid'in Arjantin asıllı ünlü oyuncusu Di Stefano: **"Umudun tükendiği yerde, yeni bir gün, yeni bir ay ve yıl başlar."**

metingoren@butundunya.com.tr

1-İsviçreli yazar Carl von Thomson'un Yaşamı Sevmek adındaki seri yazılarından.

Yeni Yılın Hoş Gelmesi İçin

Yeni yılın ilk günlerinde iyi dilekler, umutlar dile getirilir genellikle ama izninizle bu kez iyi dileklerden önce hep birlikte düşünelim, **kafa yoralım, hayatı ve kendimizi sorgulayalım** istiyorum.

Bizler hiçbir şey yapmadan, düşünmeden, her şeyi sorgulamadan kabul ettiğimiz, bir şeyleri değiştirmek için çaba göstermediğimiz

sürece dileklerimizin gerçekleşmeyeceğine, yeni yılın “hoş” gelmeyeceğine inanıyorum.

Haydi, dürüstçe, içtenlikle yanıtlayalım hep birlikte: Dünyanın, insanlığın gidişatından memnun muyuz gerçekten?

Pek çoğunuzun “Hayır” dediğini duyar gibiyim. Ben kendi adıma yanıtlayayım: Kesinlikle hayır!

Her geçen gün “Bu gerçek olamaz” dediğim o kadar çok olaya tanık oluyorum, okuyorum, izliyorum ki bırakın memnun olmayı, yüreğim sıkışıyor, alıp başımı başka bir gezegene gitme isteği duyuyorum. İdeallerin yerini para, hırs ve

egoların aldığı, cehaletin eğitimin önüne geçtiği bir dünyada umudu taze tutmak hiç de kolay değil.

Savaşın ne denli acımasız olduğunu yalnızca izlediğimiz filmlerden anımsıyoruz ve o sahneler asla bizim hayatımızın bir gerçeği olamayacak denli uzak görünüyor değil mi? Peki ya haberlerde izlediklerimiz?

Gerçek insanlık dramlarının kanıksanarak ekranlarda sıradan bir film gibi izlendiği masalarda yemek yemekte zorlanıyorum artık. Bir kaç yıl öncesine dek isimleri, sosyal statüleri, saygınlıkları olan kişilerin bir anda tüm kimliklerinin sıfırlanarak yalnızca “mülteci” olarak, sınırlar arasında değil ölümle yaşam arasında, rüzgara karşı koymaya gücü yetmeyen bir yaprak gibi savruluşlarını izlerken sizler de benim gibi insanlığınızdan utanıyor musunuz?

Her gün onlarca “şehit” haberi. Doğrusu yüreğim her “şehit” sözcüğünü öncelikle “can” olarak algılıyor. Yaşamının en güzel yıllarında yiten canlar... Bizler sevdiklerimizle evlerimizde otururken yitirilen canlara yüreği yanan analar, babalar, eşler, çocuklar...

Çocuklar mı dedik? Daha küçücükken çocukluklarını yaşayamadan büyümek zorunda bıraktığımız çocukluklarımız ayrı bir yürek sızısı. Çocuklarına anlatacakları eğlenceli

İnsanlıktan sınıfta kaldığımız sürece teknolojide ne denli ilerlediğimizin hiçbir önemi yok benim için.

çocukluk anıları olmasına izin veriyor muyuz gerçekten?

Ya dostluklar, arkadaşlıklar, ilişkiler?

İlişkilerin temel sevgiye, duygulara, içtenliğe,

dürüstliğe değil, çıkarlara, egolara dayalı olunca dün gözlerinize gülümseyerek bakan, içtenliğine inandığınız kişi, yarın sizi tanımayan bir yabancıya dönüşüp ardına bakmadan uzaklaşıyor rahatlıkla. Sizin payınıza düşense susmak oluyor onurla. “Bir ders daha” diyor yorgun yüreğiniz.

Doğrusu, insanlıktan sınıfta kaldığımız sürece teknolojide ne denli ilerlediğimizin hiçbir önemi yok benim için. Dışı rengârenk, ışıltılı, süslü püslü olduğu için içinin boş olduğunun ayırına varamayıp sevindiğimiz hediye paketleri gibi sunulan yaşamlarla avunmaya daha ne kadar devam edeceğiz?

Evet, bu bir “**Güle güle eski yıl, hoş geldin yeni yıl**” yazısı değil. Düşüne düşünce, sorgulaya sorgulaya, farkındalıkla ve elbette her şeye karşın “**umutla**” yazılmış bir “**Uğurlar olsun eski yıl**” yazısı...

Yeni Yılın “hoş” gelmesi ve bir yıl sonra “güle güle” gitmesi için hep birlikte daha çok çalışmamız gerekli.

Umutlarımızın asla solmaması dileğiyle...•

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Yaşam Dediğimiz Yolculuk

Yaşam dediğimiz aslında ölümle sona eren bir yolculuk... Unutulmayacak kadar güzel ve unutmak istediğimiz kadar üzücü pek çok an ve anıyla dolu bir yolculuk... Bu yolculukta yalnızca zaman geçirmek değil, zaman geçerken etrafa sevgi dolu gözlerle bakıp faydalı olmaya çalışmak ve yalnızca gezmek değil, görmek de gerek...

Hepimizin varış noktası aynı olsa da herbirimizin yolculuğu birbirinden farklı. Bir deniz yolculuğu ise yaptığımız, durgun suda kısa sürede hızla ilerleyebileceğimiz gibi, dalgaların metrelerce yükseldiği fırtınalı bir havaya da denk gelebiliriz. Bir yelkenlideyse ve rüzgâra hakim olamıyorsak yelkenimizin yönünü değiştirmek bizi limana

Montaigne:
“Hedefi olmayan
gemiye hiçbir
rüzgâr yardım
edemez.”

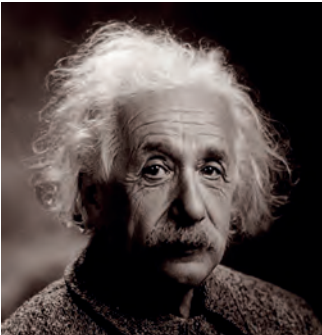

götürebilir. Bu yolculukta nereye varmak istediğimizi bilmek önemlidir; Montaigne’in dediği gibi “Hedefi olmayan gemiye hiçbir rüzgâr yardım edemez.”

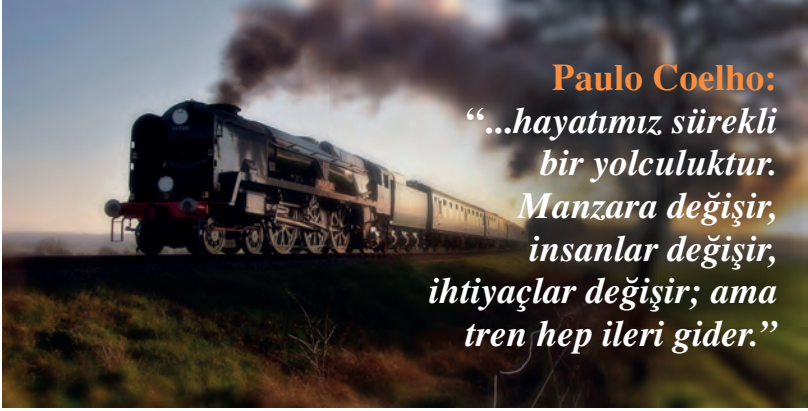
Araba yolculuğu ise yaptığımız, araç kullandığımız yolda karşılaştığımız diğer sürücülerin de arabalarını nasıl kullandıkları bizim yolculuğumuzu daha keyifli ya da stresli bir hale getirebilir. Yalnızca kendimizi değil, başkalarını da düşünerek araç kullanmak ve bazen de hep gittiğimiz yollardan farklı, yeni

yollar keşfetmek gerek; Einstein’ın dediği gibi “*Mantık, sizi A noktasından B noktasına götürür. Hayal gücüyle, her yere...*”

Uçak yolculuğu ise yaptığımız, bakış açımıza göre duygularımız da değişebilir, bulutların üzerinde özgürce uçuyor gibi hissedebilirken kapalı bir kutunun içinde her an düşüp ölecekmişiz gibi korkabiliriz. Pek çok şeyi yanımıza almadığımız bisiklet yolculuklarında ise kendimizi daha hafif hissederiz; Cesare Pavese’in dediği gibi “*Hızlı ve hafif bir şekilde seyahat etmek*

Einstein: “Mantık, sizi
A noktasından B noktasına
götürür. Hayal gücüyle,
her yere...”

Paulo Coelho:
 “...hayatımız sürekli
 bir yolculuktur.
 Manzara değişir,
 insanlar değişir,
 ihtiyaçlar değişir; ama
 tren hep ileri gider.”

istiyorsan, bütün düşmanlıklarını, kıskançlıklarını, bencillik ve korkularını geride bırakıp yola hafif bir şekilde çıkmalısın.”

Tren yolculuğu ise yaptığımız camdan bakınca zihnimize kaydetsek de gördüklerimizi, geçmişini geride bırakmak bizi daha iyi yerlere götürebilir; **Paulo Coelho**’nun dediği gibi *“Doğduğumuz andan ölene kadar hayatımız sürekli bir yolculuktur. Manzara değişir, insanlar değişir, ihtiyaçlar değişir; ama tren hep ileri gider.”*

Nasıl yolculuk edersek edelim, kitap okumak hem kendi yolculuğumuzu hem de birlikte yolculuk ettiklerimizinkileri iyileştirerek anlamamıza ve keşfetmemize yar-

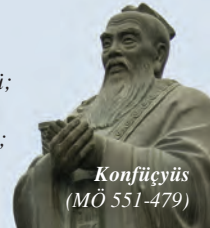
dımcı olur; **Goethe**’nin dediği gibi *“Gezgin bir yere varmak için değil, keşfetmek için seyahat eder.”*

Yolculuğumuzun ne kadar güzel olacağını biraz da yol arkadaşlarımız belirler; **Tolstoy**’un dediği gibi *“Öyle zamanlar olur ki nereye gittiğin önemini yitirir. Çünkü asıl önemli olan, yanında kiminle gittiğindir.”*

Yaşam dediğimiz bu yolculukta gezerken yalnızca gözlerimizle değil, yüreğimizle de görmek gerek. Bu yolculuğu yüreğimizdeki sevgiyle güzelleştirmek bizim elimizde; **Ralph Waldo Emerson**’ın dediği gibi *“Güzelliği bulmak için tüm dünyayı dolaşsak da; onu içimizde taşıyorsak asla bulamayız.”* •

izlensen@butundunya.com.tr

- On beş yaşındayken, zihnim öğrenmeye eğilimliydi;
- Otuz yaşına geldiğimde, sağlam bir biçimde durdum;
- Kırk yaşına geldiğimde, zihnim yanlısamalardan özgürdü;
- Elli yaşına geldiğimde, Tanrı’nın iradesini anladım;
- Altmış yaşına geldiğimde, kulaklarım gerçeğe duyarlı idi;
- Yetmiş yaşına geldiğimde, doğru olanın sınırlarını aşmadan, kalbimin telkinlerini takip edebiliyordum.

*Konfüçyüs
 (MÖ 551-479)*

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Makber şiiri kime aittir?

- a-**Namık Kemal**
- b-**Ziya Paşa**
- c-**Abdülhak Hamit Tarhan**
- d-**Muallim Naci**

2-Tanzimat döneminde çok fazla eser verdiği hangi yazara "Yazı Makinesi" denmiştir?

- a-**İbrahim Şinasi**
- b-**Ahmet Mithat Efendi**
- c-**Recaizade Mahmut Ekrem**
- d-**Şemsettin Sami**

3-İlk Özel gazetemiz aşağıdakilerden hangisidir?

- a-**Tercüman-ı Ahval**
- b-**Takvim-i Vakayi**
- c-**İkbal**
- d-**Hürriyet**

4-Hangisi Olimpiyatlarda yer alan bir spor dalı değildir?

- a-**Squash**
- b-**Badminton**
- c-**Kano**
- d-**Hokey**

5-Her an kullandığımız facebook hangi üniversitede kurulmuştur?

- a-**Stanford Üniversitesi**
- b-**Harvard Üniversitesi**
- c-**Oxford Üniversitesi**
- d-**Yale Üniversitesi**

6-Basketbolda her takım sahada kaç oyuncu bulundurabilir?

- a-**7**
- b-**5**
- c-**8**
- d-**6**

7-Aşağıdakilerden hangisi Yaşar Kemal eseridir?

- a-**Ekmek Kavgası**
- b-**İnce Memed**
- c-**Keşanlı Ali Destanı**
- d-**Sinekli Bakkal**

8-Acıklı ve komik olayları içiçe anlatan tiyatro türüne ne ad verilir?

- a-**Trajedi**
- b-**Operet**
- c-**Komedi**
- d-**Dram**

9-Sessiz hareketler, jestler, yüz ifadeleri ve kostümlerle duyguları, düşünceleri, tutkuları anlatan tiyatro çeşidine ne ad verilir?

- a-**Mizansen**
- b-**Monolog**
- c-**Muhavere**
- d-**Pantomim**

10-Türk Tiyatrosunun Shakespeare'i olarak anılan sanatçımız kimdir?

- a-**Orhan Asena**
- b-**Haldun Taner**
- c-**Turan Oflazoğlu**
- d-**Recep Bilginer**

11-Halide Edip Adıvar'ın, Nasreddin Hoca'ya rol verdiği eseri aşağıdakilerden hangisidir?

- a-**Mor Salkımlı Ev**
- b-**Sinekli Bakkal**
- c-**Vurun Kahpeye**
- d-**Maske ve Ruh**

Yanıtlar:
148.
sayfada

Zeytinyağı ve Ötesi ¹

Yazan: YİĞİT MEHMET ÜRETEN

Bu yazıtı, hayatlarını zeytin ağaçlarına adanmış çiftçilerimize/zeytin emekçilerine ve bir gün hayalinde kendi zeytinliğini alıp bir sahil kasabasına yerleşmek isteyen tüm amatör çiftçi adaylarına ithaf ediyorum.

Herkesin ilerde emekli olduğunda yapmak istediklerine dair bir hayali elbette vardır. Zeytinyağı üretmek için zeytinlik sahibi olmak da böyle bir yol ve bu yolda çaba sarf ederek sonuca ulaşmak benim hayalimdi.

Atadan zeytinci olmayan biri olarak, 2002 senesinde, ilk zeytinliğimizi almadan 2 sene kadar önce, bu kararı vermiş bulundum. İlk amacım bir arkadaşım ile ortak zeytinlik alarak zeytin yağı üretimi yapmaktı. Sonrasında ihracata girerek şirketleşip kendi işinin sahibi olabilmek ve sonrasında huzur dolu bir emeklilik sürmekti. Hem bankacılıktan kazandığım parayı toprağa yatırım yaparak yörede kendi çapında bir istihdam yaratmış olacak hem de gelecek adımla anlamlı bir iş yapmış olacaktım. Arkadaşım ile birlikte analizler ve hesaplar yaparken 2 sene boyunca zeytin denilen o muhteşem meyveyi bir öğrenci edasıyla A'sından Z'sine hatmettim.

Uluslararası zeytin konseyinin adını bile duymamış biriyken, oleik asidin ne olduğunu, zeytinin toprak gereksinimlerini, sıvı ile hasadın ağaçları nasıl mahvetti-

■ *2004 yılında deneme amaçlı ilk zeytinliğimizi aldık. Böylelikle pratikte işlerin nasıl yürüdüğünü görebilecektim.*

ğini, perde budamasının ne olduğunu ve daha bir yığın bilgiyi kafama kazıdım. Yöredeki zeytinyağcılarla konuşup işlerin nasıl yürüdüğünü, çiftçimizin zeytin bakımını ve hasadında ne yanlışlar yaptıklarını sahada gördüm. Neyi nasıl yapmam gerektiğini bilir bir şekilde artık sıra ilk adımı atmaya gelmişti.

Bir süre sonra ortağım çeşitli nedenlerle bana eşlik edemeyeceğini açıkladı. Hayallerim yıkılmıştı. Gerçekte ne istediğimi düşünmeye başladım. Amaç patron olup çok para mı kazanmaktı yoksa bankacılığın stresinden uzak, huzurlu ve mutlu bir hayat mı sürmekti? Kararımı verdim, hiç kimse annesinin karnından zeytinci doğmuyordu ve ben eşimin desteği ile bu hayali gerçekleştirebilirdim. Yani seçimim huzurlu ve mutlu bir hayattı...

2004 senesinde deneme amaçlı ilk zeytinliğimizi aldık. Böylelikle pratikte işlerin nasıl yürüdüğünü görebilecektim. Hem büyük bir riske girmemiş hem de test amaçlı bir başlangıç yapmıştım. Zeytinliği seçerken ilk altın kuralı uygulamıştım,

nefaseti ve aroması en kaliteli yağların çıktığı körfez bölgesinden yani Edremit ile Ayvalık arasında yer alan bölgeden almıştım. İşi benimle öğrenecek ve halen daha birlikte çalıştığımız ve kısaca 'ustam' dediğim emektar arkadaşım ile kolları sıvadık. 2007 senesine kadar hem zeytin ağaçlarının verimini hem de

Yiğit Mehmet Üreten zeytinliğinde çalışıyor

ağaç adedini arttırarak devam ettik. Sahip olduğum ağaç sayısı optimum seviyeydi ve daha fazlası hem maliyetler açısından riskli hem de benim sürekli zeytinlikte bulunmamı gerektirecekti.

İlk başlarda az da olsa çıkan yağın nefaseti sadece beni ve aile bireylerini mutlu ederken, rekolteyi arttırıp arkadaş çevreme de katıksız ve butik üretim kalitesinde yağ yedirmeyi başarmış olmak beni daha da mutlu etti

2013 senesinde bankacılığı bıraktım ve sadece bu işle ilgilenmeye devam ediyorum. Hayallerimin ilk kısmı gerçekleşti, ikinci kısım için hazırlıklar başladı...

Ancak aklınıza zeytincilikte çok para var imajı gelmesin. Hem zorlu hem de eğer her şeyi kitabına göre dürüst bir şekilde yapıyorsanız yapılan iş karşılığında maddi getirisi çok olmayan bir sektör. Not etmekte fayda var.

BİLİNMESİ GEREKENLER - I

Zeytin yağı zamanın içinden gelir sofralara. Nice imparatorlukların, sarayların, efsanelerin, Ege'nin kokusu vardır onda. Kimi zaman antik çağlarda batmış gemilerin yüklendiği amforalarda, kimi zaman masaları süsleyen beyaz çukur tabaklarda karşımıza çıkar. Hikayesi başkadır.

Hasat zorlu bir süreçtir. Kış aylarında olur zeytin hasadı. Zeytin-

Zeytinliği
seçerken nefaseti
ve aroması en kaliteli
yağların çıktığı
Edremit ile Ayvalık
arasındaki bölgeden
almıştım.

Kaliteli ve nefaseti yüksek yağ erken yapılan hasatlardan elde edilir.

yağı için erken hasat vardır. Yağın yeşili, acısı ve aroması keskindir o zaman. Eskiden devlet izin vermezmiş köylülerin ocak ayından önce hasat yapmalarına. Ne zaman zeytinyağının önemi açığa çıkmış, kaliteli ve nefaseti yüksek yağın erken yapılan hasatlardan elde edildiği anlaşılmış, o zaman bu hatadan dönülmüş.

Hasat sırasında antik zamanlardan kalma sırkla dövme halen daha devam etmekte. Ancak 2004 senesinde ilk zeytinliğimizi aldığımızda makinalı hasatla işe başladık. O zamandan beri sırk zeytinliklerimizin sınırından içeri sokulmaz. 2004 senesinden bu yana yörede makinalı hasadın görülebilir bir şekilde arttığını, makinaların dal ve filiz kırmadığını ve minimum düzeyde yaprak döktüğünü söylersek, sırk kullanmanın anlamsızlı-

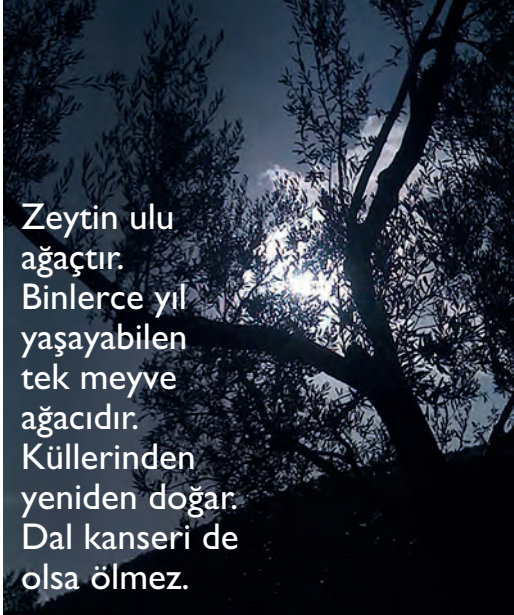
■ *Sırkla yapılan hasat ağaca zarar veren ilkel bir toplama yöntemidir*

ği anlaşılır sanırım.

Zeytin ağacı bir yıl iyi ürün verir bir yıl dinlenir; ağacın huyunun iyi bir bakım ve makinalı hasatla kırılabilmesini ve farkın %10 kadar düşürülebileceğini bilmek gerekir. Türkiye genelinde ise bu fark halen daha %70-%80'lerde ne yazık ki. Ancak makinalaşmanın bu günkü hızla artması bizde de bu farkı İspanya ve İtalya gibi %10-20 aralığına çekecektir. Verilen hibeler ve teşviklerle bunun hızlanacağını umuyorum.

Zeytin ağacı da bakım ister. Fakir toprakların zengin ağacı derler ama, gübresini, suyunu vermezseniz ürünü az olur. Gübreleme sonrası ve baharda süremezseniz olmaz. Kesisi (budaması) olmazsa boyu uzun, dalları karışık ürünü verimsiz olur. Köylüler kavak gibi uzayıp giden zeytin ağaçlarının satarken para edeceğini düşünürdü eskiden, ama şimdi yörede neredeyse şekle sokulmamış, budanmamış ağaç bulmak zor. Görevli ziraat mühendislerinin rolü büyük bu gelişmede. Verimli zeytinliklerin tamamı bakımlı, bakımsız olanlar verimsiz ve çoğu satılık. İlk zeytinliğimizi aldığımızda 30 çuval zeytin çıkarılabilecekti. Ağaçlar bakımsız, dalları kara, budama yapılmamış ve eskiydi. Yörede 2004 senesinde ağaçlarını şekle sokan 2-3 üreticiden biriydim. Köylüler garip garip bakıyor ağaçları küçültmeme anlam veremiyorlardı. Ama bilmiyorlardı ki ağaç meyveyi saçaklarda

Zeytin ulu ağaçtır. Binlerce yıl yaşayabilen tek meyve ağacıdır. Küllerinden yeniden doğar. Dal kanseri de olsa ölmez.

yapar, tepeden aldıkça altlar gürleşir ürün bollaşır. Böylece makinayla hasat hem kolay hem çabuk olur. Ağaçları verimli hale getirebilmem 3 yıl sürdü.

Zeytin ulu ağaçtır. Binlerce yıl yaşayabilen tek meyve ağacıdır. Küllerinden yeniden doğar. Dal kanseri de olsa ölmez. Bakılır, budanır, ilaçlanır hayatına devam eder. En ölümcül düşmanları rant ve dondur. -12'ye kadar dayanır. Sonrasında ne yazık ki donar. İmara dayanamaz, kesilir- sökülür. Sahile yakın yerlerde villalara yer açar. Çok şükür son senelerde gelişen toplum bilinciyle betonlaşmaya karşı belirli bir direnç yaratıldı; ama yeterli mi? Yoksa devam eder mi? Açıkçası bu soruları şu anda yanıtlamak oldukça zor...•
(Gelecek ay: *Bilinmesi gerekenler 2*)

Bir kaşık yoğurtla kanser teşhis edilebilir mi?

Massachusetts Institute of Technology (MIT)'den Profesör Sangeeta Bhatia, bunun için çalışıyor...

Kalın bağırsakta görülen kanserlerin (kolektoral kanser) teşhisi için günümüzde kolonoskopi ve MR yöntemleri kullanılıyor. Ancak bir kaşık yoğurt da, bu yöntemlerin arasına katılabilir. Kanser hücrelerinin teşhisi için, vücuda sentetik moleküller verilmesi ve bu moleküllerin idrar yoluyla dışarı atılarak idrar testi uygulanmasına dayalı bir yöntem zaten uygulanıyordu. Fakat Bhatia, hastaların bu moleküller yerine, değiştirilmiş bir bakteri içeren yoğurdu yutmalarına dayalı yeni bir yöntem geliştirdi. Diğer yöntemde, idrar analizi yapabilmek için laboratuvar ekipmanları

gerekiyordu. Bhatia'nın yönteminde ise, gebelik testlerine benzeyen bir kağıt kullanılması yeterli oluyor. Ve yoğurt-idrar testi ikilisinin, kanserin erken teşhisinde ucuz ve etkili bir yol olması bekleniyor. Bhatia, klinik çalışmalar başarılı olursa, bunun tanı yöntemlerini değiştirebileceğini düşünüyor.

Özel ekipmanlara ihtiyaç duyulmayan bu yöntem ile, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, pahalı yöntemlere ulaşamayan hastalara büyük yarar sağlayacağı tahmin ediliyor.

Amerikan Kanser Derneği'ne göre erken teşhis, kolektoral kanserli hastaların yüzde 40'ının yaşam süresini artırabilir. bir kaşık yoğurt ve kolonoskopi seçenekleri sunulsa, hangisini seçerdiniz? •

Kaynak: www.newsweek.com

Prof. Bhatia

Tarihten Damlalar
Mümtaz İdil

Cehennemi Kilitledim Anahtarı Cebimde

Örneği pek bol da,
bir tanesi şöyle: 5
Mart 2012’de Antalya,
Hatay, Kırıkkale, Çankırı
ve Ankara’da eş zamanlı
düzenlenen operasyon-
larda aralarında doktor,
mühendis, öğretmen, iş
adamı, yüksek tekniker-
lerin de bulunduğu bazı
kişiler, “Cennet’ten arazi
satmak” suçuyla gözaltına
alınmıştı.

Zanlıların, 2 yılda Cennet’ten
arazi satışı yoluyla 11 kişiyi en az 5
ila 6 milyon lira arasında dolandır-
dığı ortaya çıkmıştı. İşin bir tuhaf
yanı da, dolandırıcıların müşterileri
de en az dolandırılanlar kadar eğitim-
li kişilerin olmasıydı.

Martin Luther

Bu aklıma, Protestan mezhebinin kurucusu Martin Luther'le ilgili "şehir efanesi" olan öyküyü getirdi. Öykü öylesine kurnazca kurgulanmış ki, gerçek olmasını çok isterdim. Kim bilir, belki gerçektir de bize yansıması biraz "çarpıtılmış"tır.

16. yüzyılın başlarında Roma Katolik Kilisesi, ekonomik kriz nedeniyle, Papa X. Leo'nun liderliğinde Cennet'ten arazi satmakla meşguldü ve başta Erasmus olmak üzere Luther de bu işe yaman bozuk atıyordu. Hıristiyanlık için ciddi bir reform şarttı.

Martin Luther'in düşüncelerini ve neden Roma'ya baş kaldırdığını burada uzun uzun anlatacak değilim. Asıl işaret fişeğini başlatan Erasmus'tu, Luther ise onun açtığı yolda istemeyerek de olsa yola çıktı. Konunun, bu yönünü hemen her ansiklopedik bilgi veren kaynakta bulabilirsiniz. Gerisi sizin okuma hızınıza bağlı.

Gelelim sözünü ettiğim şehir efsanesine:

Martin Luther, Roma Katolik Kilisesi'ne karşı baş kaldırdığında, Papa X. Leo, Luther'i 15 Haziran 1520 tarihinde afaroz etti. Buna neden, Luther'in Roma Katolik Kilisesi'ne yazdığı mek-

Papa X. Leo

Cennetteki arazilerin fiyatları büyüklüğüne, konumuna ve "şarap musluklarına" yakınlığına göre değişmektedir.

tuplar ve ardından da Saray Kilisesi'nin panosuna duyuru asmasıydı. Eminim, böyle bir şey olduysa da Erasmus'un başının altından çıkmıştır.

Martin Luther,

Roma Katolik Kilisesi'nin cennetten arazi

sattığını duyunca, Papa X. Leo'ya hitaben Roma Katolik Kilisesi'ne 31 Ekim 1517'de bir mektup yazarak, Cennetteki arazilerin

satılık olup olmadığını onayını ister. Papalık, "yağlı bir müşteri" olarak düşünmese de, Saksonya rahibi Luther'in mektubuna cevap vererek arazilerin satılık olduğunu bildirir, ama işkillenir de.

Bu kez Martin Luther, arazilerin fiyatını

Erasmus

sorar. Kilise Saksonya rahibinin bu işin üzerine bu kadar gitmesinden iyice rahatsız olmuştur, ama ister istemez, uyduruk ancak pahalı bir liste çıkararak Luther'e gönderir. Listeye göre arazilerin fiyatları büyüklüğüne, konumuna ve "şarap musluklarına" yakınlığına göre değişmektedir.

Luther bu kez üşenmez, aynı şekilde Cehennem arazilerinin de tıpkı cennet arazileri gibi satılık olup olmadığını sorar.

Roma Kilisesi mektubunun altında bir hinlik olduğunun farkındadır, ama ne olduğunu bir türlü çözememektedir. Kardinaller, uzun tartışma

ve toplantılardan sonra, "Madem Cennet arazileri satılık, o halde Cehennem arazileri de satılık olmak zorunda. Madem Cennet arazilerini satışa çıkardık, Cehennemi satmıyoruz diyemeyiz," kararını alırlar. Kardinallerden biri, "Nasıl da oradaki araziler neredeyse bedava, talep de yok. Yollayalım gitsin mektubu," der. Zarf hazırlanır, Luther'e Cehennem arazileri ile ilgili mektup mühürlenip gönderilir:

**"Sayın Martin Luther,
Saksonya Rahibi**

Sn. Luther, Roma Kilisemize bir başvuruda bulunarak, Cennet arazilerinin satılık olup olmadığını sorduğunuz mektubunuza olumlu yanıt verdiğimizizi hatırlatırız. Ancak ikinci bir mektupla, bu defa

Cehennem'deki arazilerin satılık olup olmadığı bilgisini talep etmektesiniz.

Tıpkı Cennet arazileri gibi, elbette cehennem arazileri de satılıktır. Ancak, neredeyse hiç talep olmadığından, bugüne kadar Cehennem arazilerinden bir satış gerçekleşmemiştir. Cehennem arazileri son derece ucuz olup, neredeyse hiç para etmemektedir.

***Bilgilerinize,
İsa'nın gölgesi üzerinizde olsun.***

Papa X. Leo"

Wittenberg Kilisesi

Katolik Kilisesi'nin cevabı tam da Luther'in istediği cevaptır. Ertesi gün bütün Saksonya'yı dolaşır, toplayabildiği kadar para toplar. Saksonya Dükü III. Frederick de yüklüce miktarda bağışta bulunur. Paraları toplayan Martin Luther, afarez edilmeyi de göze alarak soluğu Roma'da alır. Türlü tartışma ve pazarlıklardan

Kilise kapısına
bildirisini asan
Martin Luther

sonra tüm Cehennem'in tapusunu üzerine geçirerek Saksonya'ya döner.

Ertesi gün Wittenberg Saray Kilisesi'nin kapısına büyük harflerle şu not asılıdır:

“Değerli Hıristiyan cemaati. Roma Katolik Kilisesi'nin satışa çıkardığı Cehennem'e ait tüm arazileri satın almış bulunuyorum. Satın alır almaz, kapısına dev bir asma kilit vurdum ve anahtarı da cebimde. Artık bundan sonra Cehennem'e gitmek yok, zira oranın kapısı artık kilitli.

Bana gelin, Protestanlığa katılın ve artık Katoliklikten ve Cehennem tehdidinden kurtulun!

Martin Luther

Protestanlığın Kurucusu

Saksonya Rahibi”

Bu bir “şehir efsanesi” de olabilir, olmayabilir de, yukarıda belirttiğim gibi. Ama “zekâ” denen bir olgunun somut göstergesidir. Martin Luther ile ilgili Rus Bilim Akademisi'nin hazırladığı kitapta buna benzer bir öykü bulunmuyor. Ancak Luther'in 95 maddede oluşan bildirisini Saksonya kilisesinin duvarına astığı biliniyor. Bu bildirin hiçbir maddesinde “cehennemin anahtarları” yok elbette.

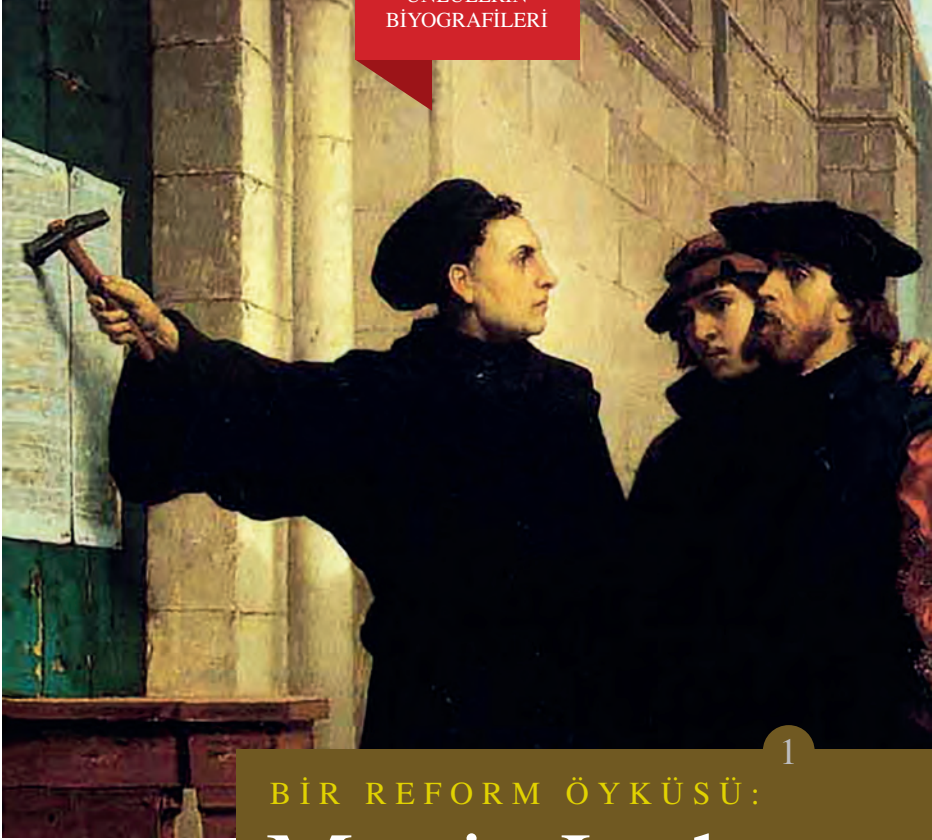
Bu şehir efsanesini yazının başına almam ise, Luther'in ve onun akıl hocası sayılan Erasmus'un kendilerini bir anda Roma Katolik Kilisesi'nin önünde bulmaları ve mücadelelerinde de başarılı olmaları. Engizisyon mahkemelerinin kıyma makinesi gibi insan biçtiği dönemlerde böyle bir “reform” hareketine girişmek, büyük cesaret ister. Ama okunduğunda anlaşılıyor ki, Luther bu konuda hiç yalnız kalmamış ve zaten Roma Katolik Kilisesi'nin itibarını yitirdiği anlarda ortaya çıkmakla da engizisyon da dahil tüm dinsel baskılardan önemli ölçüde kurtulabilmiştir. •

mumtazidil@utundunya.com.tr

İnsan sezgi gücü sayesinde tanrı ile iletişim kurabilir; her ferdin kilisesi kendi yüreğidir; kutsal kitap herkes tarafından okunup anlaşılabilir ve uygulanabilir.

Martin Luther

Yazan: MÜMTAZ İDİL

BİR REFORM ÖYKÜSÜ:

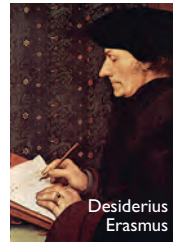
Martin Luther

Roma Katolik Kilisesi'nin Hristiyanlığı olduğu gibi tekeline almak istemesi ve Papa ile ona bağlı kardinallerin 15. yüzyılın sonlarında güçlerini doruk noktasına çıkarmaları, başta Almanya olmak üzere, kıta Avrupa'sının tümünde belirli hoşnutsuzluklar yaratmaya başlamıştı.

Protestanlığın kurucusu Martin Luther de tam bu sıralarda ortaya

çıktı. Ama arkasında akıl hocası Erasmus vardı elbette...

Luther olmasa da, Saksonya'dan

Desiderius
Erasmus

olmasa da, Avrupa'nın herhangi bir kentinden Katolik Kilisesi'ne baş kaldıracak bir rahip mutlaka çıkacaktı. Bu kaçınılmaz görünüyordu. Zira,

Katolik Kilisesi elinde tuttuğu mal varlığını ve parasal zenginliğini çevresindeki bir avuç kardinale birlikte harcamaya başlayınca, Roma Kilisesi ekonomik zorluklar içine düşmüştü. Öyle ki, kendisine bağlı “kent devletler”in birbirleriyle çatışmalarına göz yumuyor, bunlardan zengin olanların, örneğin Floransa’nın mal varlığına ciddi anlamda göz dikiyordu. Zaten tarihe “Medici Olayı” olarak da geçen kargaşalar bu dönemlere rastlıyordu.

İlk ateş, 16. yüzyılın başında Almanya’da tetiklendi. Üstelik bu kalkışılan reform hareketi yalnızca dinsel karşı duruş veya kiliseye karşı duruşla sınırlı bir olgu da değildi. Tüm Orta Çağ düzenine ve Orta Çağ

Martin Luther

dünya görüşüne karşı bir tepkiydi.

İşte bu reform hareketinin başlatıcısı olarak tarihe geçen Martin Luther, 10 Kasım 1483’te, Saksonya’da dünyaya geldi. Babası Hans ve annesi Margaret Luther, buldukları köyün yoksul bir ailesiydi. Bu nedenle de Martin Luther’in

çocukluğu sıkı bir çalışma disiplini ve yoksulluğun en uç noktalarında geçmiştir. Buna ek olarak anne ve babasının ise aksine sert karakteri Luther’in sürekli ceza ve sert disiplinli eğitim sistemiyle geçmesine neden oldu (örneğin, annesinin bir gün bir avuç fındık nedeniyle vücudundan kan çıkıncaya kadar kendisini dövdüğünü anlatır). Bu yaşadıkları ileride kendisinde büyük izler bırakacaktı.

Luther okulda da mutlu değildi. Evdeki şiddete benzer şiddet olaylarıyla okulda da karşılaşılıyordu. Kırbaç, uygulanan en sıradan işkence yöntemlerinden biriydi din okulunda.

Böyle bir çocukluktan geliyordu Martin Luther. Ama bu sert yaşam koşulları, onun hayata karşı daha dirençli olmasını da sağlayacaktı. Belki de bütün Katolik Kilisesi’ni karşısına alma cesaretini de bu sert yaşam koşullarında bulacaktı.

1497 yılında, Luther 14 yaşına bastığında Magdeburg kentindeki

« Luther

okulda da mutlu değildi. Evdeki şiddete benzer şiddet olaylarıyla okulda da karşılaşılıyordu. Kırbaç, uygulanan en sıradan işkence yöntemlerinden biriydi din okulunda.

« **Luther**
1505 yılında
dünya ile ilgili tüm
zevkleri ve yaşam
biçimini terk edip,
manastıra kapanır.

Fransiskan okuluna gönderildi. Beklediği olmamıştı. Buradaki yaşam koşulları geldiği yerdekinden çok daha ağırdı. Mainz başpiskoposu yönetiminde olan Magdeburg okulu, Orta Çağ Almanya'sının en disiplinli okulu sayılıyordu. Martin bu okula ancak bir yıl dayanabildi. Babası insafa gelmiş, katlandığı zorlukları görünce oğlu için daha iyi olacağını düşündüğü akrabalarının yaşadığı Eisenach kentine gitmesini sağlamıştı. Ancak Luther'in burada da kaderi değişmemişti. Sık sık evden kovuluyor, aşağılanıyor ve yoksul ve acımasız hayatı hiç değişmeden devam ediyordu.

İşte tam bu sıralarda Luther'in kaderi değişir gibi oldu. Zengin bir iş adamı olan Cott'un evi yakınlarında dolaşırken, Cott'un karısı Ursula'nın dikkatini çekmiş ve kadın bu hüznü genci görünce acıyıp, himayesine almıştı.

Martin Luther, "gerçek anne-baba sevgisini bu evde tattım," diye yazar. Eğitimi de tam olarak

bu andan itibaren başlar. 18 yaşını doldurduğunda Erfurt kentine yerleşir ve üniversite eğitimine devam eder. 1503 yılında lisans eğitimini tamamlar ve felsefe yüksek lisansına başlar. Ama babasının aşırı isteğiyle hukuk fakültesine kaydını yaptırır, 1505 yılında da bu fakülteden yüksek lisans diplomasını alır. İlginç olan nokta da işte tam bu yılda başlar. Luther, 1505 yılında dünya ile ilgili tüm zevkleri ve yaşam biçimini terk edip, manastıra kapanır.

Bu konuda babasına ithaf ettiği kiptaki satırlar ünlüdür. Babasına, Katolik bir rahip olmayı hiç istemediği halde, ölüm korkusu yüzünden rahipliği kabul ettiğini, 22 yaşındaki bir delikanlının güçsüzlüğü nedeniyle Tanrı'ya sığındığını yazmıştır.

Reform hareketinin başlatıcısı Luther'in yaşamındaki bu önemli karar, yani rahip olma kararı sonunda arkadaşlarıyla katıldığı bir

eğlence gecesi sonrasında arkadaşlarının rahip olma isteğinden onu vazgeçirmeye çalışmasına rağmen direnmiş, hatta üniversiteden aldığı

mektuplarda “siz” diye hitap ettiği oğluna, o andan sonra “sen” diye hitap edecektir.

Manastırdaki ilk günlerini anlatan Luther: “Eğer bir

rahip bir gün kurtuluşu rahiplik yoluyla elde etmişse, ben de buna ulaşmak zorundaydım”, demişti.

Martin Luther'in ebeveyni Hans ve Margarethe Luther

yüksek lisans diploma ve nişanları üniversiteye iade etmiştir. Bu artık kesin olmayan bir “dinsel” yola girmenin somut ifadesidir.

Oğlunun bir din adamı olmasını istemeyen Hans Luther son derece üzgün ve kırgındır. Öyle ki, oğluna duyduğu saygı nedeniyle, rahip olmaya karar verinceye kadar yazdığı

da sıkı görevler vermiş: açlık ve soğukluk nöbetleri ile canlı bir delikanlıdan deri kemik kalmıştı. Bu mücadelesinde, azizlik ideale ulaşmak için şevvetli insanı kaldırma isteğinde muazzam bir şey vardı. Kendi ifadesiyle, o “Tanrı krallığını hücum ile almalıydı”.

Bu katı Katolik disiplininin Luther nasıl kurtuldu? Asıl kilit nokta buradadır. • (Devam edecek)

Protestanlık diğer Hristiyan mezheplerinden bazı ayrımlar gösterir. Katolik ve Ortodokslar gibi ruhanî başkanları yoktur. Protestanlık; Katolik ve Ortodoks kiliselerin merkeziyetçi anlayışının tersine, çeşitli kiliseler veya mezhepler arasındaki kurumsallaşmamış bir topluluktur. Katolik inanç sisteminin çoğunluğunu korusalar da, Katolik Kilisesi'nin Papa'ya verdiği geniş yorum ve uygulama yetkisini tanımama, dini inançları daha kişisel düzeyde yaşama ve Katolik Kilisesi'nin dünyasallaşan ayin ve uygulamalarından uzaklaşma gerekçeleriyle Katolik Kilisesi'nden ayrılmışlardır.

Şah ve Mat

Satranç oynamayı bilenler değil sadece, oynamayanlar da bilirler bu iki sözcüğün ne anlama geldiğini. Yani “şah”ın işinin bittiğini.

Taraflardan birinin “şah”ı kırıp dayamayacak, hamle yapamayacak şekilde sıkıştırması durumudur bu. Hamleyi yapan tarafın karşı tarafı “şah” diyerek uyarması da nezaketen şart olup oyunun kaçınılmaz kurallarındandır.

Satranç, geçmişte MÖ 2000’li

yıllara kadar uzanan kadim bir oyun. Mısır piramitlerindeki kabartmalar böyle söylüyor. Daha sonraki zamanlarda, MS 6. yüzyılda Hindistan üzerinden başlayarak yayılmış Asya’ya, Ortadoğu ve Avrupa’ya.

15. yüzyıl Avrupa’sında soylular arasında çok popüler bir oyun haline gelince de “kraliyet oyunu” olarak anılmaya başlanmış. 20. yüzyılda da dünyanın en popüler akıl oyunlarından biri olmuş.

Anadolu Selçuklu Devleti ve öncesinde satranç oyununun Orta Asya Türk boylarında halk arasında yaygın olduğundan söz ediyor tarihi belgeler. 1500’lü yıllara ait el yazması kitaplarda, Osmanlı İmparatorluğu saraylarında da muteber olduğu yazmakta.1672 yılında III. Sultan Ahmet’in Polonya hükümdarına satranç takımı hediye etmiş olması satranç oyununa verilen de-

Osmanlı İmparatorluğu döneminde halkın oynadığı oyun, dama.

ğerin bir kanıtı. Fakat halk arasında ne kadar yaygın olduğuna dair bir bilgim yok. Osmanlı İmparatorluğu döneminde halkın oynadığı oyun, dama.

Damanın geçmişi de satranç ile hemen hemen aynı. MÖ 4000 yılına kadar uzanmakta. Oyun alanı ve taşların sayısı benzer olmakla beraber taşlar, satrançta olduğu gibi şah, vezir, kale, fil, at ve piyon gibi farklı konum, güç ve hareket olanaklarına sahip değil. Hepsisi eşit

güç, konum ve değerde. Şah’ı mat edip alaşağı etmek gibisinden bir münafıklık (!) da söz konusu değil. Ancak “dama” olmayı hak eden taş geçirir üstünlüğü ele. Piyonun da benzer bir hakkı vardır, ama ola ola vezir olabilir ancak. Her iki oyun arasındaki temel benzerlik 16 taş ile oynanmasının yanı sıra yapılacak hamlelerin önceden hesaplandığı yaman bir akıl oyunu olmaları.

Benim çocukluk ve gençlik günlerimde dama çocuk ve gençler arasında oldukça yaygın bir oyundu. ”Üç Taş” ile başlanan akıl oyunları, “Dokuz Taş” a terfi eder, dama ile taçlanırdı. Kahvehanelerde pişti ve tavlının yanı sıra dama da oynanır; kare şeklinde ve üzeri 8x8 olmak üzere 64 eşit kareye bölünmüş, iki yanında taşların bulunduğu birer küçük çekmece olan özel yapılmış en az beş, altı dama masası olurdu.

Satranç, TRT yıllarımda; Ankara Televizyonu Çocuk ve Gençlik Programları Müdürü olduğum yıllarda, satranç ustası, değerli dost

ve ağabeyim Kahraman Olgaç ile girdi yaşamıma. Onun ısrarlı önerisi ile başladık Ankara Televizyonu’nda torunu Ali ile birlikte sunduğu çocuk ve gençlere satranç öğretmeyi amaçlayan uzun soluklu program dizisini. Daha sonra İstanbul Televizyonu’nda Hüseyin Kaya’nın ya-

Kahraman
Olgaç

Ankara, Gökay Vakfı Satranç Müzesi

pımcılığını yaptığı programlarla da devam etti yıllarca satranç programları. 1991 yılında, Türkiye Satranç Federasyonu'nu kurduğumuzda yönetim kurulunda birlikte çalıştık ilk federasyon başkanı Kahraman Olgaç ve diğer değerli satranç ustası yönetim kurulu üyeleri ve satranca gönül vermiş ustalarla ülkemizde satrancın çocuklar ve gençler arasında yaygınlaşması için.

Amacım satrancın, damanın tarihçesinden söz etmek değildi aslında; Gökay Vakfı'nın Ankara'ya kazandırdığı Satranç Müzesi'nden açacaktım sözü. Ama işin işine satranç girince insan ister istemez farklı, çok yönlü düşünmeye başlıyor kaçınılmaz olarak. Gökay Vakfı'nın kurucusu Akın Gökay, en az kırk küsur yıllık dostum. Ankara'nın ve de ülkemizin başarılı iş adamlarından biri olan bu dostumun satranç takımı koleksiyonu yaptığından da eskiden beri haberdarım. Ama doğrusunu söylemek gerekirse sıradan bir merak olarak

Akın Gökay

algılamıştım o yıllarda bu tutkusunu. Ama öyle değilmiş. Kanıtı da Ankara'nın başkent oluşunun 92. yıldönümünde, 2015 yılında Ankara'ya kazandırdığı ülkemizin ilk, dünyanın en geniş koleksiyonuna sahip Satranç Müzesi.^[1]

Hobiden tutkuya dönüşen 40 yıllık satranç takımı toplama serüvenini **Satranç Müzesi** kurarak taçlandırılmış olan **Akın Gökay**, 1975 yılından bu yana 6 kita ve 103 ülkeden özen ve titizlikle topladığı,

Satranç Müzesi'nden
bir görünüş

Guinness Rekorlar Kitabı'na giren 412 satranç takımı ile birlikte toplam 585 satranç takımını bu müzede sergilenmekte. Müze, kurulduğu 2015 yılından bugüne, bir müzenin ömrü ile kıyaslanamayacak kadar kısa süre içinde yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgi odağı.

Amerika'dan Endonezya'ya, Tanzanya'dan Türkmenistan'a, Kırgızistan'dan İtalya'ya, Fransa'dan Yeni Zelanda'ya, Şili'den

Madagaskar'a yayılan geniş bir coğrafyayı kapsayan; kimileri şah, vezir, kale, fil, at ve piyonları dünyaya yön veren olayları tasvir eden ilginç satranç takımları aracılığı ile ziyaretçilerini farklı bir dünya yolculuğuna çıkararak Gökyay Vakfı Satranç Müzesi eski gelenekçi müzeler gibi değil. Toplama, muhafaza etme ve sergilemekle yetinmeyen çağdaş bir müze. Satranç eğitim seminerleri, sanat ve kültürel etkinlikler ile aynı zamanda sanat, kültür ve eğitim

merkezi. Satranç öğretimi, karşılaşmaları, 5 çayı dinleti/buluşmaları, satranç temalı film gösterim ve söyleşileri, iş çıkışı sohbetleri ile Ankaralıları için oldukça farklı kültür, sanat ve eğitimin yeni adresi.

“Satranç strateji oyunudur, analitik düşünebilmek demektir. Analitik düşünebilen, iyi bir stratejiye sahip olanlar bugünü ve geleceği doğru planlayabilir.

Özellikle gençlere, politikacılara, iş adamlarına satranç öğrenmeyi tavsiye ediyorum. Çünkü satranç başarının anahtarıdır.” diyen Gökay, *“Ankara’da müzeciliğe yeni bir soluk getiriyoruz. Burası yaşayan bir müze. Bambaşka dünyalara yolculuk etmek isteyen, sosyal buluşmalar, özel organizasyonlar düşünen herkes için renkli seçeneklerimiz var. Müze ziyaretçilerimizi müze kullanıcı haline getirme anlayışı ile hareket ediyoruz. Amacımız: müzemizi uluslararası platformda da tanıtmak ve bir dünya markası yapmak”* diye de ekliyor peşi sıra.

Müzeciliğe yeni bir soluk getirme düşüncesi, çağdaş müzecilik anlayışı kültür ve sanat alanında öncelikle önemsenmesi gereken ilkelerden biri. Çünkü asırlardır müze dendiğinde, eski eserlerin depolanıp korunmasının yanı sıra sergilendiği mekanlar gelmiş aklı. 20. yüzyılın ortalarına kadar süren bu yaklaşım, 1946 yılında Milletlerarası Müzeler Meclisi (ICOM) kurulana kadar devam etmiş. ICOM ile müzecilik yeni bir içerik kazanmış; müzeler, halka açık bütün sanatsal, teknik, bilimsel, tarihsel ve arkeolojik nesnelerin koleksiyonlarını kapsar hale gelmiş. Geleneksel müzeciliğin arama, toplama, koruma, bakım yapma ve sergilemeden ibaret işlevlerinin pabuçları dama atılıp müzeler

kültür ve bilimi toplumların tüm kesimine aktarılmasına katkı sunan kurumlara dönüşmeye başlamışlar. Yönlendirici, dönüştürücü eğitsel işlev müzelerin mimari yapılarını da büyük ölçüde etkileyerek yeniden biçimlendirir olmuş.

Bizde, 1891 yılında Osman Hamdi Bey^[2] ile başlayan müzecilik geleneği geçen yüz yıla yakın süre içinde geleneksel müzecilik anlayışı

Müzedede sergilenen bir satranç takımı

ile süregelmiş. Yıllar önce ziyaret ettiğimiz müzeleri zorunlu olmadıkça bir kez daha ziyaret etmeyi-şimizin nedeni korunup sergilenen şeylerin yerleri bile değişmeksizin bize sunuluyor olması. 1960’lı yıllardan itibaren kıpırdanmaya başlayan çağdaş müzecilik anlayışının sonucunda ortaya çıkan modern müzeler tekrar tekrar gidiyor olmamız da her seferinde aynı ya da farklı eserlerin farklı anlayış ve amaçlarla sergileniyor olmasından.

Gökay Vakfı Satranç Müzesi’nin, Ankara’da müzeciliğe yeni

bir soluk getirme, yaşayan müze olarak toplumla bütünleşme; eğitsel, kültürel ve sanatsal etkinliklere yer verme amacı bu nedenle çok önemli ve dikkatle izlenmesi gereken bir çaba. **“5 Çayı Dinletileri”**nin ilk konuğu ünlü piyanistimiz **Ayşe Ediz’in konseri, Janusz & Lech Sprotz Kardeşler’in** caz notalarını satranç taşlarıyla buluşturmaları, **Prof. Dr. Orhan Ahıskal’ın** 1826’dan günümüze uzanan müzik devrimini 5 büyük Türk bestecinin eserlerinin yer aldığı solo keman resitali ile yorumlayarak sunmuş olması bu yolda atılmış önemli adımlar. Dilerim hep böyle devam eder.

Bu konuda son olarak söyleyeceğim Akın Gökyay’ın müzecilik

alanında geleneksel müzecilik anlayışına Şah deyip kendi özel alanında bu anlayışı Mat etmiş olması.

Bir de beklentim var. Müzede satranç öğrenen çocukların, gençlerin bilişsel gelişimlerinin, bilim insanlarımız ve bilimsel yöntemlerle ölçümlenerek belirlenmesi konusunda da “Şah ve Mat” demeleri. Ankara’nın da yurdumuzun da iyi satranç bilen, oyunu kurallarına göre oynayan insanlara çok ihtiyacı var.

Teşekkürler Gökyay Vakfı, teşekkürlar Akın Gökyay... •

tekinozertem@butundunya.com.tr

[1]-Gökyay Vakfı Satranç Müzesi, Hamam Arkası Sakarya Mah. Basamaklı Sok. No:3 06230 Altındağ- Ankara

[2]-Osman Hamdi Bey (1842 - 1910) İstanbul Arkeoloji Müzesi’nin kurucu müdürü, arkeolog, müzeci, ressam ve Kadıköy’ün ilk belediye başkanı.

ZEN USTASI

Bir Zen ustası, çölde kumlar üzerinde oturmuş meditasyon yapmaktadır. Bir adam ona yaklaşır ve şöyle der:

“Beni öğrencin olarak kabul et.”

Usta, parmağıyla kumlar üzerinde düz bir çizgi çeker ve şöyle der:

“Kısalt!”

Adam, avuçlarıyla çizginin yarısını siler. Usta der ki:

“Git, bir sene sonra tekrar gel.”

Bir yıl geçer. Adam ustaya yaklaşır, usta, yine bir çizgi çizer ve der ki:

“Kısalt!”

Adam, bu kez çizginin yarısını avucu ve dirseğiyle kapatır. Usta yine kabul etmez ve der ki:

“Git, bir sonraki yıl yine gel.”

1 yıl daha geçer. Usta, tekrar kumların üzerine bir çizgi çeker ve adamdan onu kısaltmasını ister.

Bu kez, adam **“Bilmiyorum.”** diyerek ustadan cevabı kendisine söylemesini rica eder. Usta, çizginin yanına daha uzun bir çizgi çeker ve der ki:

“Şimdi kısaltı.”

Bu hikaye, Budist kültüründe ilerlemenin yolunu gösteren sırlardan biridir.

Düşmanlarınla veya diğer insanlarla boğuşmana hiç gerek yok, bunlar sana da zarar verir. Senin olgunlaşıp ilerlemenle onlar kendiliğinden yenilgiye uğrarlar.”

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Yeniden Genç Olabilseydim

Bu yazıma yılın son günü başladım. Az evvel meteoroloji, başta İstanbul olmak üzere pek çok kentte kar yağışının başlayacağını ve bu sayede büyük olasılıkla bembeyaz bir yılbaşı geçireceğimizi duyurdu.

Güzel bir haber. Yılın son günü lapa lapa bir kar yağışını kim istemez ki? Her şeye karşın içindeki umudu yitirmemeye çalışan insanlar tatlı bir koşuşturmaca içindeler. Bunu özellikle son günlerde, alışveriş merkezlerinde ve kalabalık çarşılarda sizler de rahatlıkla görebilirdiniz. Hemen her kesimden insanlar sıcak bir yuva olarak kabul ettikleri evlerini biraz daha renklendirecek ve

sevdiklerini sevindirecek bir şeyler satın almanın peşindeydiler. Tatlı bir telaş içinde odalarının yılbaşı köşesini zenginleştirecek bir süs eşyası, eşlerine çok yakışacak bir takı ya da çocukları için bir oyuncak bakınıyorlardı.

Kısaca, hemen herkes kendi

bütçesine göre bir arayışın peşindeydi. Çocukluğumdan bu yana karlı ve bembeyaz bir yılbaşı yaşamadığım için yapılan meteorolojik duyuru beni, ailemle huzur içinde yaşadığım geçmiş günlerime götürdü. Geçip giden yıllar, olaylar, yaşamıma giren insanlar. Hepsi bir bir gözlerimin önünden geçtiler. Doğal olarak en uzun süreyi hayatımın en renkli, en heyecanlı ve bir o kadar da en ikircikli dönemim olan gençlik günlerimi gözümün önünden geçirmeye ayırdım.

Sanki bir tür geçmiş muhasebesi yapar gibiydi. Kısa bir süre sonra, dışarıda kar atıştırmaya başladığında, iyisiyle, kötüsüyle, hatalarım ve pişmanlıklarımın ilk gençlik günlerimi düşünmek bana sanki bir terapi gibi gelmeye başladı. Gerçi artık altmışıma merdiven dayamış durumdayım. Bu saatten sonra geriye dönüp geçmişin pişmanlıklarını düzeltmenin olanağı yok, yine de bu muhasebemin günümüzün gençleri için faydalı olacağını düşünerek paylaşıyorum:

HAYALLERİNİZİ ASLA ERTELEMİYİN

İlk kez İstanbul'un güzelim adalarına gittiğimde on iki yaşındaydım. Çamlık koruların içinde birer sırça saray gibi görünen köşklere, sahillerdeki yalılara ve tertemiz kumsallara bayılmıştım. Öte yandan hemen Burgazada'nın karşısında ters çevrilmiş bir kaşığı andıran Kaşık Adası ise kardeşimle beni büyülemişti. Filmlerde gördüğümüz Okyanus'un cennet adalarına benziyordu. Sahile kadar uzanmış çamların arasında küçük bir ev gözümüze çarpmıştı. Onun dışında adada insan eliyle yapılmış ahşap bir iskeleden başka bir yapı yoktu. Mavi denizi ve tablo güzelliğinde yemyeşil korusuyla adanın o bakir ve doğal görüntüsü belleğimize kazanmıştı. Unutamıyorduk bir türlü.

Aradan birkaç sene geçip, yanımızda ailemiz olmadan hareket edebileceğimiz ilk gençlik günlerimize geldiğimizde en büyük düşümüz,

yakın dostlarımızla birlikte Kaşık Adası'nda bir yaz kampı kurup unutulmayacak bir gençlik anısı yaşamak olup çıktı. Artık sürekli olarak bir sabah, kimselere görünmeden Kaşık Adasına gidip, çam ağaçları arasında kuracağımız bir çadırda günler süren mace-ralı bir kamp hayatı yaşamayı düşünüyor-

duk. Planlarımız hazırды. Yanımızda bir miktar yiyecek götüreceğ, geri kalan gıda gereksinimimizi midye çıkartarak ya da balık tutarak karşılayacaktık. Minik bir sandalımız olacaktı. Su, ekmeğ vs gerektiğinde Burgazada'ya giderek alacaktık. Geceleleri geç saatlere kadar yatmayıp, adaların ışıklarını ve mehtabını seyrederek unutulmaz bir tatil anısı yaşayacaktık.

Ne yazık ki hiç gerçekleştiremedik bu düşümüzü. Sürekli olarak erteledik. Derken bir de baktık ki, yıllar yıldırım hızıyla geçmiş ve saçlarımız aklar düşmüş. Eğer ertelemeseydik bugün torunlarımız bile anlatabileceğimiz unutulmaz bir gençlik anımız olacaktı. Olamadı maalesef.

Sizler düşlerinizi asla ertelemeyin. Çok da düşünmeden yola çıkın ve gerisini olayların gidişine bırakın.

Buna benzer bir diğer pişmanlığım da Uludağ'da bir yaz mevsimi yapmayı planlayıp da ertelemelerimiz nedeniyle bir türlü gerçekleşmeyen gençlik kampıdır.

On beş yaşımıdaydım Uludağ'a ilk gittiğimde. Haziran başıydı. Teleferikten inip, Çoban Kayası denen

bölgeye giden telesiyeye binmiştik. O güne kadar Uludağ'ı dergilerde gördüğümüz karlarla kaplı görüntüleriyle biliyorduk. Oysa Haziran başında çevre adeta bir cennet gibiydi. Ağaçların arasından geçerken altımızda bazen gelincik ve papatyalarla kaplı yeşil alanlar, bazense çam ağaçlarından yapılmış küçük ve şirin kulübeler görünüyordu. Arada bir hemen yanından geçtiğimiz çam ağaçlarının uzun dalları yüzümüze değecek gibi oluyordu.

Derken köpüklerle akan bir derenin kenarında kurulmuş olan şirin bir kamp yerinin üzerinden geçtik. Bizim yaşımızda gençler derede yüzerek eğleniyorlardı. Yanımızda olan ablam bunun bir gençlik kampı olduğunu söylediğinde onlara gıpta ile bakmaya başladık. Böyle cennet gibi bir yerde yaşıtımız olan dostlarla bir tatil kampı yapmak kim bilir ne unutulmaz anılar bırakacaktı geride. Bu düşünceyle telesiyeden iner inmez kamp yerine gittik. O dönem için olmasa bile kendi çadırımızı ve malzemelerimizi getirdiğimiz takdirde hemen yandaki yeşil alana yerleşip kampın olanaklarını da kullanabileceğimiz söylendi. Tek yapmamız gereken tatil bitmeden

karar vermektir.

İstanbul'a döner dönmez bize katılabilecek birkaç macera sever arkadaşımızla konuşup onları da bize katılmaya davet ettik. Anlattıklarımız karşısında çok heyecanlanmışlardı. Hemen gereken hazırlıklara başladık. Çadır ve diğer malzemeleri temin ettik. Bir yandan da sürekli olarak Uludağ kampımız hakkında düşler kuruyorduk. Orada edineceğimiz yeni dostları, gündüzleri o pırl pırl derenin serin sularında geçireceğimiz eğlenceli dakikaları ve geceleri kamp ateşinin etrafında yaşayacağımız saatleri düşledikçe sabırsızlanıyorduk.

Ne yazık ki, o da olmadı.

Önce bir arkadaşımızın hiç beklemediği bir dersten sınıfta kaldığını öğrendik. Tatilin geri kalan kısmını kursa giderek geçirecekti. Demeye kalmadan hepimizin ufak tefek bazı mazeretleri çıktı ve o düşümüz de gerçekleşemedi. Buna karşın pırl pırl bir haziran günü, bindiğimiz telesiyejle Uludağ yaylalarının üzerinde süzülürken gördüğümüz o cennet doğayı ve gençlik kampının insana heyecan veren görüntüsünü hiç unutamadık. Keşke gerçekleşseydi. Çünkü insan yaşamının en unutulmaz anıları ilk gençlik çağı denilen on beş ve on altı yaşları arasında yaşananlardır. Ne yazık ki çeşitli bahanelerle erteledik o düşü. Ne denli yanlış yaptığımızı aradan yıllar geçtikten sonra şimdilerde çok daha iyi anlıyoruz.

Sevgili gençler, sizler hiçbir düşünüzü ertelemeyin. Bu konuda çok fazla titiz olmayın. Çünkü yaşayacaklarınız gelecekte hep sizde kalacak

Sizler de ileride sevgiyle anımsanmak istiyorsanız daha munis ve daha dost canlısı bir tavır sergileyin.

güzel anılar olacaktır. Benim o günlere geri dönme şansım artık yok. Oysa sizler henüz yolun başındasınız. Günümüzde daha iyi olanaklar bulabilirsiniz. Yeter ki cep telefonlarının ve internetin başında harcadığımız saatleri azaltıp, sosyal ilişkilere ve düşler kurmaya daha fazla zaman harcayın. Biraz çaba gösterirseniz pek çok düşünüzün gerçekleştiğini göreceksiniz kadar zaman var önünüzde.

Sizlere son bir önerim de sosyal ilişkilerinizde çok iddiacı ve ben merkezli olmamanızdır. Sürekli kendisini öne koyan insanlar pek sevilmazler. Daha az konuşup daha çok dinleyin, öğrenin ama herkes beni dinlesin iddiasında olmayın hiçbir zaman. Bugün geçmişe dönüp baktığımda en kolay gözden çıkarttığım ya da az anımsadığım gençlik arkadaşlarımı bu tür iddiacı karakterlere sahip olanlar arasında görüyorum.

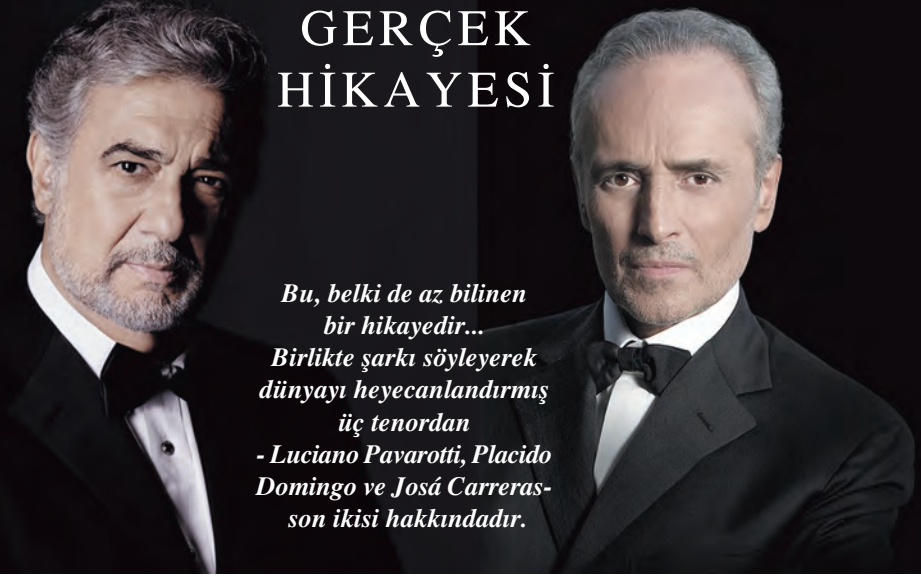
Sizler de ileride sevgiyle anımsanmak istiyorsanız daha munis ve daha dost canlısı bir tavır sergileyin. Göreceksiniz, saçlarınıza aklar düşüp, torun torbaya kavuştuğunuz dönemde bile sizi unutmayan, sevgiyle anıp, arayan eski dostlarınız olacak.

Benden söylemesi. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

İki Tenorun

GERÇEK HİKAYESİ

*Bu, belki de az bilinen
bir hikayedir...
Birlikte şarkı söyleyerek
dünyayı heyecanlandırmış
üç tenordan
- Luciano Pavarotti, Placido
Domingo ve José Carreras-
son ikisi hakkındadır.*

Derleyen: BARIŞ AKYOL

İspanya'ya hiç gitmemiş olanlar bile Katalanlar ile Madridliler arasındaki rekabeti bilir, çünkü Katalanlar İspanya'ya hükmeden Madrid'den bağımsızlıklarını almak için mücadele ediyorlar. Placido Domingo Madridlidir ve Jose Carreras Katalandır. Politik nedenlerle, 1984'te, Carreras ve Domingo birbirlerine düşman oldular. Çok popüler oldukların-

dan ve dünya çapında arandıklarından, ikisi de kontratlarında, sadece eğer diğer tenor davet edilmezse şarkı söyleyeceklerini bildirdiler.

1987'de Carreras, rakibi Placido Domingo'dan daha acımasız bir düş-

manla karşılaştı. Korkunç bir teşhis ile alt üst olmuştu: Kan kanseri!

Kanserle mücadelesi çok acılı idi. Sayısız tedavi gördü, bunun yanısıra kemik iliği nakli yapıldı ve kan nakli yapıldı, bunlar için ayda bir kez ABD'ye gitmek zorundaydı.

Bu koşullar altında çalışmıyordu, bu yolculukların ve tıbbi tedavilerin yüksek maliyeti maddi durumunu güçleştirmişti.

Parası bittiği zaman, Madrid'de, tek amacı kan kanseri hastaları için tedavi desteği sağlamak olan bir vakfi keşfetti. **Hermosa Vakfı**'nın desteği sayesinde Carreras hastalığı yendi ve şarkı söylemeye geri döndü. Bir kez daha yükselmiş ve layık olduğu statüye ulaşmıştı ve Vakıfa katılmaya karar verdi. Vakfın yasalarını okurken, Vakfın kurucusunun, en önemli katılımcının ve vakfın başkanının Placido Domingo olduğunu öğrendi.

Daha sonra, Placido

Domingo'nun bu organizasyonu sadece onun tedavisine yardımcı olmak için orijinal olarak kurduğunu, ama Carreras'ın "düşmanından" yardımını kabul etmeyebileceği gibi bir durum olur diye isminin gizli kalmasını istediğini keşfetti. Ancak, bu hikayenin en dokunaklı bölümü onların karşılaşmasıdır...

Placido'nun Madrid'teki konserlerinden birinde, Carreras konseri bölüp, alçakgönüllü bir şekilde dizlerinin üzerine çöküp, ondan başışlanmayı istedi ve seyircilerin önünde ona teşekkür etti.

Placido, onun kalkmasına yardım

etti ve kocaman bir kucaklama ile büyük dostluklarının başlangıcını mühürlediler.

Placido Domingo ile yapılan bir röportajda, muhabir ona neden **Hermosa Vakfı**'nı kurduğunu sordu, düşmanının bundan yararlanmasının yanısıra rakibi olan tek sanatçıya yardım etmişti. Yanıtı kısa ve kesin idi: **"Bunun gibi bir sesi kaybedemeyiz...."**

Bu insanın sevecenliğinin gerçek hikayesidir ve bir örnek ve ilham kaynağı olarak hizmet etmelidir...

Bir dahaki sefere kayan bir yıldız gördüğünüzde... Onu kalbinizde saklayın, O, başkalarına sevgisini verme amacına ulaşmış birisinin ruhudur... •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Zaman Makinesi Gerçek Oldu

Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesi NASA, bilim dünyasında ‘zaman makinesi’ olarak adlandırılan yeni teleskobun yapımını tamamladı. 8,8 milyar dolara mal olan James Webb Teleskobu sahip olduğu teknoloji sayesinde evrenin Big Bang’den 200 milyon yıl sonraki halini inceleyebilecek. İnsanlığı 13,6 milyar yıl öncesine götürecek ‘zaman makinesi’nin

testleri başlayacak. James Webb Teleskobu 2018’de Hubble’ın yerini alacak. Hubble’a kıyasla uzayı daha ayrıntılı inceleyebilecek olan James Webb’in dünya dışı yaşamın keşfinde de etkili olması bekleniyor.

2 Çin’de Uçak ve Tren Yasağı

Çin Komünist Partisinin resmi yayın organlarından “Global Times” gazetesi, Ulusal Kalkınma ve Reform Kurulunun kredi notu düşük olduğu için milyonlarca kişinin uçağa ve trene binmesini yasakladığını yazdı. Buna göre, 4,9 milyon kişi

uçacağı, 1,6 milyon kişi de trene binemeyecek. Kurulun Başkan Yardımcısı Lien Veyliang, uygulanan katı ceza sistemi sayesinde, kredisini ödemeyen 400 binden fazla kişinin borçlarını kapattığını dile getirdi.

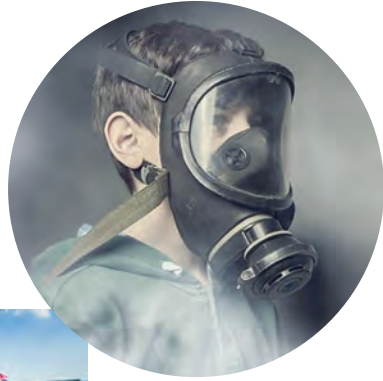
3 En Kısa Süreli Uçak Seferi

Almanya ile İsviçre arasında düzenli olarak yapılacak dünyanın en kısa süreli uçak seferleri Bodensee Gölü üzerinde başlatıldı. Seferleri düzenleyen Avusturyalı havayolu şirketi, ilk kez İsviçre'nin St. Gallen/Altenrhein havaalanından Almanya'nın Friedrichshafen kentine gerçekleştirilen seferin 8 dakika sürdüğünü bildirdi. Bodensee Gölü sahilinde yer alan kentler arasındaki mesafenin havayoluyla yaklaşık 20 kilometre olduğu ve seferlerin günde 2 kez düzenleneceği vurgulandı.

4 2 Milyar Çocuk Zehir Soluyor

Dünyada 2 milyar çocuk zehirli hava soluyor. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu UNICEF, dünya genelinde yaklaşık 2 milyar

çocuğun zehirli hava solduğu uyarısında bulundu. UNICEF tarafından yayımlanan raporda, bu çocukların büyük bir kısmının Hindistan'ın kuzeyinde, 620 milyonun Güney Asya'da,

520 milyonun Afrika'da, 450 milyonun Doğu Asya'da yaşadığı belirtildi. Raporda, her yıl dünya genelinde 5 yaşından küçük 600 bin çocuğun hava kirliliğine bağlı rahatsızlıklar nedeniyle hayatını kaybettiği de ifade edildi.

5 Penguene Kıyafet Dikildi

Orlando'daki Deniz Dünyası adlı doğal parkta, tüy kaybı yaşayan bir penguene, doğasına uygun dalgiç kıyafeti dikildi. Adelie adlı penguinin yeni giysisi, yüzmesine, yemek yemesine ya da uyumasına engel oluşturmayacak şekilde gerçeğine uygun hazırlandı. Penguenlerde tüy dökülmesine rastlanması doğal kabul ediliyor. Ancak bu durum, onların vücut ısılarını düzenlemelelerine engel oluyor.

5 İngiltere'de Diyabet Alarmı

İngiltere'de Halk Sağlığı yetkilileri, 2035 yılına kadar her 10 yetişkinden 1'inin diyabet hastalığına yakalanma riski altında olduğunu açıkladı.

Uzmanlar, hastaların yüzde 90'ının obezite ile bağlantılı Tip-2 diyabet hastası olduğunu belirterek, hastaların İngiltere Ulusal Sağlık Hizmetleri'ne maliyetinin, bütçenin yüzde 17'sini oluşturduğunu ifade etti. Uzmanlar ayrıca Tip-2'nin tedavisinin Ulusal Sağlık Hizmetleri'ne yükünün, sistemi iflasa sürükleyecek kadar ciddi olduğunu da vurguladı.

6 Kadın-Erkek Eşitliği 170 Yıl Sonra

Dünya Ekonomi Forumu kadın-erkek eşitsizliği ile ilgili 144 ülkeyi kapsayan bir araştırma yaptı.

Sonuçlara göre; ekonomi alanında eşitlik konusunda İzlanda üst üste birinci sırada yer alıyor. İzlanda'yı, Finlandiya, Norveç, İsveç izliyor. Almanya 13, Hollanda 16 ve Fransa 17'nci olarak kayıtlara geçti. Bu tabloya göre; cinsiyet eşitsizliğinin 170 yıl sonra yani 2186 yılında son bulacağı tahmin ediliyor.

7 Büyüyen Ayakkabı Tasarladı

Dünyadaki yoksul çocuklar için büyüyen ayakkabı tasarladı. ABD’li bir genç, 2007 yılında Kenya’da sokakta, bir kız çocuğuna ayakkabısının küçük geldiğini gördü ve “Büyüyen Ayakkabı” projesine başladı. Yoksul çocukların yaşadığı bu sorunun giderek arttığını ve çözüm bulunamadığını düşünen genç, 5 yılda 5 numara büyüeyebilen ayakkabıları tasarladı.

8 Afeti Haber Veren Uydu

Çok sık şiddetli fırtınalara esir olan Japonya, Himawari-9 meteoroloji keşif uydusunu fırlattı. Uydu, 2022 yılında Himawari-8’in yerine geçerek tam kapasiteyle çalışmaya başlayacak. Yüksek çözünürlükte renkli fotoğraf çekebilecek kamera ekipmanı ile donatılan keşif uydusu, Japonya ve çevresi için afet uyarılarında bulunacak.

9 Antalya’da 4 Oda Mezar Bulundu

Antalya’nın Demre İlçesi’nde Myra- Andriake Antik Kenti’ndeki

kazı çalışmalarında 4 oda mezar bulundu. Çalışmaların sonunda Roma dönemi tiyatrosu, Bizans dönemi Aziz Nikolaus Kilisesi, çok iyi korunmuş şapel duvarındaki fresko, Andriake liman tesisleri, Bizans dönemi boya maddesi üretim tesisleri, su kanalları, sarnıçlar, 2 bin 300 metrekare büyüklüğündeki granarium gün ışığına çıkarıldı. Henüz gün yüzüne çıkarılmayan büyük bir Artemis Tapınağı ile duvarı kısmen görünen piskoposluk sarayının da olduğu belirtiliyor.

10 Heathrow Havaalanı Projesi

Londra’daki Heathrow Havaalanı’nın genişletilmesi kararlaştırıldı. Hükümet, Avrupa’nın en fazla sefer yapılan havaalanına üçüncü bir pist inşa edilmesine onay verdi. Bu duruma, çevreci örgütler ve bölge sakinlerinden itirazlar devam ediyor. Projeye karşı olan siyasiler arasında da eski Londra Belediye Başkanı ve Dışişleri Bakanı Boris Johnson bulunuyor. Karar, önümüzdeki yıl Parlamento’da oylanacak. •

sezinsan@butundunya.com.tr

Çocuklardan Çocuk Olmadıklarını Öğrendim

Yazan: MICHAEL DRURY

Bir gece bir arkadaşımın beş yaşındaki oğlunu yatırdım ve ışığı söndürürken, “İyi geceler, tatlım” dedim. Tüm çocukların bundan hoşlanacaklarını düşünüyordum. Çocuk, “Ben pasta değilim” diye yanıt verdi.

Buna benzer iki şey daha denedim. Çocuk her ikisini de reddetti. Sonunda, “Peki, nesen sen?” diye sordum. Büyük bir gurur ve sabırla, “Ben bir insanım” dedi.

Çocuklarla daha sonraki karşılaşmalarımda bunu hep anımsamaya çalıştım. Kendi çocukları olmayan tüm insanlar gibi ben de küçük dostlarımla çok iyi anlaşıyorum. Beş aylıktan büyük tüm çocuklar benim dostumdur. Hepsi üstünde ayrı ayrı düşünür, fikir sahibi olurum. Sonuç olarak yetişkinlerin çocuklara karşı olan davranışlarında egemen olan isteklerle dolu düşünceler beni her zaman şaşırtmıştır. Ben çocukları tek bir sınıf olarak düşünmüyorum. Görüyorum ki iyi, kötü, zeki, neşeli ya da

gaddar olabilirler. Tıpkı yetişkinler gibi... Onun için her türlü arkadaşlığımız oluyor. Arkadaşlık ilerlese bu, kendiliğinden ve dürüstce olur. Olmazsa her iki taraf için de birşey yapmak zorunluluğu yoktur.

Çocuklar çok anlayışlıdır. Bir çocuğu pohpohlayabilirsiniz fakat bunu yaparken çok dikkatli olmak zorundasınız. Çocuk, sözlerinizde ince bir alay, gizli bir amaç olup olmadığını anlar ve hoş olmayan bir durumdan kaçınır.

Bir partide on yaşında oldukça

gösterişsiz bir kız çocuğa güzel olduğunu söyledim.

“Teşekkür ederim, belki bir gün gerçekten güzel olurum” dedi.

Ağzım açık kaldı. Güzelliğin bir duygu olduğunu biliyordu belki, fakat bu düşünce onu rahatsız ediyordu. Onu övmeye devam etsem bunu hakaret sayacak ve bana olan güveni sarsılabilecekti.

Oniki yaşındaki bir erkek çocuğu gereksinimi olduğunu düşündüğüm

için, biraz pohpohlamayı denemiştim, fakat çok ileri gitmişim. Onu öven üç beş sözümden sonra, “Bu ağız kalabalığını bırakalım artık” dedi.

Yumuşak bir sesle, “Touche” diye yanıt verdim.

“Touche ne demek?” diye sordu.

“Sen kazandın demek” dedim.

“Ben aynı şeyleri söylemeye çalışıyordum. Seni sevdiğimi anlatmak istiyordum.”

Gülerek, “Mesajınızı aldım” dedi.

Sonra kızıp kızmadığımı sordu. “Hayır” dedim. “Birşeyler öğrendim. Birbirinden birşeyler öğrenmek iki insanın arkadaş olmasına yardım eder.”

“Ne öğrendiniz?” diye sordu.

“Ne zaman susmam gerektiğini” diye yanıt verdim.

“Ben de birşey öğrendim” dedi, “Touche’nin ne demek olduğunu.”

**Bir partide
on yaşında oldukça
gösterişsiz bir kız
çocuğa güzel
olduğunu söyledim.
“Teşekkür ederim,
belki bir gün
gerçekten güzel
olurum” dedi.**

Bir çocuğun samimiyeti insanı kızdırmaz, tam tersine çok akılcı ve zevk vericidir. Bunun nedeni çocuklar büyüklerden daha dürüst olduğu için değil, daha henüz yalnızca kendi kendileriyle meşgul oldukları içindir. Havacı filozof Antoine de Saint Exupery insanlar arasındaki bağlılıkların çabayla kurulabileceğini ve öğrenilmesi gereken bir şey olduğunu söyler. Diğer insanlara değer verilmesi gerektiğini çocuklara biz büyükler öğretmeliyiz. Çocuk yetiştirmek budur. Öteki kişilerin duyguların saygı duymak olgun düşüncenin bir parçasıdır.

Günümüze sevginin bir çocuk için gereken herşeyi yapabileceğine inanılır fakat sevginin farklı biçimleri olduğunu unutmamak gerekir. Küçük bir kız tanırım, annesi ile babası onu çok sevdikleri halde gereksinimlerini anlamamaktadırlar. Çok zeki bir çocuktur. Bu konuda kardeşlerini hatta annesiyle babasını da geride bırakmıştır. Okul idaresi onu özel bir okula göndermek ister. Küçük kız da bunu çok istediği halde annesiyle babası aileden ayrı büyüyeceğinden ve bu yüzden mutsuz olacağından korkmaktadırlar. Çocuk yeteneklerinin farkındadır ve “Ailem akıllı oluşumdan memnun değil, öteki çocuklar gibi olmamı istiyorlar” diye düşünür.

Bilgisizce hareket etmek çocuğun ruhunu öldürebilir. Çocuğu istemediği birşey olmaya zorlayan sevgi, kötü sonuçlar doğurabilir.

Çocuklar bize neler borçludurlar?

*Havacı filozof
Antoine de Saint Exupery
insanlar arasındaki
bağlılıkların çabayla
kurulabileceğini ve
öğrenilmesi gereken bir şey
olduğunu söyler.*

Bir gün küçük dostlarımdan biri, “Sizin yanınızda oluşum size büyük bir önem kazandırıyor mu?” diye sordu.

“Ne demek istediğini anladığımı sanıyorum” diye yanıt verdim.

Neşeyle, “Ben de” dedi. “Yalnızca annemle babam hep kendilerini önemli insanlar yaptığımı söylüyorlar. Okulda kötü notlar alırsam insanlar onlara yukarıdan bakarlarımış. Anlayamıyorum.”

Çocukları, yaşamımıza bir anlam verdiklerine inandırmamız çok ilgi çekicidir. Bu tam aksi yönde olmamalı mıdır? Onları, yaşamın yaşamaya değer olduğuna inandırmamalı mıyız? Bize eğer yaşama gücünü onların verdiği inaniyorsak bu bizim amacımız, bizim sorumluluğumuzdur,

onların değil.

Hiç kimsenin duygularının birbirine tümüyle uyamayacağını yaşam bize öğretmiştir. Böyle bir şeyi çocuklarımızdan nasıl bekleyebiliriz? Ayrılık, kendimizi salıvereceğimiz bir durum değildir. Bir çocuğun karakterini kabul etmemiz gerektiğini gösteren bir gereçtir.

Çoğu çocukların eleştirici yönlerini görünce körleştirmeye çalışırız. Hem onların canlı ve yaratıcı olmalarını isteriz hem de yaratıcı düşüncenin geleneklerini aştığını düşünerek onların düşünce özgürlüklerini kısıtlamaya kalkarız.

Ortaokula giden küçük bir kız bana bir tür kompliman yaptı. “Büyüdüğüm zaman sizin gibi olacağım, annem gibi değil” dedi.

Hiçbir şey söyleyemedim. Bir kez orta yaşın altındaydım. İkincisi, annesi arkadaşımdaydı ve şu ya da bu biçimde kusurlarını konuşmak istemiyordum.

Eleştirmek, bir düşünce, bir değerlendirme ve anlama yoludur. Eğer bir çocuğun fikrini açıkça

söylemesini, ne demek istediğini anlatmasını ve anlatmak istediği şeyi söylemesini istiyorsak onun düşüncelerini hoşumuza gitmese de dinlemek zorundayız. Çocuklarla eğer her gün birlikte olsaydım, anne ve babaların düştükleri hataları benim de yapacağıma kuşku yok. Yalnızca çocuklarla tam bir anlaşmanın olanaksız olduğunu unutmamaya çalışırdım.

Bir öğleden sonra eve döndüğüm zaman apartmanda benim oturduğum dairenin önünde bir grup kız çocuğunun oynadığını gördüm. Bir kitabın sayfasını yırtmışlardı ve yapıştırmak için bende birşeyler olup olmadığını sordular. İstediklerini verdim. Kibarca teşekkür ettiler. Sonra içlerinden biri, “Şimdi artık gidebilirsiniz” dedi.

Yavaşça içeri girdim ve kapıyı kapattım.

Burada arkadaşlarımla çocuklarının bana öğrettiği şeylerin özü vardı. Olduğunuz gibi görünün, verebildiğiniz kadarını verin, sonra da kendi işinizle uğraşın. Şimdi bu direktifi yerine getiriyorum. •

Gözle Gönül Arası
Mehmet Uhri

İçimizdeki Kötü

Hayatı korkularımıza teslim ettiğimiz yetmezmiş gibi bunun son derece doğal, alışılmış bir hayat olduğu konusunda uzlaşmış görünüyoruz. Üstelik, korkularımızı çocuklara aşulamakta, onlara öncelikle nelerden korkması gerektiğini öğretmede de üstümüze yok.

Annesinin kedi köpektan çekindiğini gören çocukların evcil hayvanlara yaklaşmakta zorlandığına, uzak durduğuna çoğumuz şahit olsak da sonuç değişmiyor. Tüketim çılgınlığını körüklemek için reklamlarda kullanılan argümanların çoğu da bireysel eksiklik ve kaygıları işaret edip korku toplumunun duvarlarını yükseltiyor. Markasını bilmediğimiz şampuan veya diş macunu bile kullanmaktan korkuyoruz.

Korku sözcüğünün pek istenmeyen bir sözcük olduğunu bildiğimiz için tedirgin olma, endişelenme ve hatta serzeniş gibi sözcüklerle yumuşatmaya çalışırken ne kadar komik durumu düşüğümüzün de farkında değiliz.

Hayatın kaybedilmemesi gereken bir kazanım olduğuna o kadar inanıyoruz ki bir sabun köpüğüne benzeyen hayatlarımızı uzun süre bozulmadan tutma kaygısıyla nerede nasıl yaşadığımızı anlamadan görmeden “ha patladı, ha patlayacak” korkusunu hayatın ortasına yerleştireveriyoruz.

Çocuklarımıza sevgimizi sunup, sevgi ve huzur dolu bir dünya sunmayı hayal etsek de onlar öncelikle gözlerimizdeki korku ve kaygıyı görüyor.

Çocuklarımıza sevgimizi sunup, sevgi ve huzur dolu bir dünya sunmayı hayal etsek de onlar öncelikle gözlerimizdeki korku ve kaygıyı görüyor. Korkuların egemen olduğu sevgisiz bir dünyadan yakınıyor

ancak çoğunluğa bakıp hayatın normalleşmesinin böyle bir şey olduğu zannıyla değiştirmek için kılımızı bile kıpırdatmıyoruz.

Birilerinin sevgi ve ilgi dolu yaklaşım veya yardımına bile kaygı ile bakıyor, art niyet arıyoruz. Korkular hayatımıza o denli işledi ki insanoglundun içindeki kötünün farkındayız. Ne zaman kime nasıl bir kötülük yapılacağı tedirginliği ile kabuğumuzu sağlamlaştırmaya uğraşıyor, susup bekliyoruz.

Göçlerin yarattığı trajedileri, insanlık ve değerlerinin bir kenara itildiği iç savaş görüntülerini, canlı bomba eylemlerini ve bu durumlara cılız da olsa vicdani ile haykırırların susturulma çabalarını her şey normalmiş gibi izlemekle yetiniyoruz. Yaşananları onaylarsak da olmaması için çabalamada kendimizi yetkin bulmuyor, böyle bir görevimiz olmadığını düşünmüyoruz. Otoriteye boyun eğip suskun kalmakla yaşananlara zımnem onay verdiğimizizin de çoğumuz farkında. Herkesin aynı şeyi yapması, suskun kalıp yaşanan kötü olaylara ses çıkarmıyor oluşu vicdanımızı yatıştırmaya yetmese de üç maymunu oynamayı sürdürüyoruz. Süreç bir şekilde dönüp kendi canımızı acıttığında ise diğerlerinin nasıl bu kadar duyarsız olabildiğine hayret ediyor sonra yine hiçbir şey olmamış gibi hayatı kendi akışında sürdürmeye çabalıyoruz.

Peki, ama nasıl yapıyoruz bunu? Böyle olabilmeyi nerede, nasıl, kim öğretti bize?

Ne zaman
kime nasıl bir
kötülük yapılacağı
tedirginliği ile
kabuğumuzu
sağlamlaştır-
maya uğraşiyor,
susup bekliyoruz.

Bilindiği gibi temel davranış kalıplarını aile ortamında öğreniyoruz. İstenen ve istenmeyen davranışların ayırımını, iyiyi ve kötüyü, dürüst olmayı, doğrudan yana olmayı, yalan söylememeyi, çalışkan olmayı öncelikle ailenin beklentileri ile öğreniyoruz. Bu öğrenim sürecinde ödül/kabahat veya suç/ceza gibi zıt kavramlar ile birlikte hayatın uç noktaları olduğunu ve toplumun beklentilerine uygun bir denge geliştirmek gerektiğini de önce aile sonra içinde yaşadığımız toplum öğretiyor.

İtaat etmeyi de ailede öğreniyoruz...

Ailede başlayan itaat eğitimi okulda öğretmene, büyüklere, inanç sistemlerinde din adamlarına, tanrıya ve kutsallara, toplumda ise otoriteye itaat etme biçimiyle

hayatımıza yayılıyor. Üyesi olduğumuz topluluk, toplum, cemaat görüş bildirdiğinde veya emir verdiğinde aykırı düşmemek, çirkin ördek yavrusu gibi görünmemek için itaat etmek gerektiğine inanıyoruz.

Davranışlarımızı sessizce yöneten veya kontrol eden tüm bu otoriter referans sistemleri ile kendi vicdanımız arasında sıkıştığımız anlarda sorunun varlığını fark ediyoruz. Ailemizden edindiğimiz ahlaki ve insani değerler ile otoritenin dayattığı davranış, görüş veya düşünce sistematığının uyuşmadığı durumlarda çoğunlukla karşı çıkmayıp uyum göstermeyi veya sessiz kalmayı seçiyoruz.

Toplumun ileri gelenlerinin veya çoğunluğunun gür çıkan sesi temel ahlaki normlara uymayan bir şeyler

İçinde bulunduğumuz çoğunluğun ortak aklının yanlış yapmayacağına itiraz etmeksizin inanmayı ve vicdanımızın sesini bastırıp ses çıkarmadan uyum göstermeyi aile ortamında öğreniyoruz.

dikte ettiğinde eğitimini ailede aldığı itaat mekanizması sessizce devreye giriyor.

İnsanın kötü ve istenmeyen davranışlarda bulunabileceğini, başka insanlara zarar verebileceğini ancak bunların önlenmesi veya cezasız kalmaması gerektiğini içimizdeki adalet terazisi haykırsa da toplumun yüksek yararları işaret edilerek otoritenin bu suçları işlemesine göz yumulabiliyor.

İşte böylesi durumlarda içimizdeki fırtınayı bastırmak, aykırı ve isyankâr görünmemek, ceza almamak için otoriteye itaat etmek veya sessiz kalma kolaylığına sığınmada insanoğlunun üstüne yok. Beklenen davranış kalıbı sadece itaat etmek, yapılan işin ahlaki ve insani olup olmadığını sorgulamadan, niteliğine bakmadan sadece emirleri uygulamak olabilir. Bu durum en açık şekilde emir komuta sistemi ve itaat mekanizmasının tartışmadan uygulandığı askeri ortamlarda yaşanıyor.

Görüyoruz ki; Her şey itaat etmekle başlıyor.

İtaat etmeyi, toplumun genel kabullerine direnmeyi, vicdanımızın elvermediği noktalarda ise yine çoğunluğa uyup susmayı, seyirci kalmayı veya kabullenmeyi aile ortamında öğreniyoruz. Haklı olduğumuz noktalarda aile büyüklerimize ses çıkarabilmek mümkün olsa da toplum içinde kralın çıplak olduğunu haykirabilmek hiç de kolay olmuyor.

Çevremizde yaşanan onca kötülüğe sessiz kalıp gözle-rimizi yumarken kendimizi bir kurban çaresizliğinde görme eğilimimiz “ne şanssızım ki bu olaylara şahit oluyorum, keşke benim gözümün önünde olmasaydı da hiç yaşamamış olsaydım” diyerek olayı kişisel bir trajediye dönüştürmede de üstümüze yok. Kendimizi bu şekilde avutmamız bir yere kadar işe yarasa da başkalarının gözünde “kötü” olmaktan kendimizi alamı-

yor, tedirgin oluyoruz. Yakın çevremize bakarak “İyi de herkes böyle yapıyor, bir enayi ben miyim?” diye avunabilesek de bilinç dışımız masumiyetimizi yitirdiğimizi fısıldıyor. Daha da içine kapanma eğilimine giriyoruz.

İçimizde bir yerlerde kötü bir insan olduğu ve suskun kalarak bile olsa kötü bir şeyler yaptırdığı düşüncesi vicdanımızı kemirmeye devam ediyor. İçimizdeki kötüyü ne kadar dışsallaştırsak da onun varlığını ve faaliyette olduğunu derinden hissediyoruz.

Her insan gibi öleceğimizi bilip kendimizin öleceğine nasıl inanmıyorsak, tüm insanların içinde potansiyel olarak kötülüğün olduğunu bilip kendimizin kötü olabileceğine de inanmıyoruz. Aile ortamında öğretildiği gibi otoriteye itaat edip onayını aldığımız sürece kötü insan olmayacağımızı düşünüyoruz. Soykırımlar başta olmak üzere tarih boyunca yaşanan pek çok insanlık trajedisinde kendimiz gibi sıradan insanların verilen emri yerine getiriyor veya işini yapıyor olmanın gönül rahatlığı içinde davrandığına şahit olsak bile kötü olabileceğimizi düşünmüyoruz.

İyi davranışlarımızın sorumluluğunu almada ve ödül beklemede otoritenin gözünün içine bakıyor, insanlığın temel değerlerine, insani özüne zarar veren “kötü” davranışlarımız için de mazeret üretip yine aynı otoriteden bağışlanmayı bekliyoruz. Toplum olarak insanlığa karşı bir suç işlenmiş ve bu

ortaya çıkmışsa içimizdeki kötü ile yüzleşmek yerine inkâr ediyor veya sesimizi yükseltip baskın çıkmaya çabalıyoruz.

Tüm bunları öncelikle aile ortamında öğreniyoruz.

İçinde bulunduğumuz çoğunluğun ortak aklının yanlış yapmaya-çağına itiraz etmeksizin inanmayı ve vicdanımızın sesini bastırıp ses çıkarmadan uyum göstermeyi aile ortamında öğreniyoruz. Kötülüğün iyi aile terbiyesi ve inanca eğitimi almış insanların içinde de olabildiğini görmemize karşın kendimize “kötü insanlığı” yakıştıramıyoruz. Ölenin ardından onca söylenecek söz varken “iyi bilirdik” deme gereği

duymamız bile aslında içimizde bir yerlerde kötü olabileceğimize dair kaygı ve sıkıntının devam etmekte olduğunun işareti olarak görülebilir.

İyiye kötüyü ayırt etmeyi bilmek ve yeri geldiğinde tüm üst kimliklerden arınmış salt insan gerçeği üzerinden kötü olduğu görünen bir davranış için vicdanımızın sesini yükseltip “hayır” diyebilmele çocuktan katil yetiştirebilme sürecinin kırılacağına da farkındayız.

Bir yerden başlamak gerekiyor. Aynadaki görüntüyle yüzleşmeye hazır mıyız? •

mehmetuhri@butundunya.com.tr

Anne Babalarla Başbaşa

Melek Şirin Tolga

En İyi Arkadaşınız

Kim?

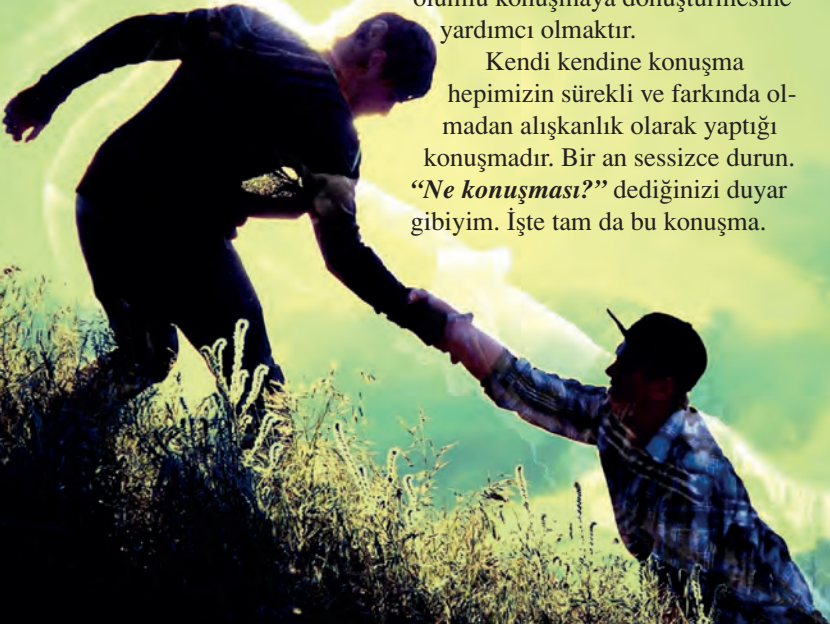
Çocuklarınıza sonsuza kadar en iyi arkadaşlarının kendileri olduğunu öğretin. En iyi arkadaşınızın hayatınız boyunca yanınızda kalacağını ve size destek olacağını bilmek nasıl hissettiriyor? Harika! değil mi?

Bu mümkün... Nasıl mı? Kendi kendinin en iyi arkadaşı olarak. Çocuğunuza kendi kendisinin en iyi arkadaşı olmasını öğretmek

belki öğretebileceğiniz en önemli becerilerden biridir.

Bu beceriyi öğretmenin kilit noktası kendi ile konuşmalarını olumlu konuşmaya dönüştürmesine yardımcı olmaktır.

Kendi kendine konuşma hepimizin sürekli ve farkında olmadan alışkanlık olarak yaptığı konuşmadır. Bir an sessizce durun. **“Ne konuşması?”** dediğinizi duyar gibiyim. İşte tam da bu konuşma.

Kendisiyle yaptığı olumlu konuşmalar çocuğunuzu güçlendiren ve yüreklendiren olumlama cümleleri içerir.

Bazen düşüncelerimizde konuşuruz bazen yüksek sesle konuşuruz. Farkında olsak da olmasak da her zaman bir şey hakkında düşünüyoruz ve kendimize bir şey söyleriz. Her gün, her saat hatta her dakika... Bu söylemler bizi yüceltebildiği gibi yerin dibine de batırabilir. Aslında çoğu zaman kendimize gönderdiğimiz mesajların farkında bile değilizdir.

Çocuğunuz da aynı şeyi yapıyor!

İki çeşit kendinle konuşma vardır; olumlu ve olumsuz konuşma...

Olumsuz konuşmalar; yargılama, gözlemleme ve eleştiri cümleleridir ve bunlar iç huzursuzluklar yaratarak çocuğunuzun kendini kötü hissetmesine, hedefinden

vazgeçmesine sebep olur.

Olumsuz konuşma çeşitlerine bir kaç örnek verecek olursak ;

“Ben yapamam.”

“Bu sınavda başarısız olacağım.”

“Yapmak istemiyorum”

“Kimse benden hoşlanmıyor ve arkadaşlık yapmak istemiyor.”

“Sıkıldım.”

Olumsuz konuşmalar, çocuğunuzun kendinden şüphe duymasına neden olur ve yavaş yavaş özgüven duygusunu tüketir.

Olumlu konuşmalar ise çocuğunuzun yaşam yolculuğunda güçlendiren ve yüreklendiren olumlama cümleleri içerir.

Olumlu konuşma çeşitlerine bir kaç örnek verecek olursak ;

“Ben yaparım.”

“Bu sınavda başa-

rılı olacağım.”

“Basketbolda çok iyiyim.”

“Harika hissediyorum.”

Çocuğun kendisiyle yaptığı olumlu konuşma pozitif enerji yaratır ve hem bilincini, hem de bilinçaltını deneyimlediği şeye karşı hazırlar.

Kendisi ile konuşma tarzının, çocuğun duyguları, ruh hali, öz-saygısı, özgüveni ve davranışları üzerinde doğrudan etkisi vardır. Dolayısıyla yaratmak ve yaşamak istediği hayatı biçimlendirir.

Bu konuda çocuğunuza destek olabilirsiniz. Öncelikle kendisiyle nasıl konuştuğunu farketmesini, eğer konuşması olumsuzsa bunu hemen durdurup kendisini güçlendirecek olumlu düşünceyle değiştirmesini söyleyin. Olumsuz konuşmayı farketmediğinde bunu değiştirmek için sürekli kullanabileceği küçük bir hareket (parmağını şıklatmak) veya (Hoop!) gibi bir söz de işe yarayabilir.

Kendi kendine olumlu konuşmayı hayatına geçiren çocuk, başkalarının kendisine ne söylediğinden çok, kendinin kendisine ne söylediğini önemser. Bu alışkanlık onu hayatında güçlendirir. Mutlu, tatmin ve coşkulu bir yaşama

ulaşmanın kapılarını aralar. Çocuğunuza kendisiyle olumlu konuşma becerisini öğrettiğiniz zaman, kendine ne söylediğinin farkına varan ve kendini yakalayan kişi haline gelir. Durumlar karşısında kendi ile konuşmalarını sürekli olarak olumlu konuşmaya dönüştürme alışkanlığı geliştirir.

Bu şekilde yaşamı boyunca yanında olacağı ve onu sürekli destekleyen en iyi arkadaşını seçmiş olur: **Kendisi!..** •

meleksirintolga@butundunya.com.tr

Ne demek gerekiyor?

Küçük Aylın'e teyzesi 5 lira vermişti. Küçük kız bir şey demeden parayı cebine attı. Bunun üzerine annesi söze karıştı.

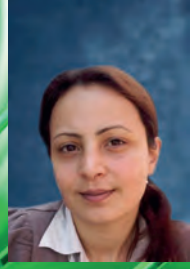
“Aylın, teyzene ne demen gerekiyor?”

Aylın cevap vermedi. Anne bunun üzerine yardım etmek istedi.

“Baban bana para verdiği zaman ben ne diyorum?”

Birden gözleri parlayan Aylın atıldı: “Hepsi bu kadar mı?”

Dünya Döndükçe
Sabriye Aşır

Tüm Zamanların
En Çok Satan
Oyuncaklarından Biri:

Slinky

Ülkemizde stres yayı, plastik yay oyuncak gibi isimleriyle bilinen renkli sarmal yay biçimindeki oyuncak, İkinci Dünya Savaşı sırasında bir denizcilik-mekanik mühendisi tarafından 'kazara' icat edilmişti.

90'lı yıllarda ülkemizde yaygınlaşan ve çocukların gözde oyuncaklarından biri haline gelen yay oyuncak, Philadelphia'daki bir tersanede çalışan Richard James tarafından 1943 yılında geliştirildi. James, gemilerin hassas mekanik bölümlerini destekleyecek ve sabit tutabilecek, ayrıca savaş gemilerinin beygir gücünü ölçümleyecek yaylar üzerinde çalışıyordu. Bir gün raftaki bir yaya çarpan James, yayın önce kitapların, ardından masanın üzerine doğru akarcasına devrilen ve yerde

son bulan hareketine tanık oldu. Richard James daha sonra, değişik gerilimlerde oluşturduğu çelik yaylar üzerinde çalıştı ve 'yürüten bir yay' geliştirdi.

"Slinky" adını verdiği oyuncak, çocukların ilgisini çekti. Bu ilgi üzerine eşiyile birlikte bir şirket kuran Richard James, 500 dolarlık bir kredi aldı ve ilk olarak 400 oyuncak çelik yay üretti. Bir

çevresini tam 121 kez dönmeye yetecek miktarda yay kullanıldığını belirtiyor. Richard James'in geliştirdiği

mağazada satışa sunulan oyuncaklar yalnızca 1,5 saat içinde tükendi ve çocukların favorisi haline geldi. 1946 yılında Amerikan Oyuncak Fuarı'nda geniş kitlelere tanıtılınca, Richard James ve eşi Betty James işlerini geliştirmeye başladılar.

Ancak 1960 yılına geldiklerinde, şirketleri borç batağındaydı ve güçlükle ayakta duruyordu. Richard James şirketini geride bırakıp Bolivya'ya gitti. Eşi Betty ise onunla birlikte Amerika'dan ayrılmak yerine, işleri düzeltmeyi aklına koymuştu. Betty, şirketi devraldı ve eşinden çok daha başarılı bir biçimde işleri

diği bu yay oyuncaklar, gündelik yaşama dair pek çok alanda da işe yaradı. Pekan cevizi toplamak bunlardan birisiydi. Özellikle perdeler gibi kumaşları kıvrımlı biçimde dikmek için tutucu görevi de yapan "Slinky"ler, anten ve abajur yapımında, dekorasyon ve süslemelerde, çatı oluklarında, kuşlar ve sincaplar için beslenme noktaları oluşturulmasında, terapi cihazlarının ve bobinlerin geliştirilmesinde de kullanıldı. ABD güçleri tarafından Vietnam'da mobil radyo anteni olarak yararlanılan "Slinky"leri, NASA da yerçekimsiz ortam deneylerinde kullandı. •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Milas'ın Müthiş Serveti

Kıymet bilmeyen bir milletiz. Sahip olduğumuz değerlerin farkında bile değiliz. Bizdeki imkânlar ve zenginlik akıllı bir ülkenin elinde olsa, milli gelirin şampiyonluğunu kimseye kaptırmaz.

Öteden beri Milas'a çok üzülürüm. Öyle güzel, öyle varlıklı, öyle tarihi ve hakkı yenmiş bir kentimizin sessiz, sedasız, iddiasız ve mütevazı duruşu bana çok dokunur. Muğla'nın ve Türk turizminin kaymağını Marmaris, Bodrum, Fethiye bölüşür de, bizim Milas'a minik bir payı bile çok görürler. Oysa Milas, zenginlik açısından hepsine fark atar. Dünyada 27 antik kente birden sahip Milas'tan başka bir şehir yoktur. Denizi, gölü, ormanları, dağları, dünyaca ünlü zeytinlikleri, lagunları, kuş cennetleri, hangi birini

Dünyada 27 antik kente birden sahip Milas'tan başka bir şehir yoktur.

saysam acaba?..

3000 yıllık kültür birikimine sahiptir Milas. Turizmin her çeşidini rahatlıkla yapabilir. Ovasından fıskıran tatlı-tuzlu suyuyla karada doğal balık üretebilen bir yerdir. Güzelim sahillerini ve bakir koylarını bir görerseniz, buraları niye turistlerin doldurmadığına şaşarsınız. Devletimiz her yere el uzatmaya çalışıyor ama, nedense Milas'a pek aldırıyor, hatta üvey evlat muamelesi yapıyor. Bu büyük bir haksızlıktır ve bunun süratle giderilmesi ve Milas'a değerinin verilmesi milli bir ödevdir.

Milas'ın en büyük şanssızlığı, dünyaca tanınan Bodrum'un gölgesinde kalması ve bölge yatırımlarının diğer ilçelere yapılmasıdır. Oysa Milas'ın elinden ciddi ve

planlı bir şekilde tutulsa, değerleri ve doğal güzellikleri ön plana çıkarılsa, iddiayla söylüyorum ki bu kentimiz, kısa sürede layık olduğu seviyeye tırmanır. Bunun için yerel çabalar, gayretler, iyiniyetler ve çalışmalar var ama, yetmiyor işte. Mut-

laka devlet desteği gerekiyor. Bu devlet Muğla'nın diğer ilçelerinin devleti de, Milas'ın değil mi yani?...

Kültür ve Turizm Bakanlığı Milas'a bir el atsa, 27 antik kenti profesyonel bir kafayla ayağa kaldırsa, Türkiye Efes gibi, Afrodisias gibi, Bergama gibi müthiş bir tarihi merkeze daha kavuşur. Bugün dünya turizmi, güneş-kum-deniz üçgeninden kurtulup kültür ve sağlık

Milas'ın adı, "Mabetler Kenti"ne çıkmış ve tarihte Karyalıların hac yeri olarak ün salmış.

turizmine doğru yürüyor. Bu yürüyüşte ülkemizin gelecekteki şansı çok büyüktür ve bunu bugünden değerlendirmeye başlamamız gerekiyor. Böyle yapacaksak, Milas'a da

Labranda antik kenti
Zeus Tapınağı

kültür projemizin ön sıralarında yer vermeliyiz.

Milas'ın kuruluşu MÖ 10. yüzyıla kadar uzanıyor. Adını rüzgârlar tanrısı Ailos'un soyundan gelen Mylasos'tan aldığı biliniyor. Karya'nın ve Menteşe beyliğinin Başkentliğini yapan Milas Roma'lıların, Bizans'lıların, Selçuk'luların, Menteşeoğulları ve Osmanlı'ların uzun süre hakimiyetinde kalmış. Tüm Karyalıların ulusal tanrısı Zeus'un heykel ve tapınaklarına sahip Milas'ın adı, "Mabetler Kenti"ne çıkmış ve tarihte Karyalıların hac yeri olarak ün salmış. Çünkü Zeus Karius ve Zeus Labranda mabetleri Milas'ı, Karya'nın dini merkezi haline getirmiş.

Kültür meraklısı turistler için bir hazine Milas.

İasos'taki büyük sur, tiyatro ve antik liman, Çomakdağında kurulu Labranda antik kentindeki Zeus tapınağı, saray benzeri büyük yapılar, stadyum, tiyatro ve teras evleri, Ören Keramos bölgesindeki kaya ve

Roma, Yunan ve Bizans eserlerine sahip Bargilya'ya ne demeli? Hani çok lezzetli balıklarını ve dünyaca ünlü tereyağı sarımsaklı karideslerini de yediğimiz Bargilya.

Peki, 200 metre yükseklikte sarp kayalar üzerine kurulu ve surlarla çevrili Beçin kalesindeki Bizans Şapeli, Karapaşa ve Ahmetgazi Medresesi, Orhan Bey Camii ve Bey Hamamı'nı gördünüz mü? Burası sabahtan akşama kadar gezilecek mü-

Bargilya

Beçin Kalesi

Stratonikeia

Zeus
Tapınağı

kemmellikte bir tarihi eser ve görsel değer merkezi.

Durun daha bitmedi, Hisarbaşı mahallesindeki Zeus Karios Tapınağı, Gümüşkesen mezar anıtı, Sinuri Mabedi dünyada eşsiz az bulunur cinsten tarihi zenginliklerimiz.

lahit mezarları, seramik kalıntıları, duvar taş işlemleri, Euromos'taki Senato ve Tiyatro kalıntıları, Helenistik çağda inşa edilen Herakleia kentindeki Athena tapınağı, agora, şehir meclisi binası, tiyatro ve hamam gerçekten muhteşem eserler.

Bunlara ilave edilecek daha çok yerler var. Alında, Alabanda, Stratonikeia bunlardan birkaçı. Hele Stratonikeia başlı başına bir şaheser. Buraya aşkın ve gladyatörlerin kenti diyorlar. MÖ 3. yüzyılda kurulan bu kentin tarihi ilginç. Suriye Kırallı 1.

Selevkos, ikinci eşi Stratonike'yi oğlu Antiokhos'a vermiş. O da önce üveyanne-si, sonra da eşi olan Stratonike'nin adına bu kenti kurmuş. Kentte, güneydeki dağın surlarla çevrili tepesinde bir akropol, kuzeyde imparator için yapılmış küçük bir tapınak, büyük tiyatro, kent Meclisi binası, Jimnasyum, oda mezarlar, nekropol, daha ötesinde Lagina'daki Hekate kutsal alanı var. Unesco Dünya Mirası geçici listesine de alınan bu değerli tarihi bölgede kazı çalışmaları, Prof. Bilal Söğüt'ün başkanlığında 8 üniversiteden gelen 80 öğrenciyle yapıyor.

Lagina Kutsal Alanı

Milas'ın yerli konakları, İtalyan ve Macar mimarları tarafından yapılan Milas Evleri, restore edilen Hacıaliaga Konağı, Çöllüoğlu Hanı, Ulu-Belen-Ağa ve Firuzbey Camileri ile Selimiye'deki Abdülfettah Cami ve Külliyesi de mutlaka görülmeli.

Milas'a gelmişken ünlü halısını, elişlerini, çomakdağı bebeklerini, elde dokunan heybe, kıl çuval ve keçelerini, taş işlemeciliğini, ağaç işlerini ve mimari süslemeleri de incelemek gerek. Ayrıca çok ünlü ve her yıl Amerika'da ödül alan zeytin ve zeytinyağlarını da tatmanızı, yılan balığı ile meşhur Milas

Milas Evi

Köftesini de yemenizi öneririm.

Bölgeyi sevenlerin Milas'a destek ve yardımcı olmaları, bu güzel kentimizin değerine kavuşabilmesi için ne mümkünse yapmaları gerekiyor. Örneğin ben öyle yapacağım ve Milas'a omuz vereceğim. İnaniyorum ki, Milas'ın yerli kent makyajı biraz düzeltilse, çalışkan ve uyum içinde görev yapan Kaymakam ve Belediye Başkanına karşılıksız yardım edilse, Milas layık olduğu başarılı tırmanışın merdivenlerini süratle çıkmaya başlar. •

canpulak@butundunya.com.tr

Ne zaman ve nasıl meyve vereceği belli olmayan bir elma ağacı, küçük bir çocuğun özenli bakımıyla, kusursuz ikramını yıllardır cömertçe sürdürüyor.

Kör İnançın Meyvesi: Elma Ağacım

Yazan: RONALD JAGER
Reader's Digest

Yaklaşık on yaşındaydım. Bir haziran akşamıydı, evimizin ön verandasında otururken gözüm 12-13 cm'den daha uzun olmayan, tuhaf görünümlü bir bitkiye takıldı.

Çevrede benzeri olmayan bir fidandı ancak babam onun elma fidanı olduğunu hemen anladı. Onu hemen evlat edindim. Bulunduğu yerden taşıyıp başka yere ekecek ve büyüyüp güçlü bir ağaç olması için kendim bakacaktım. Ben büyüyüp de bu topraklarda çiftçilik yapmaya başladığımda benim için güzel meyveler verecekti. Babam

bahçeyle yol arasındaki bir yerin uygun olduğunu söyledi ve o akşam benim yerime toprağı kazdı. Küçük ağacımı oraya diktim. Meyve ağaçları konusundaki bilgisizliğim nedeniyle kendiliğinden tohumdan yetişen elma ağaçlarının, meyve bahçemizdeki çelikleme yoluyla yetiştirilen ağaçlar gibi olmayacaklarını ya da hiç meyve vermeyeceklerini ya da nitelsiz

Bu sürekli bolluk, ne yaptığımı bilmediğim o yıllarda tüm kalbimle umut ettiğim bir şeydi.

den bilseydim. Yine de onu seviyordum ve gerektiği biçimde budadım. En azından güzel görünecekti. Daha sonra üniversiteye gittim ve ağacımı unuttum. Ona neredeyse tümüyle sırtımı dönmüştüm ki, önceleri azar azar, daha sonra cömertçe ve giderek çılgın bir taşkınlıkla tatlı ve her amaca uygun elmalar vermeye başladı. Yemek için de, reçel yapmak için de güzeldiler ve kurutmak için harikaydılar. Üstelik böceklerle ve hastalıklara karşı meyve bahçemizdeki ağaçlardan aldığımız elmalardan daha dirençliyidiler. Ağacım kusursuz ikramını cömertçe sürdürüyor. 700-800 kilo elma bu ağaç için işten sayılmaz. Her sonbaharda akrabalar ve komşular gelip dalları sallayarak bizim toplayamadığımız fazla meyveleri alıp gidiyorlar. Herşeyi önceden gördüm. Bu sürekli bolluk, ne yaptığımı bilmediğim o yıllarda tüm kalbimle umut ettiğim bir şeydi.

Bu konularda küçük bir bilgim olmuş olsaydı, o küçük fidanı yerinden taşıyıp başka yere dikmeyi ve yıllarca bakmayı düşünmezdim bile. Onu kör inancım besleyip büyüttü ve bir zamanlar meyve vermesi tümüyle olanaksız görünürken şimdi neredeyse istemediğimiz denli meyve veriyor. •

meyveler vereceklerini bilmiyordum. Babam biliyorduydu da benim iyimserliğimi bozmak istememiş olmalı. Ağacıma küçük bir çocuktan ancak beklenebilecek biçimde ilgi gösteriyordum; bazen ihmal, bazen de şefkatle hizmet ederek...

Ağacım, çevresindeki yabani otlara ve tadını sevdiği için fırsatını yakaladıkça bir dalını ısırıp koparıveren yük atımız Pearl'ün saldırılarına karşın günden güne gelişip güçlendikçe seviniyordum. Yıllar geçti ve ağacım birkaç çiçek açmasına karşın meyve vermedi. Daha sonraları lise ders kitaplarından birinde can sıkıcı bir bilgi okudum:

Tohumdan yetişen elma ağaçları çoğunlukla zamansız olarak sert ve pörsük elmalar vermiş. Keşke önce-

Fobi, mantıksız bir korkudur. Fakat mantıksız olan birşeyin, "nedensiz" olması gerekmiyor.

Korkmaktan Korkmayın

Yazan: AYDAN DOĞANGÜN

"İşte bir leke daha!.. Lanet leke... Acaba bu eller hiç temizlenmeyecek mi? Hâlâ kan kokuyor... Arabistan'ın tüm güzel kokuları ellerimi bu kan kokusundan kurtaramayacaktır."

Pislikten, kirden, mikroptan korkan birinin haykırıları bunlar... Çevrenizde de görmüş olabilirsiniz, kapı kollarını bile tutmaktan çekinen, ikide bir lavaboya gidip, ellerini defalarca yıkayan kişileri... Konu bu doğrultuda gidince her zaman karşımıza çıkan o önemli ad, yani Freud, her zamanki gibi olaya farklı bir yorum getiriyor:

"Suç işledikten ya da işlediğini zannettikten sonra duyulan vicdan azabının ve günahkârlık duygusunun simgesel anlatımı..."

Freud'u, kendi alanında bir başka deha Shakespeare doğruluyor. Yazıya başlarken okuduğunuz sözcükler, ellerindeki kan kokusundan deliye dönmüş bir kadının dudaklarından dökülüyor. O ki, eşini kışkırtarak kralı

öldürmesini sağlamış "Lady Macbeth" den başkası değildir.

Fobi (phobie) sözcüğü bundan tam üç yüzyıl önce kullanılmış. Korku, kaçış, dehşet, panik anlamına gelen bu kavram, bir varlığa, faaliyete ya da duruma karşı duyulan mantıksız ve sürekli korkuyu tanımlıyor. Fobileri

endişeden ayıran önemli özelliklerden biri ortada "mantıksız" bir korkunun bulunması. Ancak, mantıksız olan birşeyin "nedensiz" olması gerekmiyor. Fobiler, çoğunlukla hoş olmayan deneyimlerin sonucunda ortaya çıkıyor. Kimi kez nedeni ortalarda gözüküyor. Fobi olarak adlandırılan "sürekli korku" cahilliğin de sonucu sayılmıyor, çünkü genellikle fobikler, korkularının gerçekle hiç ilgisi olmadığını biliyorlar.

Ya siz?.. Korku filmlerini sever misiniz?.. Yanıbaşınızda oturanların koltuklarında zıpladıkları sahnelere gülüp geçenlerden misiniz?.. Yoksa güle oynaya gittiğiniz her korku filmi sonrası uykusu kaçanlardan mı?.. Jenerik bir gece yarısı mezarlığın o kopkoyu fonuna düşse düşse sizi bir başka boyuta davet ederken, yani daha filmin başlarında, kalp atışları hızlanan, elleri soğuyan, gözbebekleri açılan, soluk almakta güçlük çeken, bir yandan terleyip diğer yandan titre-

*...keskin cisimlerden,
hayaletlerden, farelerden ve
ölümden birçoğumuzun ne
kadar korktuğunu bize
Alfred Hitchcock anlattı.*

için yalnızca bu sözcük yeterli oldu: "Kuş korkusu"... Tek bir fobi üzerine koskoca bir film çekmiş, o film ve daha birçoğunu sinema tarihine silinmez karelerle kazımıştı. Ardından gelen yönetmenler, romancılar, senaristler belki yalnızca onu taklit ederek çok seyredildiler, çok okundular, çok sattılar. Çünkü o bir tarz yaratmış ve korku imparatorluğunun tahtına kurulmuştu. Yüksek yerlerden, karanlıktan, örümcekten, keskin cisimlerden, hayaletlerden, farelerden ve ölümden birçoğumuzun ne kadar korktuğunu bize Alfred Hitchcock anlattı.

Araştırmalara göre her beş kişiden birinde fobiye rastlanıyor. Doğrusunu söylemek gerekirse bu yazıyı hazırlarken adıyla, sanıyla, latince karşılığıyla ve tanımıyla ikiyüzün üzerinde fobi olduğunu gördük. Bu uzun listeyi okuttuğumuz her beş kişiden birinin "İşte şu fobi

yenlerden misiniz?..

Bu bulgulara nereden vardığımızı soracak olursanız; her fobik, fobisi ile karşılaştığında işte bunları duyumsuyor. Tüm bunların farkına varan bir büyük usta bu yazının üçüncü ünlü konuğu oluyor. "Ornithophobia" terimi belki size birşey ifade etmeyebilir. Ama onun bir büyük efsaneye dönüşmesi

bende var" demesinden çok, herkesin "Bu listedeki fobilerden en az beşte biri bende var" biçimindeki samimi itirafları ile karşılaştık. Çünkü, çiçekten arıya, yürümekten yatmaya, çıplaklıktan sekse, konuşmaktan dokunmaya, yağmurdan buluta o kadar çok fobi çeşidi var ki...

Karanlık korkusu (achluophobia), yükseklik korkusu (acrophobia), açık alan korkusu (agoraphobia), kapalı mekan korkusu (claustrophobia), kalabalık korkusu (ochlophobia) ilk başta akla gelenlerden. Bir gökdelenin en üst katından aşağıya bakarken ya da yüksek şiddetli bir deprem anında yaşanan korku veya bir gerilim filmi seyrederken hissettiğimiz duygular bilim adamlarınca normal sayılıyor.

Korkunun birtakım tehlikelerden korunmak için -şu ünlü çocuk ve kızgın soba örneklemeğinde olduğu gibi- öğrenilmesi gerekli bir uyarıcı olduğu da gerçek... İlkel toplumların gök gürlemesi, şimşek çakması, yer sarsıntısı, yanardağ patlaması gibi doğa olaylarını tanırsallaştırması da hep bilinmeyene duyulan korku nedeniyle değil midir? Ancak, hızla değişen yaşam koşulları, teknolojinin ilerlemesi, parasal ve mesleki kaygılar, medya, politika, nükleer savaşlar derken, sıradan korkularımız yerini giderek sayıları artan fobilere bırakıyor.

Fobiler çoğunlukla erken çocuk-

luk çağında ortaya çıkıyor. İleri yaşlarda görülen fobilerde kadın ve erkek ayrı ayrı türlerini yaşamakla birlikte şiddetleri aynı oluyor. Her iki tarafın en büyük korkusu "denetim kaybı", ikincisi erkeklerde "başarısızlık", kadınlarda "istenmeme"...

Fobikler, çoğu kez aşırı heyecanlı ve hiperaktif bir çocukluğun ardından, yetişkinlik döneminde esnekliği olmayan, tutkulu ve çok fazla eleştiren kişilikler olarak karşımıza çıkıyorlar. Fobileri dört ana başlık altında toplayabiliyoruz: Bıçak, iğne, ilaç, hayvanlar, böcekler, mikroplar gibi "nesnelere" korkma; kapalı yer, meydanlar, asansör, karanlık, gök gürültüsü

Erek ve kadınlarda her iki tarafın en büyük korkusu "denetim kaybı", ikincisi erkeklerde "başarısızlık", kadınlarda "istenmeme"...

gibi "belirli durumlardan" korkma; karşı cins, kalabalık, kimi insanlar gibi "kişilerden" korkma ve yüz kızarması, soluk alamama, kötü hastalığa yakalanma gibi "bedensel işlevlerle ilgili" korkular... Patolojik korkuları şöyle de sınıflandırabiliyoruz:

İnsanların bulunduğu açık bir

alanda panik krizi ile karşılaşmaktan korktukları için evlerinden çıkmaları güçleşmiş kişilerin duyduğu, korkma korkusu olarak da adlandırılabilir "agorafobi"; belirli maddelerden, faaliyetlerden ya da durumlardan sürekli olarak ve mantıksızca korkulan "basit fobiler"; topluluk karşısında konuşma, gülünç duruma düşme gibi halleri kapsayan "sosyal fobiler" ve son olarak hayvan ve böceklerden kaynaklanan "hayvan fobileri"...

Fobiler tedavi edilebilir mi?.. Uzmanlara göre "Evet!" Freud'un ortaya koyduğu yöntem karşısında daha öncekiler katı ve duyarsız kalmışsa da, bir noktadan sonra onun yolu da insanın niçin korku

duyduğunu bilmesine karşın fobilerinden kurtulamaması nedeniyle yetersiz kalmıştır. Uzmanlara göre fobilerin tedavisinde en önemli faktör erken teşhistir. Bu konuda özellikle ailelerin çocuklarının korkuları konusunda dikkatli olmaları öneriliyor.

Fobilerin tedavisi yönünde değişik tezler öne sürülüyor. En başta geleni psikanaliz. Ancak, bilinçaltına ulaşılarak yapılan tedavi biraz sabır gerektiriyor.

Bunun yanısıra ilaçla tedavi, grup terapileri, kişinin korkusuyla yüzleştirilmesi, amino asitler, vitaminler ve minarellerin kullanılması sayesinde vücutta yaratılacak denge ile fobilerin yok edilmesi konusunda çalışmalar geliştirilerek sürdürülüyor. •

Bir Uzakdoğu İnanışı

Öykü, yüzyıllar önce gözlemlenen bir olayı naklediyor:

Bir keşiş araştırma yapmak için bir köye gitmişti. Önce o köyün mezarlığına girdi. Çünkü kültürlerin, yaşam felsefesinin böyle yerlerde gizli olduğuna inanıyordu. Gözleri birden mezartaşlarının üzerindeki rakamlara takıldı. Mezartaşlarında 5, 867, 900, 20003, 4979, 7, 421 örneği, birbiriyle hiç de bağlantısı olmayan rakamlar vardı.

Uzun uzun düşündü, fakat bu rakamların anlamını çözemedi. Köyün en bilge kişisine gitti, ona sordu: "Nedir bu rakamlar Tannaşkına?" dedi. "Bu rakamların gösterdikleri ay mıdır, yıl mıdır, saat midir?"

Bilge kişi gülümseyerek yanıtladı:

"Bizler bebeklerimiz doğduğu zaman, bellerine bir ip bağlarız" dedi. "Yaşamı boyunca her güldüğü an, o ipe bir düğüm atanız. Öldükten sonra ise, bellerindeki düğümleri sayar, düğümün sayısını mezartaşına yazanız."

Bilge kişi, karşısındaki keşişin birşey anlamadığını görünce açıklamasını sürdürdü: "Böylece onun, ne kadar 'yaşamış' olduğunu anlarız." •

Komedi Gösterilerinde "Pay-per-laugh" Modeli

Güldüğün Kadar Ode

Girişin ücretsiz olduğu fakat her kahkahanız için belirli bir ücret ödeyeceğiniz bir "stand-up" komedi şovuna katıldığınızı düşünün.

Yazan: ZEYNEP ABURAS

Ne kadar fazla gülerseniz, o kadar fazla ödersiniz. Eğer hiç gülmezseniz, para ödemezsiniz. Bu sistemde, bilet için yaptığınız ödemenin karşılığını alamamışsınız hissiyle salondan ayrılmanız mümkün değil.

Bu tür bir 'kahkaha başı ödeme' (*pay-per-laugh*) yöntemi, Barselona'

daki bir komedi kulübü olan Teatreneu'da deniyor...

'Kahkaha başına ödeme' modelini, tiyatro salonundaki her bir koltuğun arkasına monte edilmiş ve yüz tanıma yazılımı yüklenmiş tabletler mümkün kılıyor. Bu yüz tanıma teknolojisi, her kahkahayı algılayıp kaydederek, her bir kahkahanız için yaklaşık 0,30 euro

Kahkaha kaydeden tabletler

hesabınıza ekliyor. Cannes Lions Uluslararası Yaratıcılık Festivali'nde de pazarlama ödülüne değer bulunan bu sistemde, seyircilerin çıkışta ödeyecekleri hesabı düşünerek gerilmemeleri için de bir 'kota' düşünüldü. Seyircilerin ödeyecekleri maksimum bilet tutarı 24 Euro ile sınırlandırıldı.

Seyirciler kahkaha ve ödeme bilgilerinin önlerindeki koltuğa yerleştirilmiş tablette görebiliyor ve kendi biletinin ödemesini gösteri sonunda yapıyor. Teatreneu'daki yetkililere göre, kurdukları bu yenilikçi sistem 'Güldüğün Kadar Öde' yöntemi sayesinde, seyirci sayılarında şimdiden

Gösteri sonunda ödeme

yüzde 35 artış sağlandı. Gösteri berbatsa ve sizi güldürmediyse, çıkışta herhangi bir ödeme yapmanız gerekmiyor. 'Kahkaha başına ödeme' modeli sayesinde, bilet fiyatlarının sabit olduğu normal sisteme kıyasla, bilet fiyatlarında 6 Euro civarında bir artış

sağlandı. Teatreneu yetkilileri, bu sistemin İspanya'daki diğer bazı komedi kulüpleri tarafından da uygulanmaya başlandığını ifade ediyorlar.

Uygulamanın nedeni, İspanyol hükümetinin tiyatro gösterilerindeki

vergiyi yüzde 8'den yüzde 21'e çıkarmasıydı. Bu uygulama sonucu, tiyatro izleyicisi yüzde 30 azalmış ve İspanyollar Amerikan filmlerine yönelmişlerdi. Teatreneu yöneticileri bu durumu da mizahi bir açıdan ele aldılar ve yeni bir sistem icat ettiler: **Güldüğün Kadar Öde**

(Pay-per-laugh) •

Binlerce yıl
kimse gerçek
potansiyeli
göremedi.

S Mutfaktaki Sır

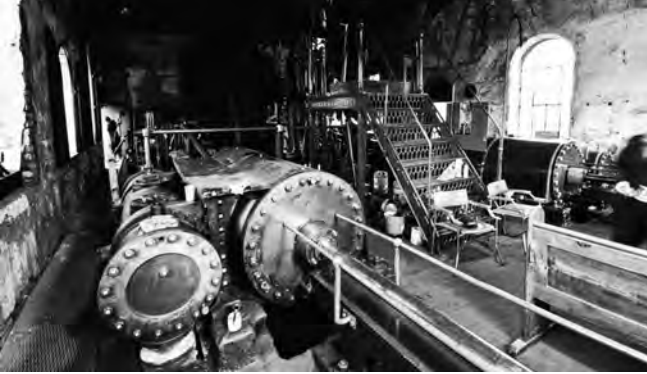
Yazan: YUVAL NOAH HARARİ

Bin yıllar boyunca, insanlar her gün enerji tarihindeki en önemli icatla karşı karşıya idiler ama bunu fark edemediler. Ne zaman bir ev kadını veya hizmetkâr çay yapmak için su kaynatsa veya ocağa bir tencere patates koysa bunu görebiliyorlardı. Su kaynadığında kabın veya tencerenin kapağı fırlıyor, yani ısı harekete dönüşmüş oluyordu. Fırlayan kapaklar insanlar için baş belasıydı, özellikle de tencereyi ocakta unuttuklarında ve su her yere taştığında. Ancak kimse gerçek potansiyeli göremedi.

Isıyı harekete geçirme konusunda kısmı bir gelişme, 9. Yüzyılda Çin'de barutun icadından sonra gerçekleşti. Başlangıçta barutu bir şeyleri fırlatmak için kullanma fikri o kadar akla aykırı geliyordu ki, barut yüzyıllar boyunca sadece pat-

Isıyı harekete geçirme fikri, 9. Yüzyılda Çin'de barutun icadından sonra gelişti.

layıcı olarak kullanıldı; en sonunda (belki bir bomba uzmanı barutu havanın uzaklara doğru büyük bir güçle fırladığını görünce) tüfekler ortaya çıktı. Kısacası, barutun icadı ile etkili topların kullanılması arasında altı yüzyıl geçti.

İngiliz kömür madenlerinde kullanılan eski bir buhar makinesi

O zaman bile ısıyı harekette çevirme fikri o kadar sıradışıydı ki, insanların ısıyı harekete çeviren makineleri icat etmeleri için üç yüzyıl daha geçmesi gerekecekti. Bu yeni icat, İngiliz kömür madenlerinde ortaya çıktı. İngiliz nüfusu arttıkça, büyüyen ekonomiyi beslemek, evlere ve tarlalara yer açmak için ormanlar kesiliyordu, bunun sonucunda İngiltere’de ciddi bir odun sıkıntısı başlamıştı ve nihayet ormanlar iyice azalmaya yüz tutunca, oduna alternatif olarak kömür kullanılmaya başlandı. Kömür madenlerinin büyük kısmı sel arazilerindeydi ve su baskınları madenlerin daha alt tabakalarına ulaşılmasını engel-

liyordu; sorun bir çözüm bekliyordu. 1700’lerde İngiliz kömür madenlerinin etrafında tuhaf bir gürültü duyulmaya başlandı. Sanayi Devrimi’nin doğuşunu müjdeleyen ve ilk başta belli belirsiz duyulan bu gürültü, geçen her yılla birlikte daha da güçlü hale gelerek en sonunda

tüm dünyayı ele geçirdi. Bu gürültünün kaynağı buhar makinesiydi.

Pek çok buhar makinesi tipi vardır ama hepsi tek bir ortak ilke üzerinden çalışır. Kömür gibi bir yakıtın yakılmasıyla ortaya çıkan ısı, suyu kaynatır ve buhar oluşturur, buhar genişince pistonu iter, piston hareket edince de ona bağlı olan her

ne ise harekete geçer. İşte, böylece ısıyı harekete çevirmiş olursunuz! 18. Yüzyılda İngiltere’deki kömür madenlerinde piston, madenlerin dibindeki suyu çıkaran bir pompaya bağlanmıştı. İlk motorlar son derece verimsizdi, küçücük bir su birikintisini dışarı pompalamak için devasa miktarlarda kömür yakılması gerekiyordu. Madenlerde kömür hemen el altında ve çok bol bulunduğundan kimse bunu sorun etmiyordu.

İlerleyen yıllarda İngiliz girişimciler buhar makinesinin etkinliğini artırarak, makineleri kömür madenlerinden kurtardılar ve dokuma tezgâhlarıyla çırçır makinelerine bağladılar. Bu yeni durum, tekstil üretiminde devrim niteliğinde bir

gelişime yol açarak daha önce hiç olmamış miktarlarda ucuz tekstil üretebilmenin önünü açtı; göz açıp kapayınca kadar İngiltere dünyanın tekstil atölyesi olmuştu. Bundan daha da önemlisi, buhar makinesinin madenlerden çıkarılması önemli bir psikolojik bariyerin aşılmasını sağladı. Eğer dokuma makinelerini çalıştırmak için kömür

Dokuma tezgahlarında çalışan İngiliz işçiler

yakabiliyorsanız, aynı yöntemi neden diğer şeyler, örneğin araçları hareket ettirmek için de kullanmıyorsunuz?

1825 de İngiliz bir mühendis, buhar makinesini kömür dolu vagonlara bağladı, makine ve vagon-

demiryolu ağı vardı.

O andan itibaren insanlar makinelerin ve motorların bir enerjiyi başka bir enerjiye dönüştürebileceği fikrini takıntı haline getirdiler, eğer doğru makineyi icat edersek dünyanın herhangi bir yerindeki

Barutun keşfiyle Türk toplumlarının Konstantinopolis surlarını yıkması arasında 6 yüzyıl vardı.

ları madenden 20 km uzaklıktaki en yakın limana kadar taşıdı; bu tarihteki ilk buharlı lokomotif. 15 Eylül 1830'da ilk ticari demiryolu hattı Liverpool ile Manchester arasında açıldı. Trenler, daha önce buhar makinelerinin su pompalamak ve dokuma tezgahlarını çalıştırmak için kullandığı buhar gücüyle hareket ediyordu. Sadece 20 yıl sonra, İngiltere'nin binlerce kilometrelik

herhangi bir enerji gereksinimimize dönüştürebilirdik. Örneğin fizikçiler atomların içinde olağanüstü miktarda enerji bulunduğunu fark edince hemen bunun nasıl açığa çıkarılıp elektrik üretmek, denizaltıları çalıştırmak ve şehirleri yok etmek için kullanılabileceğini düşünmeye başladılar.

Çinli simyacıların barutu keşfiyle Türk toplumlarının Konstantinopolis

surlarını yıkması arasında 6 yüzyıl vardı. Buna karşılık Einstein'ın herhangi bir kütlelin enerjiye çevrilebileceğini bulmasıyla ($E=mc^2$ bu anlama gelir) iki atom bombasının Hiroşima ve Nagazaki'yi yerle bir etmesi ve nükleer santrallerin dünyanın her yanında mantar gibi bitmesi arasında sadece 40 yıl vardı.

Cok önemli başka bir icat da, bir nesilden biraz daha uzun bir sürede tüm ulaşım ve taşımayı baştan aşağı değiştirerek petrolü siyasi bir güç haline getiren içten yanmalı motordur. Bin yıllardır bilinen petrol, çatıların su sızdırmasını önlemek ve baltaları yağlamak için kullanılıyordu; bununla birlikte daha yüz yıl önce, kimse petrolün başka kullanım alanları olabileceğini düşünmüyordu. Hele petrol için kan dökmek kulağa delilik gibi geliyordu. Toprak, altın, biber ve köleler için savaşırdı ama petrol için değil.

Günümüzde elektriksiz bir yaşamı düşünmek mümkün değil

kullanılan elektriğin ekonomide herhangi bir rolü yoktu.

Bir dizi icat, elektriği tüm dünyada lambanın sihirli cinine dönüştürdü. Bugün elektrik, kitaplar basıyor, kıyafetler dikiyor, sebze-lerimizi taze tutuyor, dondurmamızın erimesini engelliyor, yemeğimizi pişiriyor, katillerimizi öldürüyor, kayıtlarımızı tutuyor, gülümsemelerimizi kaydediyor, gecelerimizi aydınlatıyor ve bizi sayısız televizyon programıyla eğlendiriyor.

Çok azımız elektriğin bütün bunları tam olarak nasıl yaptığını anlıyoruz, ama hiçbirimiz onsuz bir yaşamı hayal bile edemiyoruz. •

Alıntı: *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens insan türünün kısa bir tarihi /*
Yayınevi: Kolektif Kitap

Yasemin Şef'den Bu Ay

Yasemin Ataman: *Profesyonel şef, yemek aşığı. Herkesin güzel yemek yemeğe hakkı vardır ve illa çok şık restoranlara gitmek gerekmez. Bu yazı dizisinde yıllarca restoranlarda yaptığı gurme yemekleri evde de kolayca yapmayı sevenler için yeniden düzenlemiş bir şeften tarifler, tüyolar ve yararlı bilgiler yer alacak.*

Fettucine Alfredo

Hemen hemen her restoranın menüsünde en az 1 kere denk gelmişizdir, Fettucine Alfredo! İtalyan yemekleri, bizim de Akdeniz ülkesi olmamızdan kaynaklı herhalde, özellikle son yıllarda biz Türklerin damaklarında resmen taht kurdu. İtalyan mutfağı da aynen Türk mutfağı gibi coğrafi bölgelerine göre çok farklılıklar göstermekte.

Özellikle daha kuzey ve soğuk bölgelerinde rastlanan ağır ateşte pişmiş baklagil ve et yemekleri bulabiliriz ama daha güneye indiğimizde zengin Akdeniz balık cinslerinden harmanlanmış ve zengin toprakların zeytinyağı ve domatesleri ile buluşmuş hafif deniz mahsüllü yemeklerle karşılaşırız. Çok zengin bir yelpaze barındırmakla beraber, İtalyan mutfağı denince bütün dünyada ilk akla gelen örnekler pizza ve makarnadır. Bize

yabancı yemekler değil bunlar. Topraklarımızda çok eski geleneklere dayanan erişte ve pide çok yaygın, belki de bu yüzden bu İtalyan klasiklerini bizler de çok sevdi.

Peki bu çok meşhur Fettuccine Alfredo nedir?

Esasen, son derece basit, hatta sossuz denebilecek bir makarna tarifi kendisi. Lazio bölgesinde restoranı olan Alfredo di Lelio tarafından 1982 yılında bulunmuş. Ana malzemeleri fettuccine, yani yassı bir uzun

makarna çeşidi, parmesan peyniri ve tereyağı. Bu basit tarif o kadar çok sevilmiş ki, icadından 12 yıl sonra tüm dünyada farklı şefler tarafından yorumlanarak milyonlarca insanın beğenisine sunulmuş. Günümüzde ise en çok, özellikle İstanbul

restoranlarında, kremalı, tavuklu ve mantarlı versiyonu yapılmakta. Ben de sizinle ilk yazımda bu güzel, yeniden yorumlanmış klasik tarifin evde kolayca yapabileceğiniz halini paylaşıyorum. Şimdiden afiyet olsun!

Fettucine Alfredo, Tavuklu ve Mantarlı

(4 kişilik)

- 250 gr (2 adet) tavuk göğüs, ince küp veya şerit doğranmış
- 250 gr (ufak bir paket) mantar, ince dilimlenmiş
- 2 diş sarımsak, dövülmüş veya ezilmiş
- 50 gr (2 çorba kaşığı) tereyağı
- 8-10 yaprak fesleğen
- 200 gr (1 ufak kutu) krema
- 3-4 çorba kaşığı rendelenmiş parmesan (bulamazsanız gravyer ya da eski kaşar kullanabilirsiniz)
- 500 gr (1 paket) fettucine makarna (penne ile de güzel olur)
- 1 çorba kaşığı artı bir çay kaşığı tuz
- Yarım çorba kaşığı karabiber
- 2-3 lt kaynayan su

Yapılışı

1 çorba kaşığı tuzu kaynayan tenceredeki suya ekleyin ve makarnalarınızı 7-8 dakika haşlayarak süzün. Makarnayı sakın yıkamayın sosa tutunacak bütün nişastası su ile beraber akıp gider. Sosu hazırlamanız yaklaşık 10 dakika sürecektir, bu yüzden makarnayı önceden haşlayabilir, ya da sosu yapmaya başlarken de haşlayabilirsiniz.

Sosu için, düz ve geniş bir tavada tereyağını eritin, ve iyice kızınca tavukları ekleyerek hızlıca karıştırın. 3-4 dakika harlı ateşte tavukları çevirdikten sonra mantarları ekleyin ve yine harlı ateşte 3-4 dakika kavurun. Mantarlar suyunu hafif bırakınca dövülmüş sarımsakları ekleyin. 1-2 dakika sonra kremasını ekleyin ve krema fokur fokur kaynayınca haşlanmış makarnayı ekleyin. Kalan 1 çay kaşığı tuz ve karabiberi ekleyin. 3-4 dakika daha iyice sosu makarnayı kaplayıncaya kadar tavada karıştırarak pişirin ve ateşten alın.

4 tabağa böldüğünüz makarnalarınızın üzerine parmesan peynirini (bolca) serpin ve taze fesleğen ile, dilerse ince doğranmış, dilerse yaprak, süsleyerek kendinize ve sevdiklerinize servis edin.

Afiyet olsun...•

OCAK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(c) Işıldak

6-(b) Niceleyici

11-(a) Vasıflı

2-(a) Saydam, şeffaf

7-(d) Dönemeç

12-(a) Tatbilir

3-(d) Dilim

8-(c) Atıcı

13-(c) Sınırlandırılmış

4-(b) Atış alanı

9-(b) Arınık

14-(b) Sarsıntı

5-(a) Yabancı para

10-(d) Yumrucuk

15-(d) Sefer

"Bilginizi Denetleyin"

1-(c) Abdülhak Hamit Tarhan

2-(b) Ahmet Mithat Efendi

3-(a) Tercüman-ı Ahval

4-(a) Squash

5-(b) Harvard Üniversitesi

6-(b) 5

7-(b) İnce Memed

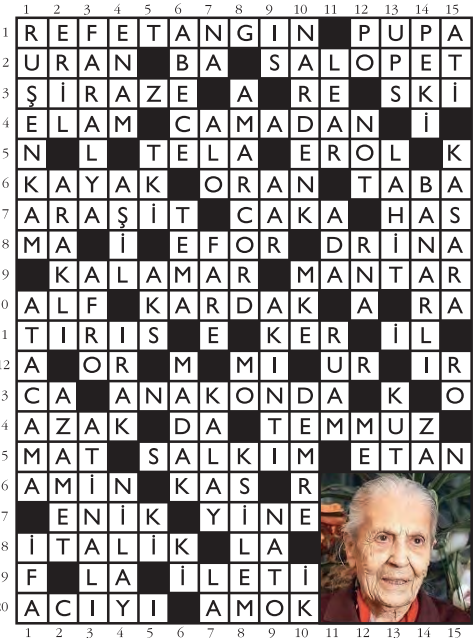
8-(d) Dram

9-(d) Pandomim

10-(a) Orhan Asena

11-(d) Maske ve Ruh

Kare Bulmaca

Aylin Abla'dan Öğütler
Aylin Yengin

Soğuk Algınlığına İyi Gelen

16 Yiyecek

Hiç kimse soğuk algınlığı ya da grip yüzünden yatak döşek yatmaktan hoşlanmaz. Yüksek ateş, baş ağrısı, mide bulantısı ya da burun tıkanıklığı gripin oldukça sevimsiz belirtileridir, herkes bilir. »

Bu yüzden sizlerle, gripi önlemenize ya da onunla mücadele etmenize yardımcı olacak 16 gıdanın isimlerini paylaşıcağım; ve işin ilginç yanı, içlerinden bazıları akşamdan kalmışlığa da birebir geliyor.

1 ZENCEFİL ÇAYI bulantınızı yatıştırmaya yardımcı olur.

2 İÇİNE BİRAZ BAL eklerseniz, vücudunuzun acilen ihtiyaç duyduğu antioksidanları da almış olursunuz.

3 NARENCİYE POSASI bağışıklık sistemini güçlendirmeye yarayan flavonoidler içerir.

4 BURNUNUZ MU TIKALI?

Sinüsleriniz mi rahatsız ediyor? Baharatlı bir şeyler yiyin-baharatlı gıdalar burun açıcı olarak son derece etkilidir (Midenize zarar verdiği takdirde, aşırı baharattan kaçının!).

5 BİLDİĞİNİZ NORMAL ÇAY (“siyah çay”) hem harika bir burun açıcıdır, hem de boğaz ağrınıza iyi gelir. Anti-oksidan açısından çok zengin olan yeşil çay ise enfeksiyonla mücadelede yardımcı olur.

6 DOMATES SUYU sıvı alımı için harikadır ve gerek mineraller, gerekse vücudunuzun ihtiyacı olan besin maddeleri açısından zengindir.

7 BOĞAZ AĞRINIZ hâlâ geçmedi mi? Bir buzlu şeker yemeyi deneyin! (Doğalından satın almayı unutmayın).

8 KAYNANADILI çok sayıda doğal iltihap sökücü madde içerir.

9 TAVUK ÇORBASI kocakarı ilacı değil, doğal antibiyotiktir – içinde balgam sökücü aminoasitler barındırır.

10 KUŞKONMAZ, alkolü biraz fazla kaçırdığınızda kaybedilen enzimleri yerine koymaya yardımcı olur.

11 SINDİRİM PROBLEMİNİZ mi var?
Tuzsuz kraker yemeyi deneyin.

12 KRAKER bulamadınız mı?
Kızarmış ekmeğe ne dersiniz? Hem mide bulantılarınıza iyi gelir, hem de alkol tükettiğiniz bir gecenin ardından karaciğerinizi sakinleştirir.

13 YUMURTAININ BEYAZI, toksinleri vücuttan atmaya ve kan şekerini dengelemeye yarayan proteinlerle doludur.

14 KİNOA: aminoasitlerle dolu bu süper besin maddesi, alkolü fazla kaçırdığımız bir gecenin sabahında, en büyük yardımcınız olabilir.

15 HİNDİSTAN CEVİZİ, hasta olduğunuzda vücudun ihtiyacı olan elektrolitler açısından zengindir ve yapay enerji içeceklerinden çok daha sağlıklıdır.

16 POTASYUM VE ELEKTROLİT açısından zengin olan muz, özellikle nezleden kurulmak istediğinizde mükemmel bir enerji kaynağıdır. •

aylinyengin@butundunya.com.tr

Bize Gönderilen Kitaplardan

Edebiyat Eğitimi Mekteb-i Edeb

Muallim Naci

Büyüyen Ay
Yayınları

Kimi kitaplar, yazarlar yaşadıkları çağda fark edilmez. Bunlardan biridir, Muallim Naci. olağanüstü güzellikteki kitabı 130 yıl aradan sonra tozlu rafların arasından bir güneş gibi gülümsüyor. Nasıl Anadolu, İstanbul Doğu ve Batının buluştuğu yere; Muallim Naci'nin yapıtı da Doğu ve Batı düşüncelerinin içe içe geçerek et tınak gibi olduğu bir divan. Bu eserin yayınlanmasında emeği olanlardan biri olan Kitapçı Arakel, Avrupa'da ahlak önem veren devletlerin üstünlüğüne dikkat çektikten sonra "bu hal bütün dünya için uyanış sebebi olmalıdır. Evladımıza yalnız Fransızca, İngilizce öğretmekle vesaire öğretmekle olmamızı iftihar etme sebebi saymamalıyız. Bunlara en ziyade ahlak dersi vermeye çalışmalıyız. Zira insanıyet sade malumat ile değil, güzel ahlak ile

kaimdir." M. Necip Yılmaz'ın yayına hazırladığı bu hazine değerindeki eseri Mustafa Kirenci'nin kitapta adı geçen kişi, yer ve kavramları dip not olarak okura tanıtan balözü gibi notları da daha da değerli kılıyor. "Güzel ahlâk, güzel terbiye, utanma, zarafet, insanlara söz ve fiil olarak güzel davranışta bulunmak" olarak kısaca tanımlanan "Edeb" yoksunluğu ve yoksulluğunun tırmanışa geçtiği günümüzde treni kaçırmamak için okunması ve okutulması gereken, okura insan olmanın şeref ve haysiyetini anımsatan bir kitap. Osmanlı'nın çöküşünün arifesinde Anadolu'yu bir örümcek ağı gibi saran okullarda bülbül gibi Arapça, Farsça, Fransızca konuşan gençler yetişiyordu "edeb" eğitiminden ve topumdan kopuktular. Şimdi de Para(lı)sız üniversitelerden mastırlı, doktoralı binlerce mezunumuz var(...)

Beyaz Zambaklar Ülkesinde

Grigory
Petrov

Say
Yayınları

Atatürk'ün okullarda zorunlu okutulmasını iste-

diği; 1928 yılında Milli Savunma Bakanlığınca subaylara tavsiye edilen, genç yaşta ölümü ile Atatürk'ü ağlatan Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin Öğretmen Okulu Mezunlarına armağan ettiği; Devlet Matbaasında basılarak Terbiye Mecmuası'nın 12 bin abonesine gönderilen; Talim Terbiye Kurulu Başkanı M. Emin Erişgil'in “Elimde olsa Haydarpaşa-Ankara arasında seyahat eyleyen her bir yolcunun eline bu kitabı verir... öğretmen olsaydım Petrov'un kitabından sayfalar okurdum. Kumandan olsaydım zabitlerimin toplu halde buldukları yerlere bu kitabın sahifelerini kopya eder ve asardım” dediği bir baş yapıt. Atatürk'e özlemin doruklara vardığı son yıllarda yeniden gündeme gelen kitabın piyasada elliye yakın farklı baskısı var. Öner Yağcı'nın Tokat İlköğretmen Okulu'nda tanıştığı, unutamadığı yapıta yazdığı önsözle yayımlanan yeni çevirisi “Tarihten Ders Almaya”, “Bataklıklar Ülkesi” Finlandiya'nın nasıl “Beyaz Zambaklar Ülkesine” dönüştüğünü anlatmaya devam ediyor. Petrov bir süre Gelibolu'da yaşayan, hemen hemen bütün kitapları Türkçeye kazandırılan bir yazar. Bağımsızlığına kavuşan ülkenin insanlarını sağlıklı kılan, vefat eden hekimin tabutu başında yapılan konuşma ile noktalanıyor yapıt: “Ulusun büyük bahçıvanı, ebedi istirahatgâhında rahat et...(...)

Suyu Bulandıran Şey Alçalma

Mehmet Erte

Zoomkitap

Çağdaş Türk Şiirine yeni bir soluk katıyor, Mehmet Erte. Şiirinin tadı öykü ve romanlarına yansıyor. İlk şiir kitabı “Suyu Bulandıran Şey”(2003) ile ikinci şiir kitabı “Alçalma” (2010) ikisi bir arada okurun karşısında. İç dünyaları bulandıran şeylerle bir hesaplaşma olan “Suyu Bulandıran Şey” kitabı ardından “Alçalma” ile bedenini, ruhunu ve aklın çevresini saran açmazlar, kuşatmalar, zorlamalarla yüzleştiyor okuru: “Kendini Müziğe bırak, dansa bırak/ Kendini dalgalara bırak/ kendini bırak/ Bırak!/ Bırak kurt kemirsin seni/ Madem ki kurdun dişine göresin./ <insan ayağıyla beşon karınca ezildi diye zincir kırılmış değil/ Bu tepelerden ordular geçti diye iz silinmiş değil/ Zaman, babayla oğlu ayırdı diye öksüz kalmış değil./ Seni kurtaracak meleğin güleryüzlü olacağını kim söyledi./ Ödulsüz çile ve kırbaç gerek yığınlara/ Vay vaay, kuzumuz sürüden ayrılmış da seviniyor ha/ Aman! (...)

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

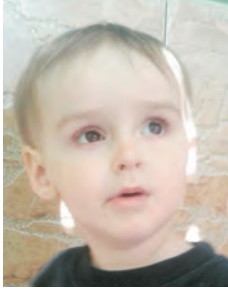
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Türkan Büşra ve
Muhammed Cemali İndere, *Ankara*

Irina Dobriogla, *Yunanistan*

Aleksei Jigin, *Moldova*

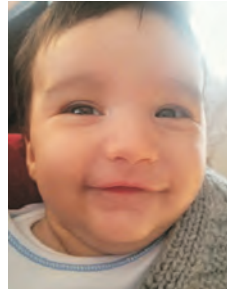
Özgür Serra Gölbaşı,
İstanbul

Duru Çöğürçü, *Konya*

Melek Naz Boğar, *Tekirdağ*

Uğur Deniz Takak, *Ankara*

Ali Aral Takak, *Ankara*

Enes Efe, *Bursa*

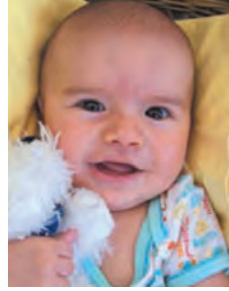
Doğa Kesik, *İstanbul*

Emre Deniz Kılıç, *Bingöl*

Eren Şener, *Ordu*

Onat Çirci, *Sivas*

Nazlı Sarnav, *İstanbul*

Can Özüney, *İstanbul*

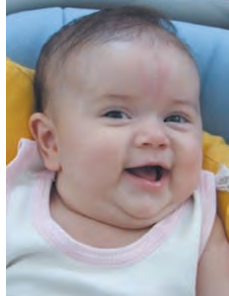
Nisa Akgün, *İstanbul*

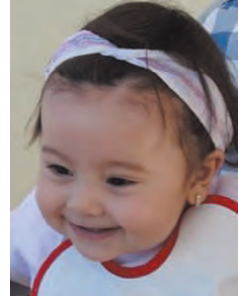
Ceren Başkavak, *Sinop*

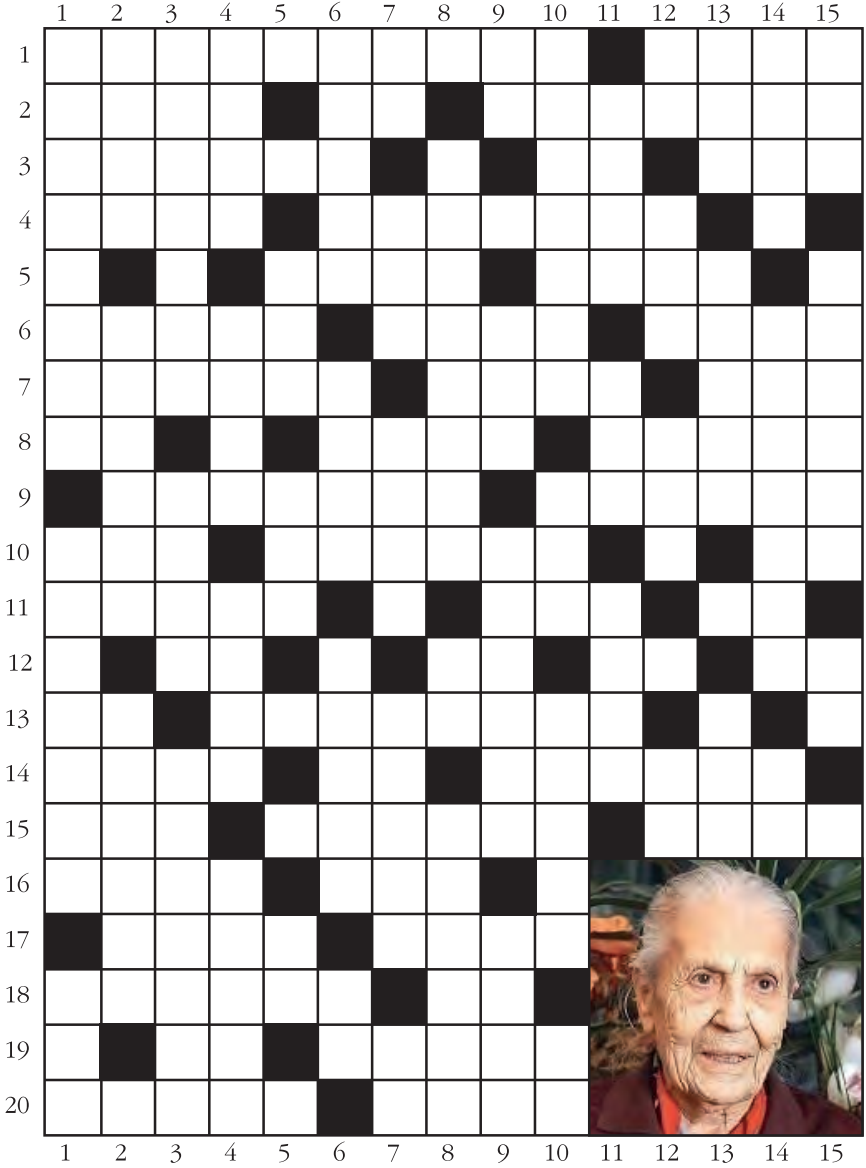
Hira Demir, *Ankara*

Elif İnci Karşlı, *Antalya*

Derin Akgün, *İzmir*

Bulmacanın çözümü 148. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-1915-2010 yılları arasında yaşamış olup Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk öğretmenlerinden olan fotografa görülen eğitmenimiz.- Böceklerde, larvayla ergin evre arasındaki hareketsiz evre. 2-Sanayii, endüstri.- Baryumun simgesi.- Bahçivan giysişi. 3- Ciltilikte kitabın yapraklarını düzgün tutan bağ.-Bir nota.- Kayak. 4-Mezopotamya'da yaşamış eski bir uygarlık.- Dört köşe yelkenlerin yüzeylerini küçültme işi. 5- Kumaşla giysinin dik durmasını sağlayan kolalı bez.- '.... Pekcan' (Türkiye'de caz müziğinin gelişmesinde pek çok emeği geçmiş merhum sanatçımız). 6-Kar, su veya çim üzerinde kaymak için ayağa takılan araç.- Cezayir'de bir liman kenti.- Kuru tütün yaprağını andırان kızılımsı kahverengi. 7-Yer fıstığı.- Gösteriş, fıyaka.- Katışksız, saf. 8-Olumsuzluk belirten bir ek.- Zihince ve bedence ortaya konan çaba.-'..... Kp-rs' (İvo Andri'in bir yapıtı). 9- Mürekkep balığının bir türü olan lezzetli bir yiyecek.- Őiře tapası, ayakkabı tabanı gibi birçok Şeylerin yapımında kullanılan, su geçirmeyen, meşe ağacı tabakası. 10- 80'li yıllarda yayınlanmış uzaylı bir yaratığın hayatını konu alan Amerikan dizisi.- Ege'de diğer adı İıkızce olan ada.- Eski Mısır'da güneş tanrısı. 11-Atın bir yürüyüş Şekli.- Kuvvet, kudret.- Vilayet. 12-Müstahkem yer.- Bir soru eki.- Tümör.- Şarkı, Trk. 13-Kalsiyumun simgesi.- Güney Amerika'da yaşayan çok iri, zehirli bir yılan türü. 14-Karadeniz'de bir i deniz.- Rusça'da evet.- Bir ay adı. 15-Donuk renkli.- zm gibi, birçoğu bir sap üzerinde bir arada bulunan meyve.- Hidrokarbon sınıftan, doğal gazda bol bulunan bileşik. 16-Duaların arasında ve sonunda kullanılan bir söz.- Adale. 17-Kedi, köpek yavrusu.- Tekrar, yeniden. 18-üstten sağa doğru eğiğ olan yazı tipi.- Bir nota. 19-Lantanın simgesi.- Mesaj. 20-'..... Bal Eyledik' (Hasan Hüseyin Korkmazgil'in bir Şiiri).- Malayallar'da görülen öldürücü bir hastalık.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-1902-1981 yılları arasında yaşamış olup kemençe virtüözü olan mzisyenimiz.- Şili'nin kuzeyinde bulunan dünyanın en kurak l.- Yapma, etme. 2-Bazı dillerde erkek cinsten sayılan sözcük.- Trabzon'un bir ilçesi.-Ululuk, yücelik. 3-Fethiye ilçesine bağlı turistlik bir koy.- Uzun ve kıvrıkcık sa.-'..... Timon'(William Shakespeare'in bir yapıtı). 4-Kur'anda bir sure.- Baldır kaslarını topuk kemiğine bağlayan kalın ve gcl bir tendon.- Asya'da bir lke.- Ayın parlaklığı anlamında bir sözcük. 5-Türkiye Kömür işletmeleri'nin kısa adı.- Dingil.- İli eki. 6-Alfabe.- ğretici veya edeb bir eserde işlenen konu.- Sıkıntı, darlık.- İki cümlede anlatılan durumların uyumazlığını bildiren bir söz. 7-Sodyumun simgesi.- Telefon sözü.- Kemirgen bir hayvan.- Aldatıcı görünüş.-Bir nota. 8-Federico Fellini'nin 1981 yapımı bir filmi.- Molibdenin simgesi.- Bitkilerde çeşitli hücre tiplerinden oluşan, su iletimi ve destek görevini yapan doku. 9-Sahip.- İsviçre'de bir akarsu.- Hastalık sebebiyle vücudun herhangi bir yerinden sulu madde akması.- Kuzey Atlantik Antlaşması rgt'nün kısa adı. 10-Nar, erik, kızılçık vb.yemişlerden yapılan pekmez.- Makine Kimya Endüstrisi'nin kısa adı.- Antalya'nın turistik bir ilçesi.- Daha yüksek değerliği gösteren bir son ek. 11-'Kral .....'(Shakespeare'nin bir yapıtı).- Dört tarafı su ile çevrili kara parçası.- Mankafa da denilen ve büyükbaş hayvanlarda görülen öldürücü bir hastalık. 12-İtalya'da bulunan bir ırmak.- Unutmamak için yazılan kısa yazı.-Ribo nükleik asidin kısa yazılışı.- Kuzu sesi. 13-Kesintisiz güç kaynaklarına verilen genel ad.- Duvarları taş veya tuğladan, üstü taş bir kapakla örtülü mezar.- Mutluluk. 14-Onaylama anlamında bir sözcük.-'Nihad Sami .....'(edebiyatçımız).- Hayvanların boynuna takılan altı açık an. 15- Gelecek.- Geminin baş ve kç tarafında, asıl güverteden yüksek olan kısa güverte.- Yunan alfabesinde bir harf.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

SÜLEYMANPAŞA BÜYÜK USTALAR TURNUVASI

2 -12 Kasım 2016 tarihlerinde Süleymanpaşa Belediyesi'nin ev sahipliğinde 9 ülkeden 8 büyükusta ve 2 Uluslararasıusta Tekirdağ Ramada Otel'de döner sistemle karşılaştılar.

IM Ekaterina Atalık – GM Branko Damjanovic 6. Tur

İlerlemiş e piyonunun ve kale bataryasının baskısından kurtulmak amacıyla beyaz, rakibini vezir değişimine zorluyor. **33...Vxc3?** (Oysa **33...Vf2+ 34.Şh1 Ae4!** ile siyah üstünlüğü sürdürürdü. **35.Vxd3?? Vxe1+36. Kxe1 Af2+ ve 37...Ad3** kalite kazanır.) **34.Kxc3 Fa6 35.Af3 e2 36.Ad4 Ae4 37.Kc2 Fd3 38.Kcc1 Af6?!** Anlamsız bir geri çekiliş. **39.Ae6 Fe4 40.Axc7 Kc8 41.Kxe2 Kexc7 42.Kxc7 Kxc7 43.Fxe4 Kc1+** Taş değişiminden beyaz kazançlı çıktı. **44.Şf2 Ae8 45.Şe3 Ad6 46.Şd4 Şf7 47.a4 b6 48.Fd3** ve siyah terk etti. 1-0

IM Ekaterina Atalık – GM Suat Atalık, 2.Tur

22.Kxb6? Vxc2 Vezir kanadında beyaz gereksiz bir kalite fedası yapıyor. Ortalık karışıyor biraz ama GM Atalık, eşinin kalite fedasını boşa çıkartıyor. **22.dxe** ya da **22.Af3** ile beyaz konumu koruyabilirdi. **23.Kxc2 axb6 24.Fxc4 Fg4!** E. Atalık burada belki **24...Fvg4 25.Axc4 Fe7 26.Axb6** hamlelerini bekledi. **25.f3 Fh5 26.g4 Fg6 27.dxe5 Fxe5 28.Fxb6 Fc1 29.Ab3 Kd1+ 30.Şg2 Fa3** GM Suat Atalık ele geçirdiği kalite üstünlüğünü sonuna değin bırakmadı ve beyaz, **58.** hamlede terk etti. 0-1

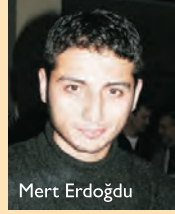
GM Thomas Luther- IM Silvio Danailov

Siyah vezirin kenarda oluşu beyaza kalite fedası yapma cesareti veriyor. **24.Kxe4 Kxe4 25.Vd5+ Şf8 26.Axc5 Vh6+**Etkisiz bir şah çekiş. **27.Şb1 Ve3?** (**27...K4e7**) **28.Ad7+! Şe7** Siyah şah ortaya alınıyor. **29.Vd6+ Şf7 30.Vd5+ Şe7 31.Vb7 Kd4 32.Ae5+ Şd6 33.Ac4** At çatalı. 1-0

İKİ TAKTİKÇİNİN SAVAŞI

Katılım hakkı olan 14 yarışmacıyla Gebze’de yapılan 2016 Türkiye Satranç Birinciliği büyük çekişmelere sahne oldu. Döner sistemle yapılan turnuvadan 10 puanlı üç birinci çıktı. 1.Mert Erdoğan 2.Mert Yılmazyerli 3.Ege Köksal. Eşitlik bozma karşılaşmalarında Köksal’ı geçen genç taktik uzmanı Yılmazyerli’yi Mert Erdoğan, taktiksel konumlardaki deneyimi ile yendi ve şampiyon oldu.

Yılmazyerli- Erdoğan, EB 1

Eşitlik bozma oyunları içinde en uzun olan bu oyunda taktik motiflerden çok konumsal unsurlar göze çarptı. Siyahın e4 piyonuna yaptığı baskı beyza hata yaptırdı: **62.Fg4??** (62.exd4 Kxe1 63.d6 Ve8 64.d7 Vxd7 65.Şxe1 denenmeliydi.) **62...dxe4 63.Şe3 c4 64.Kd1 Fc6 65.Kd4 Vc5 66.Fe2?** (66.Ff5+ Şh8 67.Fg6 daha dirençli.) **66...Va5 67.Şd2??** (67.Kxc4! Son fırsat da kaçtı.) **67... e3+ 68.Şe1 Vxc3+ 69.Şf1 Va5 70.Fxc4 Fb5 71.Fxb5 Vxb5 72.Şe1 e2 73.Kd2** Vezir çıkışı engellenemiyor ve beyaz terk ediyor.. 0-1

Erdoğan - Yılmazyerli, EB 2

Taktikçilerin çok sevdiği bir konum: Eğer bir taş kendi istediğin taşla alamıyorsan sonun geliyordu. (At, atla alınamaz. **20.Af3 Kxg4** ve 3 hamlede mat.) **20.Vxf3 Kxf3 21.Af3 Vf4** Uzatmanın anlamı yok. 0-1

Erdoğan - Yılmazyerli, EB 3

Burnu mat kokusu alan satranççının gözünde taş kazancının önemi yoktur, hatta alet kazanacağına dair bir ışılta çıkmışsa artık o piyona tenezzül etmez. Kaç kişi almaz bu konumda a7 piyonunu. Erdoğan almadı, onun gözü daha büyük balıkta. **45.Vd7 Şf6?** (45...Şf8) **46. Şe6** ve terk çünkü at ölüyor. 1-0

myildiz@butundunya.com.tr

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: AYLIN ÇAĞLAR, BURSA

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yaklaşık 40 yıldır bölücü PKK terör örgütü ile mücadele ediyor. PKK; ülkeyi bölerek, bağımsız bir Kürdistan yaratmak amacıyla, şiddeti araç olarak kullanan bir terör örgütüdür. 1984’ten günümüze kadarki süreçte birkaç kez bitme noktasına getirilmiş olmasına rağmen, aldığı dış destek ve içeride yapılan hatalar nedeniyle yeniden ayağa kalkmayı beceren PKK, bugün de ülkemiz için en önemli tehditlerden biri olma vasfını korumaktadır.

1984-2002 arasındaki 18 yılın 13 yılı Komando Tugayı ve Özel Kuvvetler Kurmay Başkanı, Özel Kuvvetler Okul Komutanı, Tugay Komutanı, Özel Kuvvetler Komutanı ve Kolordu Komutanı olarak bölücü terörle mücadele ile geçti. Çok şey gördüm, çok şey yaşadım. Her ne yaşadıysak “Vatan sağ olsun” dedik, mücadeleye devam ettik.

Yazdıklarım ülkemin teröre karşı sürdürdüğü amansız mücadeleye az da olsa bir katkı yaparsa, kendimi görevimi tamamlamış sayacağım.”

Engin Alan

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

SÜLEYMAN SEYYİD

1842 doğumlu Türk ressam Seyyid Bey'den kalan resimlerde genellikle meyveler, çiçekler ve günlük kullanılan eşyalar konu alındığından, kendisinin başka konularla ilgilenmediği sanılmıştır. Oysa ressamın atölyesinde çalışırken çekilen fotoğraflarda görülen duvarda iki kadın portresi, yatan çıplak kadın, tek ağaçlara odaklanan birkaç manzara resmi, bu sanının doğru olmadığını göstermektedir. 1913 yılında yaşamını yitiren sanatçının yapıtları bugün, çoğunlukla özel kişilerin koleksiyonlarında bulunmaktadır.